

Esitutkinnan rajoittaminen ja syyttämättä jättäminen pari- ja lähisuhdeväkivallassa

YHDENVERTAISUUSVALTUUTETTU
DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN

Esitutkinnan rajoittaminen ja syyttämättä jättäminen pari- ja lähisuhdeväkivallassa

Heini Kainulainen & Marjo Rantala

Esitutkinnan rajoittaminen ja syyttämättä jättäminen pari- ja lähisuhdeväkivallassa

ISBN: 978-952-69466-7-2

Tekijät: Heini Kainulainen & Marjo Rantala

Taitto: Linnéa Sjöholm

Helsinki, 2024

TIIVISTELMÄ

Selvityksessä tarkasteltiin syyttäjien pari- ja lähisuhdeväkivallasta tekemiä päätöksiä esitutinnan rajoittamisesta ja syyttämättä jättämisestä. Vastauksia haettiin siihen, minkälaisesta läheisessä suhteesta tapahtuneesta väkivallasta oli kyse, millä perusteella päätös tehtiin ja miten sitä perusteltiin. Selvitysaineisto muodostettiin syyttäjien vuonna 2022 tekemistä päätöksistä, joissa rikoksesta epäiltyä henkilöä epäiltiin pari- tai lähisuhteessa tapahtuneesta pahoinpitelyrikoksesta (RL 21:5–7).

Lähiluvun kohteena oli 200 päätöstä, joista 118 koski esitutinnan rajoittamista ja 82 syyttämättä jättämistä. Rikosnimikkeenä oli tavallisesti perustunnusmerkistön mukainen pahoinpitely tai lievä pahoinpitely. Väkivaltaepäilyistä lähes 60 prosenttia tapahtui parisuhteessa, noin kolmasosa kohdistui lapseen ja lopuissa oli kyse muista läheisyyksistä. Rikoksista epäillyistä suurin osa oli miehiä ja asianomistajista suurin osa oli naisia. Parisuhdeväkivalta oli sukupuolittunutta. Parisuhdeväkivallassa rikoksista epäillyistä miehiä oli 71 prosenttia ja nainen oli asianomistajana 72 prosentissa tapauksista.

Parisuhdeväkivallassa esitutkintaa rajoitettiin tai syytteen nostamisesta luovuttiin yleensä kohtuus- tai tarkoituksenmukaisuussyistä. Rikosepäilyn kohteena ollutta väkivaltaa ei pidetty kovin vakavana, rikoksen osapuolten kerrottiin sopineen asian keskenään tai osallistuneen sovitteluun, eikä asianomistajalla ollut rangaistus- tai vahingonkorvausvaatimuksia. Lapsiin kohdistuneissa pahoinpitelyepäilyissä rikosprosessi päättyi yleensä kohtuus- tai tarkoituksenmukaisuussyistä, kun lapsen ja perheen saamia tukitoimia lastensuojelusta tai sosiaalitoimesta pidettiin riittävinä viranomaistoimina.

Selvityksessä tuodaan esille, että kansainvälisissä ihmisoikeusvelvoitteissa valtioille on asetettu velvollisuus torjua tehokkaasti naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Istanbulin sopimuksen tavoitteena on suojella naisia erityisesti läheisissä suhteissa tapahtuvilta väkivallan muodoilta, ja sopimuksessa on korostettu väkivallantekijöiden syytteen nostamista ja rikosvastuuseen saattamista.

Lainsäätäjän tarkoituksena on ollut parantaa läheisissä suhteissa väkivallantekijöiden saamaa rikosoikeudellista suojaa, tehostaa pari- ja lähisuhdeväkivallasta puuttamista ja saattaa myös lievät pahoinpitelyt rangaistusjärjestelmän piiriin. Selvitys osoittaa, että poliisin ja syyttäjien ratkaisukäytännöissä pari- ja lähisuhteissa tapahtuneessa väkivallassa väkivallantekijää ei ole pyritty saattamaan rikosvastuuseen, eikä syytteitä ole nostettu riittävän usein. Selvityksessä esitettyjen suositusten mukaan esitutinnan rajoittamiseen ja syyttämättä jättämiseen tulisi jatkossa suhtautua pidättyvästi. Rikosprosessin eteenpäin viemistä olisi jatkettava ja syytteiden nostamista olisi lisättävä pari- ja lähisuhdeväkivallassa. Väkivallantekijän mielipiteelle, rikoksen osapuolten väliselle sopimiselle ja sovittelulle annettava merkitys olisi myös vähennettävä poliisin ja syyttäjien ratkaisukäytännöissä.

SAMMANDRAG

I utredningen granskades åklagarnas beslut om att begränsa en förundersökning eller att inte väcka åtal i fall av våld i parrelationer och i nära relationer. Med hjälp av utredningen sökte man svar på frågan i hurudana fall av våld i nära relationer detta gällde, på vilka grunder beslutet fattades och hur det motiverades. Utredningsmaterialet utgjordes av beslut som åklagare fattade år 2022, där den brottsmisstänkta personen misstänktes för misshandel (SL 21:5–7) i en parrelation eller en nära relation.

Föremål för närmare granskning var 200 beslut, varav det i 118 fall gällde begränsning av förundersökningen och i 82 åtalseftergift. Brottsrubriceringen motsvarade vanligen misshandel eller lindrig misshandel. Av misstankarna om våld förekom nästan 60 procent i parrelationer, en tredjedel utgjordes av våld mot barn och resten i andra nära relationer. Den största delen av dem som misstänktes för brott var män, och den största delen av målsägandena var kvinnor. Våldet i parrelationer var könat, vilket framgår av att 71 procent av de misstänkta var män och 72 procent av de målsägande var kvinnor i de fall som granskades.

Vanligen hade förundersökningen begränsats eller beslut om åtalseftergift fattats när en rättegång och ett straff ansetts vara oskäliga eller oändamålsenliga. Våldet som var föremål för misstanke ansågs inte vara allvarligt, parterna i brottet uppgavs ha kommit överens sinsemellan eller deltagit i en förlikning, och målsäganden hade inga yrkanden på straff eller skadeståndsansättning. Vid misstanke om våld mot barn avslutades straffprocessen vanligen av skälighetsorsaker eller praktiska orsaker, eftersom de stödåtgärder som fåtts från barnskyddet eller socialförvaltningen ansågs vara tillräckliga myndighetsåtgärder.

I utredningen betonas att i internationella människorättsförpliktelser har länder ålagt skyldigheten att effektivt bekämpa våldet mot kvinnor. Målet med Istanbulkonventionen är att skydda kvinnor i synnerhet från de olika former av våld som förekommer i nära relationer, och konventionen understryker betydelsen av att åtala våldsutövare och ålägga dem straffrättsligt ansvar.

Lagstiftarnas avsikt har varit att förbättra det straffrättsliga skyddet för dem som upplever våld i ett nära förhållande, effektivisera ingripandet i fall av våld i parförhållanden eller nära förhållanden och att inkludera även lindrig misshandel i det straffrättsliga påföljdssystemet. Utredningen visar att man inom polisens och åklagarens avgörandepraxis inte har strävat till att ålägga våldsutövare straffrättsligt ansvar vid våld i parförhållanden eller i nära förhållanden, och åtal har inte väckts i tillräckligt stor utsträckning. Enligt de rekommendationer som framläggs i utredningen finns det skäl att i fortsättningen förhålla sig återhållsamt till att begränsa förhandsutredningar och fatta beslut om åtalseftergifter. Straffprocessen måste fortsätta drivas framåt och åtal måste väckas i större utsträckning när det gäller våld i parförhållanden eller i nära förhållanden. I polisens och åklagarens avgörandepraxis finns det även skäl att fästa mindre vikt vid den betydelsen åsikten hos den som upplever våld har samt vid överenskommelser och förlikningar mellan parterna.

SUMMARY

The report examined decisions made by prosecutors on close relationship violence and intimate partner violence to restrict a pre-trial investigation and waive charges. Responses were sought to what kind of violence in a close relationship took place, on what basis the decision was made, and how it was justified. The report material was formed from decisions made by prosecutors in 2022 in which a person was suspected of an assault offence committed in a partnership or close relationship.

There were 200 decisions in the close examination, of which 118 concerned limiting the pre-trial investigation and 82 non-prosecution. The offence category was usually assault or minor assault. Almost 60 per cent of suspected cases of violence occurred in a partnership, about one third targeted the child, and the rest concerned other close relationships. The majority of suspects were men and the majority of injured parties were women. Violence against a partner was gendered. In violence against a partner, 71 per cent of the suspects were men and a woman was the complaint party in 72 per cent of the cases.

In violence against a partner, pre-trial investigations were restricted or prosecution was usually waived for reasons of reasonableness or appropriateness. The suspected crime of violence was not considered very serious, it was reported that the parties to the offence had settled the matter with each other or participated in mediation, and the complaint party had no demands for punishment or claims for damages. In cases of suspected assault on children, the criminal procedure usually ended for reasonable or appropriate reasons, when the support measures received by the child and the family from child welfare or social services were considered as sufficient official measures.

The report points out that international human rights obligations impose an obligation on states to effectively combat violence against women. The Istanbul Convention aims to protect women, particularly from all forms of violence in close relationships, and has highlighted the prosecution and criminal punishment of the perpetrators of violence.

The purpose of the legislator has been to improve the criminal protection afforded to victims of violence in close relationships, to enhance intervention in close relationship violence and intimate partner violence, and also to increase the number of convictions for minor assaults. The report shows that in the decision-making practices of the police and the prosecutors, there have not been enough attempts to bring the perpetrator to criminal responsibility in cases of violence in close relationships and intimate relationships, and there have not been enough prosecutions. According to the recommendations set out in the report, limiting pre-trial investigations and waiving charges should be considered with caution in the future. The intensification of the criminal process should be continued, and prosecution should be increased in close relationship violence and intimate partner violence. The importance given to the victim's opinion, agreement between the parties involved in the offence and mediation should also be reduced in the decision-making practices of the police and the prosecutors.

Sisällys

Esipuhe	10
Lyhenteet	11
1 Johdanto	12
1.1 Tausta	12
1.2 Yhdenvertaisuusvaltuutettu naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijana	14
1.3 Naisiin kohdistuva väkivalta ihmisoikeuskysymyksenä	15
1.4 Rikoslain kritiikki	18
1.5 Lainsäätäjä on halunnut tehostaa lähisuhdeväkivaltaan puuttumista	22
1.6 Tilastotietoa soveltamiskäytännöstä	26
2 Keskeinen oikeudellinen viitekehys	32
2.1 Rangaistussäännökset pahoinpitelyrikoksista	32
2.2 Esitutkinnasta	35
2.3 Lapsen rikosoikeudellinen suoja ja lapsirikostutkinta	39
2.4 Sovittelu	42
2.5 Syyttäjän tekemä syyteharkinta	49
2.6 Tilastotietoa syyttäjien ratkaisuista pahoinpitelyrikoksissa	54
3 Tutkimustehtävä, -aineisto, -menetelmä ja eettiset kysymykset	60
3.1 Tutkimustehtävä	60
3.2 Tutkimusaineisto, -menetelmä ja eettiset kysymykset	60
3.3 Sanastoa	62
4 Esitutinnan rajoittaminen ja syyttämättä jättäminen pari- ja lähisuhdeväkivallassa	64
4.1 Yleistä	64
4.2 Päätösten tietosisältö	68
4.3 Näyttöä parisuhdeväkivallasta	69

4.4 Parisuhdeväkivalta	73
4.5 Sopiminen tai sovittelu parisuhdeväkivallassa	83
4.6 Vanhemman lapsen kohdistama väkivalta	87
5 Yhteenveto	97
5.1 Keskeiset tulokset	97
5.2 Johtopäätökset	101
5.3 Yhdenvertaisuusvaltuutetun suositukset	104
Keskeiset lähteet	109

Esipuhe

Rikoslaki on hitaasti tunnistanut naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja väkivallan käsittelemisessä rikosprosessissa ilmenee yhä edelleen ongelmia. Yhdenvertaisuusvaltuutettu toimii naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijana, jonka tehtävänä on arvioida rikoslakia ja rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuutta. Naisiin kohdistuvan pari- ja lähisuhdeväkivallan käsittelemisestä rikosprosessissa on kuitenkin vaikea muodostaa kokonaiskuvaa, koska tapauksista on saatavilla hyvin puutteellisesti tietoa. Myös Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanoa arvioiva asiantuntijaryhmä GREVIO on vuonna 2019 kiinnittänyt huomiota siihen, että kokonaiskuvan saamista vaikeuttaa tilasto- ja tutkimustiedon puute.

Tässä selvityksessä on tarkasteltu esitutkinnan rajoittamista ja syyttämättä jättämistä pari- ja lähisuhdeväkivallassa. Selvityksen aineistona on käytetty syyttäjien vuonna 2022 tekemiä päätöksiä esitutkinnan rajoittamisesta ja syyttämättä jättämisestä, joissa rikoksesta epäillyn henkilön epäiltiin syyllistyneen läheisessä suhteessa tehtyyn pahoinpitelyrikokseen (RL 21:5–7). Selvitysaineiston muodostaminen edellytti useita eri työvaiheita, koska pari- ja lähisuhdeväkivaltaa koskeneet tapaukset piti etsiä kaikkien pahoinpitelyrikoksia koskevien päätösten joukosta.

Eriyisen lämmin kiitos Valtakunnansyyttäjän toimistolle ja kaikille niille henkilöille, jotka mahdollistivat aineiston saamisen ja muodostamisen. Kiitos myös oikeustieteen ylioppilas Rebekka Nurmalalle, joka toimi harjoittelijana yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistossa ja osallistui aineiston käsittelemiseen.

Selvitys osoittaa, että pari- ja lähisuhteessa väkivallankokijoiden saama rikosoikeudellinen suoja ei ole tällä hetkellä riittävä. Selvityksen tavoitteena on vaikuttaa poliisi- ja syyttäjäkäytäntöihin siinä, että rikos- ja rangaistusvastuu tehostuisi pari- ja lähisuhdeväkivallassa. Seuraavassa selvityksessä tullaan arvioimaan lähisuhteissa tapahtuneen väkivallan käsittelyä tuomioistuimissa.

Helsingissä 1.10.2024

Heini Kainulainen
erikoistutkija, OTT, dosentti

Marjo Rantala
erityisasiantuntija, OTM, VT

Lyhenteet

AOKA	valtioneuvoston apulaisoikeuskansleri
CEDAW	YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus
ETL	esitutkintalaki (2011/805)
EU	Euroopan unioni
GREVIO	Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan asiantuntijaryhmä
HE	hallituksen esitys
HEUNI	Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti
Istanbulin sopimus	Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta
KKO	korkein oikeus
LaVM	eduskunnan lakivaliokunnan mietintö
LOS	YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 60/1991)
LSL	lastensuojelulaki (2007/417)
mts.	mainittu teos sivulla
OM	oikeusministeriö
SopS	Suomen säädöskokoelman sopimussarja
ss.	seuraavat sivut
RL	rikoslaki (1889/39)
ROL	laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa (1997/689)
THL	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
VKS	valtakunnansyyttäjä
vp	valtiopäivät
YK	Yhdistyneet kansakunnat

1 Johdanto

1.1 Tausta

Naisiin kohdistuva väkivalta on Suomessa huolestuttavan yleinen ilmiö. Noin kolmasosa suomalaisista naisista on kokenut elämänsä aikana parisuhteessa kumppaninsa tekemää fyysistä väkivaltaa.¹ Väkivalta on ilmiönä sukupuolistunut, koska väkivallan muodot, motiivit ja seuraukset ovat erilaisia eri sukupuolille. Naiset kohtaavat miehiä useammin väkivaltaa läheisissä suhteissa, ja myös seksuaaliväkivallan kokemukset kasaantuvat naisille.² Tilastokeskuksen tekemän kyselyn mukaan naisten kokemassa parisuhdeväkivallassa on vain harvoin kyse yksittäisestä väkivallanteosta. Naiset kokevat parisuhteessa usein toistuvaa väkivaltaa, jossa mies käyttää monenlaisia väkivallan ja kontrollin muotoja naista vastaan.³ Lähisuhdeväkivalta jää kuitenkin yleensä piiloon, eikä tule viranomaisten tietoon. Parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista vain noin 11 prosenttia ilmoitti siitä poliisille.⁴ Naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseksi olisi tärkeää saada tietoa siitä, miten poliisille ilmoitettuja parisuhdeväkivaltatapauksia käsitellään rikosprosessissa ja miten tehokkaasti väkivallantekijöitä pyritään saattamaan rikosvastuuseen. Kokonaiskuvan muodostamista rikosoikeudellisen järjestelmän toiminnasta vaikeuttaa kuitenkin tilasto- ja tutkimustiedon puute.⁵

---

1 Attila ym. 2023, s. 16–18.

2 Attila ym. 2023, s. 17–19. Ks. myös Beuker & Näsi 2024, s. 16–17.

3 Attila ym. 2023, s. 19–20, 23, 25–27. Ks. myös Heiskanen & Ruuskanen 2010, s. 24–25.

4 Attila ym. 2023, s. 38–39. Ks. myös Piispa ym. 2006, s. 117.

5 Ks. myös GREVIO 2019, esim. s. 6, 50–52.

Suomi on reagoinut naisiin kohdistuvaan väkivaltaan hitaasti. Pari- ja läheissuhteissa tapahtunutta väkivaltaa pidettiin pitkään yksityisasiana, ja osapuolten välisenä konfliktina. Väkivaltaa ei pidetty yhteiskunnallisena ongelmana, jonka ratkaisemisessa olisi korostettu viranomaisten puuttumisvelvollisuutta.⁶ Kansainvälisten ihmisoikeussopimusten myötä on vahvistunut käsitys siitä, että naisiin kohdistuva väkivalta on ymmärrettävä ihmisoikeuskysymyksenä. Valtioiden on tullut ryhtyä aktiivisiin toimiin ihmisoikeuksien suojelemiseksi ja toteuttamiseksi.⁷ Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta, ns. Istanbulin sopimus, korostaa valtion toimintavelvollisuutta väkivallan ennaltaehkäisemisessä, väkivallankokijoiden suojelemisessa ja väkivallantekijöiden rikosvastuuseen saattamisessa.⁸

Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2022 esitutkintaviranomaisten tietoon tulleissa lähisuhdeväkivaltatapauksissa oli noin 11 700 uhria. Heistä hieman alle 70 prosenttia oli naisia. Rikoksista epäillyistä miehiä oli yli 70 prosenttia. Suurimmassa osassa tapauksia oli kysymys pahoinpitelyrikoksista (RL 21:5–7). Tilastokeskuksen laatimien oikeustilastojen perusteella ei ole mahdollista selvittää, miten lähisuhdeväkivaltaa on käsitelty poliisille tehdyn rikosilmoituksen jälkeen. Rikoksen osapuolten välistä suhdetta ei tilastoida syyttäjien ja tuomioistuinten käyttämissä tietojärjestelmissä. Tästä syystä rikosprosessin etenemisestä ja sen eri vaiheissa tehdyistä päätöksistä ei pysty erottelemaan pari- ja lähisuhdeväkivaltaa muusta viranomaisten käsittelemästä väkivallasta. Tilastotiedon puutteen takia rikosvastuun toteutumista pari- ja lähisuhdeväkivallassa on vaikea arvioida.

Apulaisoikeuskansleri teki vuonna 2022 selvityksen poliisin menettelystä lähisuhdeväkivalta- ja seksuaalirikostutkinnassa. Selvityksessä kiinnitettiin huomiota lukuisiin epäkohtiin. Esitutinnan suorittaminen ei aina ollut riittävän ammattitaitoista. Esitutkinta oli saattanut kestää useita vuosia, ja osa tutkituista rikosepäilyistä ehti vanhentua – jopa lapsiin kohdistuneissa rikoksissa. Apulaisoikeuskansleri katsoi, että poliisiorganisaatiossa on annettu koulutusta ja ohjeistusta väkivalta- ja seksuaalirikosten tutkinnasta, mutta uhrien kohtaamisessa ja oikeusturvassa oli yhtä edelleen puutteita.

---

6 Ronkainen 2008, 390 ss.; Nousiainen & Pylkkänen 2001, s. 173 ss.; Kotanen 2013, esim. s. 155–166; Lidman 2015, s. 44 ss.

7 Esim. Pirjatanniemi 2011, s. 159–161; Kimpimäki 2020, s. 324.

8 Nousiainen & Pentikäinen 2017, s. 55–56.

Apulaisoikeuskaslerin mukaan poliisin tulisi paremmin varmistaa, että esitutkinta tukee rikosten uhrien oikeuksien toteutumista, turvallisuutta ja luottamusta poliisiin.⁹

Yhdenvertaisuusvaltuutettu toimii naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijana, jonka lakisääteisenä tehtävä on arvioida väkivallan vastaisia toimia. Valtuutettu voi tehdä selvityksiä, joiden avulla pystytään arvioimaan kansallisen lainsäädännön ja lainsoveltamiskäytäntöjen toimivuutta naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisessa työssä. Tässä selvityksessä tarkastellaan, minkälaisista pari- ja lähisuhdeväkivaltatapauksista syyttäjä on tehnyt päätöksen esitutkinnan rajoittamisesta tai syyttämättä jättämisestä. Syyttäjien ratkaisukäytännön perusteella saadaan tietoa pahoinpitelyrikosten (RL 21:5–7) piirteistä, päätösten perusteista ja siitä, miten päätöksiä on perusteltu. Yksi kiinnostava kysymys on selvittää, minkälainen merkitys rikoksen osapuolten osallistumisella sovitteluun on ollut.

Raportissa lähdetään liikkeelle selvittämällä, miten rikoslaki tavoittaa naisiin kohdistuvan väkivallan erityispiirteitä. Johdannon jälkeen käydään läpi keskeistä oikeudellista viitekehystä siltä osin kuin se kerätyn aineiston perusteella on tarpeellista. Luvussa kolme esitetään tutkimuskysymykset, selvitystä varten kerätty asiakirja-aineisto ja eettiset kysymykset. Luvussa neljä analysoidaan syyttäjien tekemiä esitutkinnan rajoittamista ja syyttämättä jättämistä koskevia päätöksiä pari- ja lähisuhdeväkivaltatapauksissa. Luvussa viisi on tutkimuksen johtopäätökset ja yhdenvertaisuusvaltuutetun esittämät suositukset.

1.2 Yhdenvertaisuusvaltuutettu naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijana

Yhdenvertaisuusvaltuutettu toimii naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijana. Raportin tehtävänä on seurata naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, kansallisen lainsäädännön ja politiikkatoimien toimivuutta sekä kansainvälisten velvoitteiden toteutumista. Raportin tehtävä perustuu Euroopan neuvoston laatimaan Istanbulin sopimukseen. Yhdenvertaisuusvaltuutettu aloitti tässä uudessa lakisääteisessä tehtävässä 1.1.2022.¹⁰

---

⁹ AOKA 2022.

¹⁰ Ks. laki yhdenvertaisuusvaltuutetusta (1326/2014), jonka 3 §:ssä (L 988/2021) säädetään naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijan tehtävästä.

Naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijana valtuutettu seuraa väkivaltaan liittyviä ilmiöitä, ja arvioi niin lainsäädännön kuin lainsoveltamiskäytäntöjen tehokkuutta naisten suojelemiseksi väkivallalta. Valtuutettu tekee aloitteita ja selvityksiä, ja antaa lausuntoja ja suosituksia. Raportoija tuo esille havaitsemiaan epäkohtia naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan vastaisessa toiminnassa. Istanbulin sopimuksen perusteella lähisuhdeväkivallan määrittely pitää sisällään naisten lisäksi lapsiin ja miehiin kohdistuvan lähisuhdeväkivallan. Painopisteenä on kuitenkin tarkastella naisiin kohdistuvaa väkivaltaa sukupuolistuneena ja rakenteellisena yhteiskunnallisena ongelmana. Raportoija ei anna oikeudellista neuvontaa yksittäisessä tapauksessa. Yhdenvertaisuusvaltuutettu raportoi havainnoistaan vuosittain valtioneuvostolle ja neljän vuoden välein eduskunnalle.

Raportoija voi tehdä tai teettää selvityksiä. Valtuutetulla on raportoijan tehtävän hoitamista varten oikeus saada salassa pidettäviä tietoja. Tämä selvitys on ensimmäinen, jonka valtuutettu tekee naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijana. Ensimmäinen kertomus eduskunnalle tullaan antamaan naisiin kohdistuvasta väkivallasta osana yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomusta vuonna 2026.

1.3 Naisiin kohdistuva väkivalta ihmisoikeuskysymyksenä

Kansainvälisesti naisiin kohdistuva väkivalta on tunnistettu laajasti ihmisoikeusongelmaksi YK:n piirissä 1990-luvulta lähtien. Suomi sitoutui jo 1980-luvun lopulla torjumaan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ratifioidessaan YK:n naisten syrjinnän vastaisen sopimuksen (CEDAW). Kansainvälisissä ihmisoikeusasiakirjoissa, oikeuskäytännössä ja EU-oikeudessa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa lähestytään sukupuolten tasa-arvon ongelmana. Kansainvälisessä keskustelussa on kiinnitetty huomiota siihen, että kansallisissa rikosoikeusjärjestelmissä on vastattu puutteellisesti naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Tämän epäkohdan katsotaan loukkaavan naisten ihmisoikeuksia ja sitä pidetään yhtenä naisiin kohdistuvan rakenteellisen syrjinnän muotona. 1990-luvulta alkaen kansainvälisessä oikeudessa valtioille on ryhdytty asettamaan positiivisia ihmisoikeusvelvoitteita. Valtiolla on nykyisin velvollisuus suojella ihmisiä myös yksityisten henkilöiden välisissä suhteissa.¹¹ Näin ollen valtion velvollisuutena on torjua

---

11 Pirjatanniemi 2011, s. 160 ss.; Nousiainen & Pentikäinen 2017, s. 53–55; Hong 2017a, s. 306–309; Kimpimäki 2020, s. 324–325.

tehokkaasti naisiin kohdistuvaa väkivaltaa tapauksissa, joissa väkivallantekijä on läheinen henkilö ja väkivalta tapahtuu yksityisessä tilassa, kuten omassa kodissa.

Kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden ansiosta Suomi on tehnyt muutoksia lainsäädäntöön ja rikosoikeudellisiin säännöksiin.¹² Kriittisissä puheenvuoroissa on kuitenkin tuotu esille, että toimet eivät ole olleet riittäviä. Suomella on ollut jatkuvasti vaikeuksia käsitellä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vakavana, rakenteellisena ja sukupuolistuneena ongelmana, jolla loukataan naisten oikeuksia. Vaikeudet ovat näkyneet haluttomuutena tehdä sukupuolisensitiivistä lainsäädäntöä, jossa tunnistettaisiin naisiin kohdistuvan väkivallan erityispiirteitä. Voimassa olevaa lainsäädäntöä ja erityisesti rikoslakia ei ole haluttu ottaa tasa-arvo- ja sukupuolinäkökulmasta kokonaisvaltaisen arvioinnin kohteeksi. Myös Istanbulin sopimuksen voimaansaattaminen Suomessa on jäänyt vielä puolitiehen.¹³

Suomi on ollut YK:n naisten syrjinnän vastaisen komitean (CEDAW-komitea) arvioitavana vuodesta 1990 alkaen, ja alusta lähtien komitea on kiinnittänyt huomiota puutteellisiin toimiin naisiin kohdistuvan väkivallan torjumisessa. Komitea on käsitellyt myös kaksi yksilövalitusta Suomea vastaan, jotka koskivat naisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa ja lähisuhdeväkivaltaa. Myös muun muassa YK:n ihmisoikeuskomitea (2021) ja YK:n kidutuksen vastainen komitea (2024) ovat todenneet, että Suomen tulee varmistaa rikosvastuun toteutuminen naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa. Väkivallantekijöiden rikosvastuu on aina ensisijaista, eikä valtio voi perustella rikosprosessin keskeyttämistä esimerkiksi sovitteluun vedoten.¹⁴

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on korostanut 2000-luvulta alkaen valtion velvollisuutta torjua aktiivisesti naisiin kohdistuvaa väkivaltaa.¹⁵ Istanbulin sopimuksen 1 artiklan a-kohdassa todetaan, että **yleissopimuksen tavoitteena on** suojella naisia kaikilta väkivallan muodoilta sekä ehkäistä ja poistaa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa ja **saattaa väkivallantekijät syytteeseen.**

---

12 Esim. Kotanen 2013, s. 82–83, 113–115, 151–152, 155–158, 162–163.

13 Ks. myös Nousiainen & Pentikäinen 2017, s. 64–67; Kainulainen & Niemi 2017, s. 141, 154–155; Kimpimäki 2020, s. 343–346.

14 YK 2021 kappale 39, kohta b; YK 2024 kappale 41, kohta b.

15 Esim. ratkaisuissa Opuz v. Turkki (2009) ja Valiuliené v. Liettua (2013) on todettu ihmisoikeusloukkauksen tapahtuneen tilanteessa, jossa viranomaiset eivät olleet ryhtyneet riittäviin toimenpiteisiin tiedossaan olleen lähisuhdeväkivallan katkaisemiseksi.

Istanbulin sopimus tuli Suomessa voimaan vuonna 2015, minkä jälkeen sopimuksen noudattamista arvioiva asiantuntijakomitea GREVIO (2019) sekä sopimusosapuolten komitea (2023) ovat olleet huolestuneita Suomessa viranomaisten puutteellisesta osaamisesta tunnistaa ja käsitellä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. GREVIO kiinnitti Suomea koskevassa raportissa huomiota muun muassa siihen, että naisiin kohdistuvassa väkivallassa ei toteuteta riittävän tehokkaasti rikosvastuuta. GREVIO katsoi, että esitutkintaa ja syyteharkintaa ei suoritettu riittävän hyvin. GREVIO kiinnitti huomiota siihen, että rikosoikeudellisen järjestelmän toiminnasta oli vaikea muodostaa kokonaiskuvaa, koska tilasto- ja tutkimustietoa lähisuhdeväkivallan käsittelemisestä ei ollut saatavilla. Raportista on kuitenkin luettavissa, että syytteiden ja tuomioiden määrää olisi pyrittävä lisäämään.¹⁶

Suomi on saanut myös kiitosta. Esimerkiksi vuonna 2022 CEDAW-komitea piti erityisesti seksuaalirikoslainsäädännön muuttamista suostumisperustaiseksi ja naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijan tehtävän perustamista tärkeinä edistysaskeleina. Toisaalta CEDAW-komitea kehotti Suomea muun muassa varmistamaan riittävä resursointi väkivallan vastaiseen työhön, parantamaan poliisin, syyttäjien ja tuomareiden osaamisen tasoa sekä tehostamaan rikosvastuun toteutumista muun muassa luopumalla sovittelusta.¹⁷

EU on katsonut tarpeelliseksi säätää naisiin kohdistuvan ja perheväkivallan torjumisesta oman erillisen direktiivin, koska tällaisen väkivallan erityispiirteet tulee tunnistaa ja jäsenvaltioiden on pystyttävä torjumaan väkivaltaa nykyistä paremmin. Direktiivi täydentää muuta olemassa olevaa sääntelyä, eli tukee esimerkiksi Istanbulin sopimusta ja EU:n rikosuhridirektiiviä. EU:n direktiivi naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta (2024/1355, NKV-direktiivi) annettiin 25.4.2024 ja jäsenvaltioilla on kolme vuotta aikaa pannaan direktiivin määräykset täytäntöön.

16 GREVIO 2019, esim. s. 6, 50–52.; GREVIO 2023. Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmassa kiinnitettiin huomiota GREVIO:n esittämään kritiikkiin tehottomasta rikosprosessista (STM 2022, s. 29–30).

17 YK 2022 kohta 23–24. Tiivistetysti ks. Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuosikertomus 2022, s. 56–60; Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuosikertomus 2023, s. 59–61.

1.4 Rikoslain kritiikki

Suomalaista rikoslakia on kritisoitu, koska se sukupuolineutraalista tavoitteesta huolimatta kohtelee eri sukupuolia eri tavalla. Rikoslaki tunnistaa parhaiten miesten väli-sen kertaluonteisen väkivallan, mutta ei ota huomioon naisten kokemassa väkivallassa pari- ja lähisuhteen kontekstia. Rikosoikeus rakentuu vahvasti tekorikosoikeudelliselle ajattelulle, jossa pitää pystyä yksilöimään yksittäinen teko. Erityisesti parisuhdeväkivallalle on ominaista väkivallan moninaisuus, toistuvuus ja pitkäkestoisuus, minkä seurauksena väkivallankokijan voi olla vaikea eritellä tarkasti yksittäisiä väkivaltaisia tapahtumia.¹⁸

Rikoslaisissa painopiste on fyysisessä väkivallassa, eivätkä kaikki parisuhdeväkivallalle ominaiset kontrollin ja alistamisen keinot ole kriminalisoituja. Väkivallankokijan näkökulmasta rikoslaki tavoittaa vain osan häneen kohdistetusta väkivallasta.¹⁹ Tämän lisäksi tekijän ja uhrin välinen läheinen ja intiimi suhde vaikuttaa monella tavalla väkivallankokijan toimintaan. Väkivaltaa hävetään, piilotellaan ja vähätellään.²⁰

Rikosprosessin toimijoilla, erityisesti poliisilla, pitäisi olla herkkyyttä tunnistaa parisuhdeväkivallan monimuotoisuutta ja dynamiikkaa. Väkivaltaa tehneelle miehelle väkivalta näyttäytyy usein yksittäisenä tapahtumana, kun taas naisen näkökulmasta parisuhdeväkivallassa on kysymys häneen kohdistuvasta kokonaisvaltaisesta kontrolloinnista, jota tehostetaan fyysisellä väkivallalla ja uhkauksilla.²¹ Väkivallantekijä käyttää tyypillisesti monenlaisia tekniikoita, joilla hän mitätöi naisen kokemuksia. Mies puolustautuu, kiistää vastuunsa ja vierittää syyn ulkopuolisiin tekijöihin.²² Väkivallan sijasta voidaan puhua riidasta, parisuhteen vuorovaikutusongelmista tai väkivallan voidaan väittää olevan molemminpuolista, johon molemmat osallistuvat tasaväkisinä.²³ Väkivallankokija käyttää usein myös itse samanlaisia selityksiä, ja kuva väkivallasta ja siitä vastuussa olevasta henkilöstä voi hämärtyä.

---

18 Niemi-Kiesiläinen 2004, 79–82, 93–112; Ruuskanen 2005, s. 21–32; Kainulainen & Niemi 2017, 139–141; Hong 2017b, s. 371–374.

19 Kainulainen & Niemi 2017, s. 139–142.

20 Esim. Nyqvist 2001, s. 166 ss.; Husso 2003, s. 252 ss.

21 Nyqvist 2001, s. 227–228.

22 Niin sanotuista neutralisaatiotekniikoista ks. tarkemmin Nyqvist 2001, s. 76–78, 134–144, 238.

23 Niemi-Kiesiläinen 2004, s. 51–53, 66–68; Ruuskanen 2005, s. 73–76.

Tutkimuksissa on kiinnitetty huomiota siihen, että parisuhdeväkivalta on luonteeltaan moninaista. Parisuhdeväkivallasta on eroteltu erilaisia tyyppisiä. Yhtäältä kysymys voi olla väkivallasta, jota on esiintynyt lyhyen aikaa, eikä se ole ollut seurauksiltaan kovin vakavaa. Toisaalta kysymys voi olla pitkäkestoisesta väkivallankäytöstä, jossa mies harjoittaa systemaattista puolisoonsa kohdistuvaa vallankäyttöä ja kontrolloimista. Naisen liikkumista rajoitetaan, yhteydenpitoa ystäviin ja sukulaisiin pyritään estämään ja rahankäyttöä kontrolloidaan. Puolisoa voidaan myös alistaa ja nöyryyttää henkisesti sekä kohdistaa häneen seksuaaliväkivaltaa. Väkivalta voi olla fyysistä, henkistä, seksuaalista tai taloudellista. Parisuhteen aikana ja sen päättymisen jälkeen väkivallan käytön intensiteetissä ja muodoissa voi olla erilaisia vaihteita. (Piispa 2002; Piispa 2008.)

Viime vuosina on kiinnitetty erityistä huomiota entiseen puolisoon kohdistuvaan vainoon (Nikupeteri 2016). Myös taloudellinen väkivalta voi saada eron jälkeen uudenlaisia muotoja. Se voi ilmetä eron liittyvien asioiden viivyttelynä, lapsen elatusapumaksujen laiminlyömisinä tai prosessuaalisena vainona, jossa entinen puoliso pakotetaan jatkuvasti erilaisten oikeusprosessien kohteeksi tekemällä hänestä esimerkiksi perättömiä ilmoituksia. (Kainulainen ym. 2023.)

Naisten tekemässä parisuhdeväkivallassa voi olla kysymys miehen tekemän väkivallan vastustamisesta ja itsepuolustuksesta, mutta myös kostosta miehen aikaisemman väkivaltaisuuden takia. Pieni osa naisista on ollut aloitteellisia väkivallan käytössä. (Lattu 2016, s. 91 ss.).

Rikosoikeudellisiin säännöksiin on tehty jonkin verran muutoksia, joilla on pyritty tehostamaan pari- ja lähisuhdeväkivaltaan puuttumista. Pahoinpitelyrikoksia tarkasteltaessa painopiste on ollut viimeisen 30 vuoden aikana syyteoikeuden järjestelyssä, jolloin on korostettu pari- ja lähisuhdeväkivallan moitittavuutta ja viranomaisten toimintavelvollisuutta (ks. tarkemmin luku 1.5). Muutosten taustalla on vaikuttanut käsitys siitä, että rangaistusten yleisestäävyys on tehokkaampaa, kun päätäntävalta rikosvastuun toteuttamisesta on viranomaisilla, eikä rikoksen uhrilla. Kun rikos on yleisen syytteen alainen rikos, eikä asianomistajarikos, rikosvastuun toteutuminen ei ole sattumanvaraista ja perustu yksittäisen väkivallankokijan kyvyille tai voimavaroille toimia rikosprosessissa.

Syyttäjien ratkaisukäytännöstä pari- ja lähisuhdeväkivaltapauksissa on saatavilla vain vähän tietoa. Helsingistä vuosilta 1996 ja 1998 kerätyssä syyttämättäjättämisineistossa oli 130 päätöstä, joissa oli yleensä kyse parisuhdeväkivallasta. Lähes kolmasosasta päätöksiä löytyi tietoa aikaisemmista pahoinpitelyepäilyistä. Syyttämättä jättäminen perustui tavallisesti asianomistajan esittämään pyyntöön tai sovitteluun. Lapsi oli asianomistajana vain alle viidessä päätöksessä. Tutkija kritisoi syyttäjien tekemiä ratkaisuja. Hänen mukaansa rikosvastuuta pitäisi toteuttaa viranomaisten toimesta, eikä asianomistajan mielipiteelle pitäisi antaa pari- ja lähisuhdeväkivallassa merkitystä. Käytännössä on hyvin vaikea päästä perille väkivallankokijan motiivista ja selvittää, luopuuko hän todellisuudessa rangaistusvaatimuksesta pelon tai väkivallantekijän painostuksen takia.²⁴

Kuudesta kihlakunnasta vuodelta 2002 kerätyssä otoksessa oli 134 syyttämättäjättämispäätöstä, joista osa liittyi pari- ja lähisuhdeväkivaltaan. Lapsi oli asianomistajana vanhemman tekemässä pahoinpitelyssä muutamassa päätöksessä. Tutkija toi esille, että varsin vakavaakin väkivaltaa jätettiin syyttämättä, ja syyttäjät antoivat liian suurta painoarvoa asianomistajan mielipiteelle ja osapuolten sovinnolle. Tutkijan mukaan etenkin lähisuhteissa tapahtuneissa pahoinpitelyissä oli ongelmallista kiinnittää huomiota asianomistajan suhtautumiseen. Hän kyseenalaisti syyttäjien syyttämättäjättämiskäytännön väkivaltarikoksissa ja oli huolissaan siitä, minkälaisen signaalin väkivallan syyttämättä jättäminen antoi.²⁵

---

24 Niemi-Kiesiläinen 2004, esim. s. 125–126, 395–401.

25 Jonkka 2003, s. 474–477, 479–480. Jonkka oli kerännyt aineiston toimiessaan oikeuskanslerina laillisuusvalvonnan tarpeisiin. Hän halusi kuitenkin käydä keskustelua syyttäjien ratkaisukäytännöstä oikeustieteellisen artikkelin muodossa, eikä laillisuusvalvojana. Mts, 468–469.

Istanbulin sopimuksen 45 artiklassa on todettu, että sopimukseen sitoutuneet jäsenvaltiot toteuttavat tarvittavat lainsäädäntö- ja muut toimet varmistaakseen, että naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyvistä rangaistavista teoista voidaan määrätä tehokkaat, oikeasuhteiset ja varoittavat seuraamukset niiden vakavuuden mukaan. Sopimuksen 46 artiklassa puhutaan raskauttavista seikoista. Kysymys on rikosoikeudellisessa tarkastelussa sellaisista raskauttavista tekijöistä, joilla on merkitystä rikoksen törkeyttä lisäävinä (ankaroittavina) tekijöinä tai rangaistusta mitattaessa koventavana perusteena. Raskauttavana tekijänä pitäisi ottaa huomioon rikoksen kohdistuminen esimerkiksi nykyiseen tai entiseen puolisoon, muuhun perheen jäseneseen, lapseen tai erityisen haavoittuvaan henkilöön. Rikoksen toistuvuus ja sen tekeminen lapsen läsnä ollessa on myös sopimuksessa mainittu raskauttava tekijä.

Suomessa rikoslain muuttaminen on keskittynyt pahoinpitelyrikoksissa syyteoikeuden muuttamiseen. Rikosoikeudellisiin tunnusmerkistöihin, eli siihen, minkälaisia väkivallan muotoja pidetään rangaistavana pahoinpitelynä, ei ole sen sijaan koskettu.²⁶ Rikoslakiin ei ole lisätty erillissäännöstä pari- ja lähisuhdeväkivallasta. Rikoslakia ei ole muutettu esimerkiksi siten, että pahoinpitelyrikoksissa törkeän pahoinpitelyn ankaroittamisperusteena olisi väkivallan tekeminen pari- tai lähisuhteessa. Pari- ja lähisuhdeväkivaltaa ei ole myöskään lisätty yleisiin rangaistuksen koventamisperusteisiin. Istanbulin sopimusta voimaan saatettaessa yhtenä perusteluna valitulle ratkaisulle esitettiin, että osa raskauttavista tekijöistä voidaan ottaa huomioon rikoksen törkeyden kokonaisarviossa, ja tuomarilla on mahdollisuus ottaa pari- ja lähisuhde huomioon rangaistusta mitattaessa.²⁷

Rikosoikeudellisen moitteen osoittaminen pari- ja lähisuhdeväkivallassa edellyttää, että viranomaiset tunnistavat tapaukset, kantavat vastuunsa tapausten huolellisesta tutkimisesta ja rikosprosessissa eteenpäin viemisestä. Poliisin ja syyttäjien päätöksistä pitäisi myös näkyä, miten pahoinpitelyn osapuolten välinen läheinen suhde on vaikuttanut tehtyihin ratkaisuihin. Rikosprosessin toimijoiden kouluttaminen lähisuhdeväkivallan ja erityisesti parisuhdeväkivallan erityispiirteistä on auttanut ymmärtämään väkivallan osapuolien toimintaa ja heidän yleisesti käyttämiä selityksiä tapahtuneesta. Erityistä herkkyyttä vaaditaan, kun lähisuhdeväkivallan asianomistaja esittää pyyntöjä siitä, että tapauksen tutkiminen lopetettaisiin tai rikosprosessi ei etenisi tuomioistuimeen asti. Rikosvastuun toteuttamisen turvaamisen pitäisi olla poliisin ja var-

---

26 Pahoinpitelyrikosten ulkopuolelta voi todeta, että Istanbulin sopimuksen ansiosta kriminalisoitiin vuonna 2013 vainoaminen. Ks. esim. Tolvanen & Silvennoinen 2023, s. 15–19.

27 HE 155/2014 vp, s. 59–60. Kritiikistä Kainulainen & Niemi 2017, s. 141, 154–155; Kimpimäki 2020, s. 343–344.

sinkin syyttäjän harkinnassa lähtökohtana. Muutoin riskinä on, että lainsäätäjän tavoite tehostaa rikosvastuun toteuttamista pari- ja lähisuhdeväkivallassa ei toteudu.

1.5 Lainsäätäjä on halunnut tehostaa lähisuhdeväkivaltaan puuttumista

Lainsäätäjä on useaan otteeseen pyrkinyt tehostamaan pari- ja lähisuhdeväkivaltaan puuttumista. Vuonna 1994 pahoinpitely yksityisellä paikalla muutettiin virallisen syytteen alaiseksi, vuonna 2004 rikoslaista kumottiin niin sanottu vakaan tahdon säännös ja vuonna 2011 lähisuhteessa tapahtunut lievä pahoinpitely muutettiin virallisen syytteen alaiseksi. Uudistuksissa lainsäätäjä on kiinnittänyt huomiota siihen, että vaikka edellisen muutoksen tavoitteena oli tehostaa rikosvastuun toteuttamista pari- ja lähisuhdeväkivallassa, lainsoveltamiskäytännöissä ei kuitenkaan ollut tapahtunut riittävästi muutosta.

Pahoinpitely yksityisellä paikalla virallisen syytteen alaiseksi. Kun vuonna 1994 pahoinpitely yksityisellä paikalla muutettiin virallisen syytteen alaiseksi, hallituksen esityksessä kiinnitettiin huomiota yksityisessä tilassa tapahtuvaan lähisuhdeväkivaltaan. Ennen uudistusta yksityisellä paikalla tapahtunut perustunnusmerkistön mukainen pahoinpitely oli asianomistajarikos, jollei siinä käytetty esimerkiksi asetta tai hengenvaarallista välinettä. Kun kyseessä oli asianomistajarikos, poliisi ei aloittanut esitutkintaa ilman pahoinpitelyn uhrin esittämää syytepyyntöä. Uhri pystyi myös rikosprosessin aikana peruuttamaan rangaistusvaatimuksensa, jolloin viranomaisten oli lopetettava tapauksen käsitteleminen. Asianomistajarikos ilmensi käsitystä siitä, että yksityisessä tilassa tapahtunut väkivalta oli rikoksen osapuolten välinen asia. Kun asianomistajalla oli valta päättää esitutkinnan aloittamisesta ja rikosprosessin lopettamisesta, se jätti hänet alttiiksi väkivallantekijän käyttämälle painostukselle.²⁸

Rikoslakia uudistettaessa epäkohtana pidettiin, että lähisuhteissa tapahtuneeseen väkivaltaan ei ollut mahdollista puuttua viranomaisten aloitteesta. Syyteoikeuden muuttamisella asianomistajarikoksesta virallisen syytteen alaiseksi haluttiin korostaa, että lähisuhdeväkivalta ei ole enää yksityisasia. Hallituksen esityksessä tunnistettiin läheisissä suhteissa vallitsevia valtasuhteita. Esityksen mukaan osapuolten välinen sovinto syntyy usein painostamisen tuloksena, joka on jatkoa lähisuhdeväkivallan käytölle.

---

28 Kritiikistä esim. Niemi-Kiesiläinen 2004, s. 97, 125–126, 261–270; Kotanen 2013, s. 93–96.

Syyteoikeutta muuttamalla korostettiin viranomaisaloitteista puuttumista lähisuhdeväkivaltaan.²⁹ Perustunnusmerkistön mukainen pahoinpitely muutettiin virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi, mutta lievä pahoinpitely pysyi asianomistajarikoksena. Poikkeuksena lievässä pahoinpitelyssä oli sen kohdistuminen alle 15-vuotiaaseen, jolloin se oli virallisen syytteen alainen (L 578/1995). Mainittuja syyteoikeuksia muutettiin myöhemmin.

Lakivaliokunnan mukaan perustunnusmerkistön mukaisen pahoinpitelyn muuttaminen virallisen syytteen alaiseksi oli lähtökohtaisesti perusteltu ratkaisu, koska se helpotti uhrin asemaa ja selkeytti poliisin velvollisuutta ryhtyä suorittamaan esitutkintaa. Tästä huolimatta se piti ratkaisua liian kaavamaisena ja halusi jättää asianomistajan mielipiteelle tilaa. Vaikka tarkoituksena oli suojella pahoinpitelyn uhria rikosten tekijän painostukselta, lakivaliokunnan mielestä uudistus ei saisi johtaa siihen, että asianomistajan mielipiteellä ei olisi enää laisinkaan merkitystä syyttäjän syyteharkinnassa. Tästä syystä se ehdotti uuden toimenpiteistä luopumista koskevan säännöksen lisäämistä rikoslakiin.³⁰

Vakaan tahdon pykälä: Vuonna 1994 eduskuntakäsittelyssä henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia koskevaan rikoslain 21 lukuun lisättiin uusi säännös. Rikoslain 21:17:n mukaan syyttäjällä oli mahdollisuus luopua perustunnusmerkistön mukaisen pahoinpitelyrikoksen syyttämisestä, jos asianomistaja pyysi sitä omasta vakaasta tahdosta. Lakivaliokunnan mukaan syytteen nostamisesta luopumisen edellytyksenä oli asianomistajan vapaa ja harkittu pyyntö. Lakivaliokunta korosti, että asianomistajan pitäisi tehdä pyyntönsä syytteestä luopumisesta vapaaehtoisesti, ilman mitään painostusta, ja hänen pitäisi olla tietoinen päätöksensä oikeudellisista vaikutuksista. Syyttäjän tulisi kuitenkin asianomistajan mahdollisesta pyynnöstä huolimatta nostaa syyte, mikäli erittäin tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaati. (LaVM 22/1994 vp, s. 14.) Lakivaliokunnan mietinnössä ei puhuttu parisuhdeväkivallan uhreista, mutta on kuitenkin mahdollista, että tämä on ollut yhtenä rikostyyppinä lakivaliokunnan mielessä sen säätäessä vakaan tahdon pykälästä. Säännös tuli voimaan 1.9.1995 (L 578/1995), ja se kumottiin noin kymmenen vuotta myöhemmin.

---

29 HE 94/1993 vp, esim. s. 15, 91–92, 100.

30 LaVM 22/1994 vp, s. 14.

Vakaan tahdon pykälän poistaminen. Vuonna 2004 rikoslaista poistettiin pahoinpitelyrikoksia koskeva vakaan tahdon säännös. Hallituksen esityksessä tuotiin esille, että asianomistajan mielipide ja hänen esittämänsä pyyntö syytteen nostamatta jättämisestä oli saanut syyttäjien tekemässä syyteharkinnassa liian suuren painoarvon. Hallituksen esityksessä tuotiin jälleen kerran esille, että lähisuhdeväkivalta ei ole perheen sisäinen ongelma, vaan asia, johon yhteiskunnan on puututtava. Rikoslakia muuttamalla pyrittiin parantamaan pahoinpitelyrikoksen uhrien saamaa rikosoikeudellista suojaa. Kun vakaan tahdon pykälä kumottaisiin, vähenisi väkivallantekijän mahdollisuus vaikuttaa uhrin kautta syyttäjän ratkaisuun ja hänelle määrättävään rikosoikeudelliseen seuraamukseen.³¹

Lakivaliokunta totesi mietinnössään, että säännös oli saanut soveltamiskäytännössä suuremman merkityksen kuin sitä säädettyä tarkoitettiin. Säännöstä oli sovellettu epäyhtenäisesti, ja ongelmallisena pidettiin sitäkin, että syyttäjällä ei ollut tosiasiallisia mahdollisuuksia arvioida, oliko asianomistajan esittämä pyyntö tehty omasta vakaasta tahdosta vai muiden vaikuttimien takia.³²

Uudistus tuli voimaan 1.10.2004 (L 712/2004). Nykyisin voimassa olevien rikosoikeudellisten säännösten mukaan syyttäjien käytettävissä ei ole enää erityissäännöstä toimenpiteistä luopumisesta pahoinpitelyrikoksissa, mutta päätöksiä syytteen nostamisesta luopumisesta voidaan tehdä yleisten syyttämättä jättämistä koskevien säännösten perusteella (ks. luku 2.5).

Lähisuhteessa tapahtunut pahoinpitely myös lievänä virallisen syytteen alaiseksi. Vuonna 2011 lähisuhteessa tapahtunut lievä pahoinpitely muutettiin virallisen syytteen alaiseksi. Rikoslakia muutettiin tällä kertaa siitä syystä, että poliisin ja syyttäjien lainsoveltamiskäytännöissä oli ilmennyt vaikeuksia tunnistaa pari- ja lähisuhdeväkivaltaa, arvioida sitä tunnusmerkistöjen mukaisesti oikein ja toteuttaa rikos- ja rangaistusvastuuta.³³

Hallituksen esityksen mukaan läheinen ja luottamuksellinen suhde rikoksen osapuolten välillä, ja väkivallan tapahtuminen kotona lisäsivät teon moitittavuutta. Esityksessä todettiin, että läheiseen kohdistuva pahoinpitely on erityisen moitittava, koska suhteen läheisyys tekee uhrista erityisen haavoittuvan, ja keskinäinen luottamus- ja riippuvuussuhde lisää väkivallan aiheuttamaa järkytystä ja loukkaavuutta. Väkipalata tapahtuu usein uhrin kodissa, jonka pitäisi olla turvallinen, lepoon ja virkistykseen

31 HE 144/2003 vp, esim. s. 7, 13–16.

32 LaVM 2/2004 vp, s. 6–7.

33 Vuoden 1995 lainmuutoksen havaittiin lisänneen poliisin kotihälytystehtävillä kirjaamien rikosilmoitusten määrää. Lähisuhdeväkivalta ei kuitenkaan välttämättä edennyt poliisilta syyttäjälle. Poliisi kirjasi vakaviakin väkivaltaepäilyjä lieviksi, ja esitutkinta päättyi, kun asianomistaja ei vaatinut tekijälle rangaistusta. Sirén & Tuominen 2003, esim. s. 46, 51–52, 54, 58, 61–62; Aaltonen ym. 2014, s. 277. Ks. myös Niemi-Kiesiläinen 2004, s. 200–203, 224.

varattu paikka. Lähisuhdeväkivallan todettiin aiheuttavan monenlaisia negatiivisia seurauksia, jotka vaikuttavat haitallisesti uhrin toimintakykyyn. Hallituksen esityksessä syyteoikeuden muuttamista perusteltiin sillä, että lähisuhteessa tapahtunut rikosoikeudellisessa tarkastelussa lievään väkivalta haluttiin saattaa rangaistusjärjestelmän piiriin. Virallisen syyteoikeuden ulottaminen lähisuhteissa tapahtuneeseen lievään väkivaltaan tulisi tarkoittamaan, että lähisuhdeväkivaltaan tullaan todellakin puuttumaan ja uudistus pitäisikin ymmärtää siten, että viranomaiset tulevat puuttumaan myös lieviin pahoinpitelyihin.³⁴

Lakivaliokunta totesi vuonna 2010 käsitellessään lievän pahoinpitelyn syyteoikeuden muuttamista läheissuhteissa: ”Syyteoikeutta koskeva muutos parantaa uhrin asemaa ja on vahva signaali siitä, että lieväkään väkivalta läheissuhteissa ei ole hyväksyttävää, eikä se ole osapuolten yksityisasia”. (LaVM 21/2010 vp, s. 3.)

Lakivaliokunnan mukaan lievän pahoinpitelyn kohdistuessa läheiseen henkilöön siihen liittyy sellaisia erityispiirteitä, jotka tekevät rikoksesta erityisen moitittavan. Lähisuhdeväkivalta jää kuitenkin suuressa määrin piilorikollisuudeksi, mihin yhtenä tekijänä vaikuttaa syyteoikeuden järjestely. Uudistuksessa lievän pahoinpitelyn rangaistusasteikkoon ei tehty kiristyksiä, mutta syyteoikeuden muutos osoitti lakivaliokunnan mukaan lainsäätäjän tiukentunutta suhtautumista kyseisiin tekoihin. Syyteoikeutta koskevan muutoksen katsottiin parantavan väkivallan uhrin asemaa ja olevan yhteiskunnan taholta vahva signaali sen puolesta, että lieväkään väkivalta ei ole läheisissä suhteissa hyväksyttävää, eikä se ole osapuolten yksityisasia.³⁵

Lakivaliokunta arvioi, että muutos toisi rikosprosessiin sellaisia tapauksia, jotka eivät aikaisemmin tulleet rangaistusjärjestelmän piiriin. Se piti pikaista puuttumista lähisuhdeväkivaltaan tärkeänä ottaen huomioon, että tällaisella väkivallalla oli tapana toistua. Valiokunta kiinnitti huomiota myös siihen, että esitutkinnan käynnistämislä lievistä teoista voidaan onnistua paljastamaan vakavampaa väkivaltaa.³⁶

Uudistus toteutettiin muuttamalla rikoslain 21 luvussa syyteoikeutta koskevaa säännöstä (RL 21:16). Lähisuhteen määritelmä on säännöksessä laaja. Sillä tarkoitetaan nykyistä tai entistä avio- tai avopuolisoa, lasta tai lapsenlapsia, vanhempaa tai iso-

---

³⁴ HE 78/2010 vp, esim. s. 10–11, 14–15, 22.

³⁵ LaVM 21/2010 vp, s. 2–3.

³⁶ LaVM 21/2010 vp, s. 3.

vanhempia, tekijän kanssa yhteistaloudessa asuvaa tai asunutta henkilöä taikka henkilöä, joka on tai on ollut muuten näihin rinnastettavan henkilökohtaisen suhteen takia läheinen. Muutos tuli voimaan 1.1.2011 (L 1082/2010).

Lainsoveltamiskäytäntöihin vaikuttaminen. Yhteenvetona voi todeta, että eri vuosina toteutettujen uudistusten yhteisenä tavoitteena on ollut parantaa rikoslain antamaa suojaa pari- ja lähisuhdeväkivallan kohteelle. Lainsäätäjä on korostanut väkivallan käytön moitittavuutta pari- ja läheissuhteissa. Useilla rikoslakiin tehdyillä uudistuksilla on haluttu vaikuttaa ennen kaikkea poliisi- ja syyttäjäkäytäntöihin siinä, miten pari- ja lähisuhdeväkivaltaa tunnistetaan, tutkitaan ja viedään rikosprosessissa eteenpäin.

Yksi pysyvä erimielisyys on vallinnut siitä, minkälainen merkitys asianomistajan mielipiteelle rikosprosessin käynnistämisessä ja rikosprosessin eteenpäin viemisessä on annettava. Lainsäädäntöön tehdyillä muutoksilla on pyritty suojelemaan lähisuhdeväkivallan uhria väkivallantekijän suostuttelulta ja painostamiselta. Tutkimuksissa on kuitenkin huomattu, että uudistuksista huolimatta lainsoveltamiskäytännöissä on ylläpidetty vanhaa käytäntöä. Viimeisimmän vuoden 2011 uudistuksen jälkeen asianomistajan mielipide vaikutti yhä edelleen poliisin harkinnassa myös sellaisissa tapauksissa, joissa parisuhdeväkivalta oli toistuvaa. Tutkijat kritisoivat, että poliisin menettely vaikutti paikoitellen systemaattiselta, vaikka sille ei enää ollut edes lain tukea.³⁷ Lainsäätäjän mukaan viranomaisten tehtäväksi on annettu toteuttaa aikaisempaa tehokkaammin rikos- ja rangaistusvastuuta pari- ja lähisuhdeväkivallassa. Tuoretta tutkimustietoa siitä, miten viranomaiset ovat onnistuneet tässä tehtävässä ei ole juurikaan saatavilla.

1.6 Tilastotietoa soveltamiskäytännöstä

Tilastokeskus laatii väestötietojen pohjalta erillisen tilaston siitä, kuinka paljon pari- ja lähisuhdeväkivaltaa on ilmoitettu poliisille. Vuosina 2019–2023 esitutkintaviranomaisten tietoon tuli vuosittain keskimäärin noin 8 700 pari- ja lähisuhdeväkivallan uhria. Heistä naisia oli keskimäärin 66 ja miehiä 34 prosenttia. Suurin osa pari- ja lähisuhde-

---

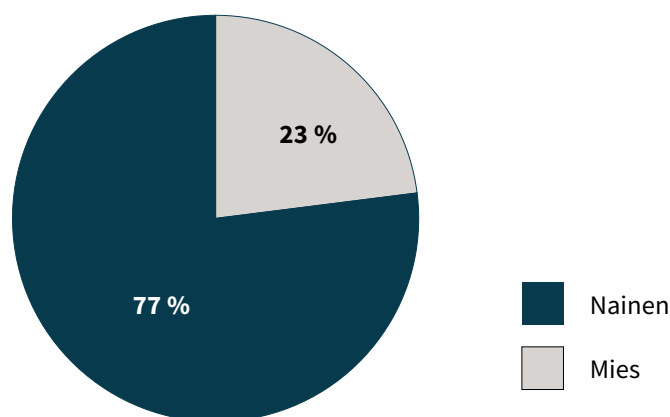
³⁷ Tutkimuksessa käytettiin vuodelta 2011 kerättyä rikosilmoitusaineistoa (N=241). Kotanen & Smolej 2014, s. 21–25. Poliisille tehtyjen rikosilmoitusten valossa toistuvaa väkivaltaa kokeneista naisia oli 71 ja miehiä 29 prosenttia. Tyypillinen toistuvan väkivallan uhri oli vakavista päihdeongelmista kärsivät nainen, johon puoliso kohdisti jatkuvasti parisuhdeväkivaltaa. Smolej 2014, s. 29, 33. Alkoholin yhteydestä parisuhdeväkivaltaan ks. tarkemmin Piispa & Heiskanen 2009.

väkivallasta oli parisuhteessa tapahtunutta väkivaltaa, jolloin kysymys voi olla nykyistä tai entisistä puolisoista. Vuosina 2019–2023 parisuhteessa väkivallan kohteeksi joutuneiden uhrien lukumäärä oli vuosittain keskimäärin noin 5 300. Parisuhdeväkivalta on erittäin sukupuolittunut ilmiö, koska väkivallan uhreista 77 prosenttia oli naisia ja 23 prosenttia miehiä. Miehet kokivat tämän tilaston mukaan enemmän väkivaltaa muiden perheenjäsenten ja sukulaisten tekemänä kuin parisuhteessa. Naiset ovat puolestaan kokeneet väkivaltaa suurimmaksi osaksi parisuhteessa. Naisten kokemana alle kolmasosa lähisuhdeväkivallasta tapahtui parisuhteen ulkopuolella, eli se oli muun perheenjäsenen tai sukulaisten tekemää kuin puolison.

TAULUKKO 1 Esitutkintaviranomaisten tietoon tulleet pari- ja lähisuhteissa tapahtuneet pahoinpitelyrikkokset (RL 21:5–7) vuosina 2019–2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Uhrien lukumäärä (N)	8 452	8 350	8 296	8 985	9 467
• naisia %	66,0	66,1	66,3	65,9	64,3
Parisuhteessa tapahtunut (N)	5 067	5 208	5 127	5 618	5 705
• naisille %	79,2	77,6	77,1	76,5	75,1

Lähde: Laskettu Tilastokeskuksen luvuista

KUVIO 1 Uhrin sukupuoli pari- ja lähisuhdeväkivallassa esitutkintaviranomaisten tietoon tulleissa rikoksissa vuosina 2019–2023 (%) (Lähde: Laskettu Tilastokeskuksen luvuista)

Mies- ja naisuhrien lukumäärien jakautumista tarkastellaan kuviossa 1, jossa on laskettu yhteen esitutkintaviranomaisten tietoon tulleet parisuhteessa tapahtuneet pahoinpitelyrikokset (RL 21:5–7) vuosina 2019–2023. Kuviosta käy ilmi, että naisia uhreista oli noin 77 prosenttia ja miehiä noin 23 prosenttia. Naisille kasaantuvat myös toistuvan väkivallan kokemukset. Aikuisista toistuvaa pari- ja lähisuhdeväkivaltaa kokeneita jopa 90 prosenttia on ollut naisia.³⁸

Tutkittaessa poliisin vuonna 2013 kirjaamia rikosilmoituksia (N=261) 15–20-vuotiaisiin nuoriin kohdistuneesta seurusteluväkivallasta (RL 21:5–7) kävi ilmi, että asianomistajista naisia oli 88 ja miehiä 12 prosenttia. Rikoksesta epäillyistä miehiä oli 87 ja naisia 13 prosenttia. Naisiin kohdistuvissa pahoinpitelyissä teko tapoina oli yleensä liikkumisen estäminen, töniminen, heittelemine, lyöminen tai potkiminen. Lähes kolmasosassa ilmoituksia puhuttiin kuristamisesta, tukehduttamisesta tai niiden yrittämisestä. Rikosilmoitusten perusteella noin 40 prosentissa tapauksia kyse oli naisiin kohdistuvasta toistuvasta väkivallasta, jolloin fyysistä väkivaltaa oli tapahtunut ajallisesti eri tilanteissa. Tutkijan mukaan poliisin tietoon tuli verraten vakavaa nuoriin kohdistuvaa seurusteluväkivaltaa.³⁹ Väki-valta voimistui ja tiivistyi seurustelusuhteen päättymisen jälkeen (N=82), kun se sai uudenlaisia piirteitä häirinnän, uhkailujen ja vainoamisen muodossa.⁴⁰ Rikosilmoitusaineistoon perustuvia tuloksia tarkasteltaessa on syytä ottaa huomioon, että kuva väkivallasta voi rikosilmoituksen jälkeen vakavoitua, kun poliisi kuulustelee rikoksen osapuolia ja hankkii muuta näyttöä väkivallasta. Mainituissa tutkimuksissa ei selvitetty, miten tapauksia oli tutkittu esitutkinnassa tai miten ne etenivät rikosprosessissa.

Tilastojen perusteella ei ole mahdollista selvittää, miten esitutkintaviranomaisten tietoon tullutta pari- ja lähisuhdeväkivaltaa on käsitelty rikosprosessissa. Tietoa ei ole saatavilla esimerkiksi siitä, kuinka moni pari- ja lähisuhdeväkivaltaa koskevistä rikos-epäilyistä on selvitetty tai ilmoitettu syyttäjälle. Tilastoa ei ole myöskään syyttäjien ratkaisuihin, kuten siitä, kuinka paljon syyttäjät ovat jättäneet pari- ja lähisuhdeväkivaltaa syyttämättä. Tuomioistuimia koskevistä rangaistustilastoista pystyy selvittämään esimerkiksi käräjäoikeuksissa pahoinpitelyrikoksista annettujen tuomioiden lukumääriä ja rangaistuslajeja koskevia tietoja, mutta rikosten osapuolten välistä suhdetta ei ti-

---

38 THL 2021, s. 5.

39 Isotalo 2017, s. 447, 449, 452–457.

40 Isotalo 2020, s. 293 ss.

lastoida. Tästä syystä pari- ja lähisuhdeväkivallan etenemistä poliisilta tai syyttäjiltä tuomioistuimiin asti ei pysty selvittämään tai arvioimaan tilastojen perusteella. Tätä on pidettävä selkeänä puutteena ja se vaikeuttaa sen arvioimista, miten rikosvastuuta toteutetaan pari- ja lähisuhdeväkivallassa.

Tilastokeskuksen erillisselvitys. Tilastokeskus julkaisi vuonna 2024 erillisen tilastollisen selvityksen, jossa tarkasteltiin pari- ja lähisuhteessa tapahtuneiden väkivaltarikosten etenemistä rikosprosessissa. Tilastokeskus pystyi selvittämään, millaisia päätöksiä oli tehty esitutkinnan aikana ja kuinka moni tapauksista oli edennyt käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Tilastollinen analyysi kohdistui vuosiin 2009–2022, ja rikosnimikkeistä mukana olivat pahoinpitelyrikokset (RL 21:5–7) ja henkirikosten yritykset (RL 21:1–3).

Kun lähisuhteessa tapahtuneet lievät pahoinpitelyt muutettiin vuonna 2011 virallisen syytteen alaisiksi, sillä oli vaikutusta niin ilmi tulleiden tapausten määrän kasvuun kuin siihen, millä perusteilla esitutkinta lopetettiin. Aikaisemmin esitutkinta voitiin päättää sillä perusteella, että asianomistaja ei enää vaatinut rangaistusta. Vuonna 2009 tällaisen ilmoituksen teki noin 13 prosenttia parisuhdeväkivallan uhreista, mutta vuonna 2022 heidän lukumääränsä oli enää noin kaksi prosenttia. Vastaavalla tavalla väheni esitutkinnan lopettaminen siitä syystä, että asianomistaja oli peruuttanut vaatimuksensa. Vuonna 2010 parisuhdeväkivallan uhreista noin 14 prosenttia peruutti vaatimuksensa, kun heitä vuonna 2022 oli enää kaksi prosenttia.⁴¹

Esitutkinta voidaan kuitenkin päättää sillä perusteella, että rikosta pidetään vähäisenä. Ennen syyteoikeuden muuttamista perustetta sovellettiin harvoin, mutta vuoden 2011 jälkeen sen käyttö lisääntyi. Vuonna 2022 noin joka kymmenes niin naisten kuin miesten kokema parisuhdeväkivaltatapauksen tutkinta lopetettiin tällä perusteella.⁴² Esitutkinta voidaan joutua päättämään myös siitä syystä, että rikos on vanhentunut. Vaikka esitutkinnan lopettaminen tästä syystä on varsin harvinaista, tämän perusteen käytössä on kuitenkin tapahtunut viime vuosina selkeää kasvua.⁴³

Tilastokeskuksen selvitys toi tietoa esitutkinnan kestosta. Esitutkinnan kesto on yleisesti pidentynyt väkivaltarikoksissa, mutta parisuhteissa ja perheissä tapahtuneessa

---

41 Haapakangas & Lipasti 2024, s. 16–17.

42 Haapakangas & Lipasti 2024, s. 18–19.

43 Haapakangas & Lipasti 2024, s. 17–18.

väkivallassa käsittelyn keston kasvu on ollut pienempää kuin yleisesti pahoinpitelyrikoksissa ja henkirikoksen yrityksissä. Selvitys osoitti, että perheessä tapahtuneessa väkivallassa käsittelyn kesto oli pidempää kuin parisuhteessa tapahtuneessa väkivallassa.⁴⁴ Ero selittyy sillä, että perhesuhteissa on ollut varsin usein kyse lapseen kohdistuneesta väkivallasta, jolloin esitutkinnan aikana lapseen kohdistunutta rikosta on voitu tutkia moniammatillisessa yhteistyössä ja lapsi voi olla ennen rikosprosessin päättämistä lastensuojelun ja/tai sosiaalitoimen toimien kohteena.

Poliisi pystyi selvittämään parisuhteessa tapahtuneita rikoksia varsin hyvin, sillä rikoksista syyttäjälle ilmoitettiin noin 80 prosenttia. Tilastokeskus ei enää tilastoi syyttäjien tekemiä ratkaisuja, joten niitä ei pystynyt tarkastelemaan tässä selvityksessä.

Tilastokeskuksen selvityksessä kärjäoikeuteen asti edenneitä tapauksia tarkasteltiin vuosilta 2019–2022. Selvityksen mukaan noin 40 prosenttia naisuhrien vuonna 2019 ilmoittamista parisuhdeväkivaltatapauksista oli saanut lainvoimaisen tuomion vuoden 2022 loppuun mennessä.⁴⁵ Kärjäoikeuksissa annettiin parisuhdeväkivallasta yhteensä noin 3 800 syyksi lukevaa tuomiota, joissa nainen oli uhrina 83 ja mies 17 prosentissa tuomioita. Suurin osa syytteistä oli koskenut perustunnusmerkistön mukaista pahoinpitelyä, josta seuraamuksena oli yleensä sakkorangaistus.⁴⁶

Tarkasteltaessa parisuhdeväkivaltatapauksissa rikosprosessin kesto rikoksen ilmoittamisesta poliisille tuomion saamiseen mediaanina kulunut aika oli 346 päivää. Tosin Helsingin kärjäoikeudessa mediaani oli 594 päivää ja Länsi-Uudenmaan kärjäoikeudessa 525 päivää.⁴⁷

Tilastokeskus ei pystynyt erilliselvityksessä tuottamaan tarkempaa tietoa syyttäjien ratkaisukäytännöstä, mitä tarkastellaan käsillä olevassa yhdenvertaisuusvaltuutetun tekemässä raportissa.

---

44 Haapakangas & Lipasti 2024, s. 27–29.

45 Haapakangas & Lipasti 2024, s. 35–36.

46 Haapakangas & Lipasti 2024, s. 33, 41–44, 60.

47 Haapakangas & Lipasti 2024, s. 39–40.

Luku 1: Yhteenveto:

- Lainsäätäjä on vähitellen tunnistanut, että pari- ja lähisuhteissa tapahtuva väkivalta on vakava yhteiskunnallinen ongelma.
- Pari- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyy erityispiirteitä, jotka lisäävät teon moitittavuutta.
- Väkivallankokijan rikosoikeudellista suojaa on haluttu parantaa.
- Pari- ja lähisuhdeväkivallan tunnistamista, siihen puuttumista ja rikosvastuun toteuttamista väkivallantekijää vastaan on haluttu lisätä.
- Lainsäätäjä on pyrkinyt useilla syyteoikeuden järjestelyä koskevilla uudistuksilla vaikuttamaan erityisesti poliisin ja syyttäjien toimintaan.

2 Keskeinen oikeudellinen viitekehys

2.1 Rangaistussäännökset pahoinpitelyrikoksista

Rikoslain 21 luvussa pahoinpitely on jaettu kolmeen eri törkeysasteeseen: lievään, perustunnusmerkistön mukaiseen ja törkeään pahoinpitelyyn. Esitutinnan rajoittaminen ja syyttämättä jättäminen pahoinpitelyrikoksissa keskittyy lieviin ja perustunnusmerkistön mukaisiin pahoinpitelyihin (ks. luku 4.1).

Pahoinpitely tarkoittaa tavallisesti ruumiillisen väkivallan tekemistä toiselle ihmiselle (RL 21:5). Tyypillisiä tekotapoja ovat lyöminen avokämmenellä, nyrkeillä tai esineiden välityksellä sekä muunlainen käsiksi käyminen, töniminen, potkiminen ja kuristaminen. Rikoslaisissa ei edellytetä, että pahoinpitelystä aiheutuisi seuraus, kuten esimerkiksi vammoja, kipua tai särkyä, vaikka se on käytännössä yleistä.⁴⁸

Pahoinpitely voi tapahtua ilman fyysistä (ruumiillista) väkivaltaa, mutta silloin rikoslaki edellyttää, että teon seurauksena väkivallan kohteen terveys on vahingoittunut, hänelle on aiheutunut kipua tai hänet on saatettu tiedottomaksi tai muuhun vastaavaan tilaan. Esimerkiksi taudin tahallinen tartuttaminen tai alkoholin juottaminen lapselle on katsottu oikeuskäytännössä pahoinpitelyksi.⁴⁹ Myös henkinen väkivalta voi vahingoittaa toisen terveyttä. Varsinkin kun henkinen väkivalta on osa väkivallan kohteen pitkäkestoista kontrolloimista fyysisen väkivallan ohella, se voi hyvinkin johdattaa terveyden vaurioitumiseen.⁵⁰

---

⁴⁸ Lappi-Seppälä & Ojala 2022, kohta 10.

⁴⁹ Lappi-Seppälä & Ojala 2022, kohta 10.

⁵⁰ Niemi-Kiesiläinen 2004, s. 86–87, 93; Matikkala 2023, kohta 4.3.1.2. Tapauksia pelkästään henkisestä väkivallasta lienee vain harvakseltaan rikosprosessissa käsiteltävänä ks. Tolvanen & Silvennoinen 2023, s. 42, 45.

Törkeä pahoinpitely on kyseessä silloin, kun teossa aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila, rikos tehdään erittäin raa'alla tai julmalla tavalla tai siinä käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä, ja teko on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. (RL 21:6.) Esimerkiksi maassa makaavan henkilön lyöminen tai potkiminen voidaan katsoa erittäin raa'aksi tai julmaksi tekotavaksi, ja joissakin tilanteissa kyse voi olla myös kuristamisesta.⁵¹

Lievässä pahoinpitelyssä väkivalta, ruumiillisen koskemattomuuden loukkaus tai terveyden vahingoittaminen on kokonaisuutena arvioiden vähäistä (RL 21:7). Esimerkiksi lapsen tukistaminen tai luunapin antaminen voi täyttää lievän pahoinpitelyn tunnusmerkistön (KKO 1993:151).

Rangaistuskäytännöstä. Perustunnusmerkistön mukaisesta pahoinpitelystä voi seurata sakkoo tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Törkeästä pahoinpitelystä vähintään vuosi ja enintään kymmenen vuotta vankeutta. Lievästä pahoinpitelystä voi seurata ainoastaan sakkorangaistus. Pahoinpitelyrikoksissa teon moitittavuutta arvioitaessa kiinnitetään huomiota ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen asteeseen, käytetyn väkivallan laatuun ja määrään, teolla aiheutetun vaaran tai seurauksen vakavuuteen sekä tekotapaan ja -välineeseen.⁵²

Pahoinpitelystä tuomitaan yleensä rangaistukseksi sakkoo. Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhankeen mukaan seurauksena on vankeusrangaistus silloin, kun tekotapa on useita nyrkiniskuja päähän, potkiminen vartaloon, yksittäinen potku päähän, teräaseen tai astalon käyttäminen taikka vähäinen kuristava ote. Vankeusrangaistus on lähtökohtana myös, jos teossa on aiheutettu runsaasti mustelmia ja ruhjeita tai vamma on niitä vakavampi taikka jos tekijä on käyttänyt useita tekotapoja vähäistä pidemmän aikaa tai vähäistä vakavampaa väkivaltaa on kohdistettu puolustuskyvyttömään, läheiseen tai yllättäen sivulliseen henkilöön.⁵³

---

51 Lappi-Seppälä & Ojala 2022, kohta 10. Korkeimman oikeuden ratkaistavana on ollut tapaus 2021:20, jossa katsottiin A:n syyllistyneen törkeään pahoinpitelyyn hänen lyötyään ja potkittuaan raskaana olevaa puolisoaan aiheuttaakseen hänelle keskenmenon tai pakottaakseen naisen suostumaan raskaudenkeskeytykseen.

52 Ks. KKO 2019:29; Rangaistuskäytännön käsikirja 2023 kohta Pahoinpitely.

53 Rovaniemen laatuhanke 2017, s. 67–68; Rangaistuskäytännön käsikirja 2023 kohta Pahoinpitely. Ks. myös Niemi-Kiesiläinen 2004, s. 88–91.

Läheisen suhteen vaikutus. Oikeuskäytäntö ei ole yksiselitteinen sen suhteen, miten läheisissä suhteissa tapahtunutta väkivaltaa pitäisi arvioida. Viime vuosina on vahvistunut näkemys siitä, että rikoksen osapuolten välinen läheinen suhde on rikoksen moitittavuutta lisäävä seikka. Korkeimman oikeuden ratkaistavana on ollut useita pari- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyviä tapauksia. Rikoslaisissa yleisenä lähtökohtana on rangaistuksen mittaaminen niin, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttimiin sekä rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen (RL 6:4).

Korkein oikeus on kiinnittänyt huomiota lähisuhdeväkivaltatapauksiin, joissa rikoksen osapuolet eivät ole tasavertaisessa asemassa, vaan väkivallan uhri tarvitsee erityistä suojelua. Korkeimman oikeuden ratkaisukäytännön perusteella on selvää, että teon luonteelle, eli rikoksen tapahtumiselle pari- ja lähisuhteen kontekstissa on annettava oikeudellisesti merkitystä. Rikosoikeudellisesti kysymys on siitä, että tekoa pidetään erityisen moitittavana, mikä ilmenee yleistä rangaistuskäytäntöä ankaramman rangaistuksen määräämisestä. Korkein oikeus on useissa ratkaisuisaan todennut, että lähisuhdeväkivallassa teon vahingollisuus ja vaarallisuus sekä tekijän syyllisyyden aste puoltavat rangaistuksen mittaamista yleistä rangaistuskäytäntöä ankarammaksi (KKO 2021:20, 2020:20, 2018:22, 2012:9, 2002:2).

1.1.2023 voimaan tulleessa uudistuksessa rikoslain 6:5:n mukaisiin koventamisperusteisiin lisättiin rikoksen tekeminen sukupuoleen perustuvasta vaikutimesta (L 1129/2022). Tavoitteena oli korostaa sellaisten tekojen moitittavuutta, joiden vaikuttimena on sukupuoleen perustuva viha. Hallituksen esityksessä arvioitiin, että muutos parantaa erityisesti naisten osallistumista yhteiskunnalliseen keskusteluun eri toimijoina. Koventamisperustetta ei tarkoitettu sovellettavaksi pari- ja lähisuhdeväkivaltatapauksissa automaattisesti, vaan sen soveltaminen edellyttäisi, että käsillä olevassa yksittäistapauksessa pystyttäisiin osoittamaan, että teko on tehty nimenomaan uhrin sukupuoleen kohdistuvan vihan vaikuttimesta. Uhrin ja tekijän välinen läheinen suhde tulisi hallituksen esityksen mukaan pikemminkin arvioitavaksi rangaistuksen mittaamista koskevien yleisten perusteiden (RL 6:4), ei tämän koventamisperusteen perusteella.⁵⁴

---

⁵⁴ HE 7/2021 vp, s. 11, 16, 22–23. Lakivaliokunta toisti näiltä osin hallituksen esityksessä lausuttua LaVM 16/2022 vp, s. 5–6.

Istanbulin sopimusta voimaan saatettaessa lainsäätäjän näkemys oli, että 46 artiklan mukaisia raskauttavia seikkoja toteutetaan rangaistusta mitattaessa.⁵⁵ Jotta näin myös tapahtuisi lainsoveltamiskäytännöissä, se edellyttäisi, että läheisen suhteen rikosoikeudellista moitittavuutta lisäävä merkitys olisi selvää kaikille rikosprosessin toimijoille. Rikoksen osapuolten välinen läheinen suhde pitäisi selvittää ja tuoda esille esitutkinnasta lähtien. Läheisen suhteen olemassaolo ja sen merkitys pitäisi näkyä poliisin ja syyttäjien tekemissä ratkaisuisissa. Ja jotta lopulta tuomari pääsisi arvioimaan läheisen suhteen merkitystä rangaistusta mitattaessa, se edellyttäisi, että syyttäjä olisi nostanut syytteen väkivallankäyttäjää vastaan. Jos näin ei tapahdu, voi kysyä, miten hyvin Istanbulin sopimuksessa asetettuja tavoitteita rikosvastuusta ja raskauttavien seikkojen huomioon ottamisesta toteutetaan.

2.2 Esitutkinnasta

Esitutkinnassa poliisi selvittää, onko rikos tapahtunut, kenen epäillään syyllistyneen siihen ja minkälaisia vahinkoja rikoksella on aiheutettu. Esitutkinnassa selvitetään epäilty rikos, siihen liittyvät teko-olosuhteet sekä muut syyteharkintaa ja seuraamuksen määräämistä tarvittavat seikat (ks. tarkemmin ETL 1:2). Poliisin tehtävänä on hankkia selvitystä rikoksesta ja sen teko-olosuhteista sekä kerätä esitutinnan aikana näyttöä mahdollisesta rikoksesta. Tärkeässä asemassa on rikoksen osapuolien ja mahdollisten todistajien kuulustelut sekä todisteiden hankkiminen. Esitutkinta-aineisto on pohjana syyttäjän tekemälle syyteharkinnalle ja mahdolliselle oikeudenkäynnille.

Rikoksen uhrin näkökulmasta on tärkeää, että esitutkinnasta lähtien huolehditaan uhrisensitiivisen rikosprosessin toteuttamisesta, mikä turvaa sekä rikosten selvittämistä että uhrin oikeuksiin pääsyä.⁵⁶ Rikoksen uhrilla on rikosprosessissa monia oikeuksia, mitkä liittyvät oikeudellisen avustajan ja tukihenkilön käyttämiseen, tiedonsaamiseen ja vahingonkorvausvaatimusten käsittelemiseen.⁵⁷ Rikosuhridirektiivin (2012/29/EU) myötä esitutkintalakiin ja muihin rikosprosessia koskeviin lakeihin tehtiin tarkistuksia.⁵⁸ Yhtenä rikoksen uhrin oikeuksien toteutumisen esteenä pidettiin puutteita tiedonsaamisessa.⁵⁹ Rikosuhridirektiivin mukaan uhrilla on oikeus ymmär-

55 HE 155/2014 vp, s. 59–60, ks. edellä luku 1.4. Ks. myös HE 7/2021 vp, s. 22–23.

56 Esim. Kainulainen & Saarikkomäki 2014, s. 4–5.

57 Rikoksen uhrin oikeuksia on kuvattu esimerkiksi oikeusministeriön kokoamassa esitteessä (OM 2021).

58 Ks. HE 66/2015 vp, esim. s. 38–48.

59 Esim. Kainulainen & Saarikkomäki 2014, s. 43–48, 56–57, 62–65, 80, 84–85.

tää ja tulla ymmärretyksi rikosprosessissa, mikä edellyttää viranomaisilta aikaisempaa aktiivisempaa yhteydenpitoa ja tiedottamisen selkeyttä.⁶⁰ Uhridirektiivissä kiinnitettiin huomiota erityisen suojelun tarpeessa oleviin rikosten uhreihin. Poliisin on tunnistettava suojelun tarve ja määriteltävä tarvittavat toimenpiteet, minkä jälkeen syyttävä ja tuomari voi ottaa niihin kantaa.⁶¹ Myös rikosten uhrien ohjaamista tuen piiriin on pyritty lisäämään.⁶²

Poliisin toimintaa pari- ja lähisuhdeväkivallan selvittäjänä on viime vuosina tutkittu vähän. Yhtenä huolenaiheena on kiinnitetty huomiota siihen, miten poliisi toimii kotihälytystapauksissa. Poliisilla ei ole ollut riittävää käsitystä siitä, mitä lähisuhdeväkivalta tarkoittaa, milloin kyseessä on yleisen syytteen alainen rikos ja mihin tukipalveluihin rikoksen osapuolia pitäisi ohjata. Suurimmasta osasta kotihälytyksiä ei tehty rikosilmoitusta. Fyysisten vammojen puute tai vähäisyys taikka osapuolten ristiriitaiset kertomukset vaikuttivat poliisien harkinnassa siihen, että rikosilmoitusta ei tehty.⁶³ Tällaisia seikkoja olisi kuitenkin mahdollista selvittää esitutkinnan aikana ja esimerkiksi kuva käytetyn väkivallan muodoista tai kestosta voi muuttua. Tutkimuksesta kävi ilmi, että poliisikäytännöissä annettiin yhä edelleen merkitystä asianomistajan kotihälytystilanteesta antamalle mielipiteelle. Vaikka lainmuutos lähisuhteissa tapahtuneen lievän pahoinpitelyn muuttamisesta virallisen syytteen alaiseksi oli tutkimusta tehtäessä voimassa jo viidettä vuotta, poliisi ei kirjannut rikosilmoitusta, vaan jätti rikosvastuun toteuttamisen väkivallankokijan tehtäväksi.⁶⁴

Poliisin toimintaa lähisuhdeväkivaltaan puuttumisessa on pyritty tehostamaan. Poliisihallituksen vuonna 2020 antamissa ohjeissa korostetaan, että poliisin velvollisuuksiin kuuluu kirjata rikosilmoitus ja toimia rikosvastuun toteutumisen varmistajana lähisuhdeväkivaltatapauksissa. Poliisin tehtävänä on huolehtia väkivallan uhrin oikeuksista, tukipalveluihin ohjaamisesta ja suojeluntarpeen arvioimisesta.⁶⁵ Poliisin tulee tehdä väkivaltaan liittyvä riskinarvio ja huolehtia rikoksen uhrin lisäksi rikoksesta epäillyn ohjaamisesta tukipalveluiden piiriin. Poliisin on osallistuttava moniammatill-

---

60 Ks. esim. ETL 4:18, 4:10, 7:10.3, 4:15.1-2.

61 ETL 11:9a. Ks. myös SM 2016.

62 Uhrin suostumuksella hänen yhteystietonsa voidaan toimittaa tukipalvelujen tarjoajalle (ETL 4:10.3).

63 Fagerlund 2016, s. 45-48, 50-52, 57-59, 71-73. Poliisi teki rikosilmoituksen vain noin 23-27 prosentista kotihälytyksiä (mts. 43, 71).

64 Fagerlund 2016, s. 59, 73; Fagerlund 2023, s. 39-40, 53-54, 62.

65 Poliisi 2020 esim. kohta 1, 1.3, 1.4. Poliisi terävöitti ohjeen sisältöä apulaisoikeuskanslerilta saamaansa kritiikin jälkeen. Kansleri käytti kritiikin mittapuuna Istanbulin sopimusta. Ks. tarkemmin AOKA 2019b.

seen yhteistyöhön erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden sekä uhrien ja tekijöiden tukemiseen erikoistuneiden palveluntuottajien kanssa.⁶⁶ Yksi riskinarvioinnin menetelmistä on MARAK-toimintamalli, jossa arvioidaan vakavan parisuhdeväkivallan esiintymistä ja huolehditaan väkivallankokijan turvallisuudesta.⁶⁷ Poliisihallituksen ohjeissa kiinnitettiin huomiota myös lähisuhdeväkivallasta saatavan koulutuksen tärkeyteen, mitä onkin sittemmin lisätty Poliisiammattikorkeakoulussa.⁶⁸

Poliisihallitus julkaisi Lähisuhdeväkivallan toiminnallisen käsikirjan vuonna 2022, jossa tuodaan esille pari- ja lähisuhdeväkivallan monimuotoisuutta, jatkuvuutta ja piiloutuvaa luonnetta, mikä asettaa poliisille erityisiä vaatimuksia tämäntyyppisen väkivallan tunnistamisessa, rikosten osapuolten kohtaamisessa ja kuulustelussa sekä väkivallan kokonaisvaltaisessa selvittämisessä.⁶⁹ Käsikirjassa kiinnitettiin huomiota myös poliisi-partion tehtäviin kotihälytyskeikoilla. Käsikirjassa on konkreettisia ohjeita siitä, miten toimia kotihälytystilanteissa, kohdata rikoksen osapuolet, tehdä riskinarviointi, huolehtia mahdollisen näytön dokumentoinnista ja tehdä kirjaukset poliisin tietojärjestelmiin havaintotiedoista silloinkin, kun tapauksesta ei tehdä rikosilmoitusta.⁷⁰ Poliisin ohjeissa on muistutettu, että lähisuhdeväkivalta on aina uhka lapsen hyvinvoinnille, vaikka väkivalta ei olisi kohdistunut lapseen.⁷¹

Turvakoti oli kannellut oikeuskanslerille rikosilmoituksen tekemättä jättämisestä tapauksessa, jossa mies oli pahoinpidellyt naista. Poliisin tullessa paikalle mies oli kuristanut naista, minkä seurauksena nainen oli hetkeksi menettänyt tajuntansa. Pahoinpitelyssä oli käytetty mm. metallista putkea ja tilanteessa oli ollut läsnä päiväkotikäinen lapsi. Poliisi oli kirjannut tehtävän ”juoppokeikkana”, eikä tehnyt rikosilmoitusta. Poliisilaitoksen selvityksessä oikeuskanslerille poliisin toimintaa perusteltiin tuomalla ilmi, että ”asiat eivät kuitenkaan muutu niin pitkään aikaan kun pariskunta on parisuhteessa. Väkivallan teot jatkuvat ja ilmoitusten tekeminen ei ole ratkaisu ongelmaan”. Apulaisoikeuskansleri totesi ratkaisussaan, että poliisin rikosilmoituksen tekemättä jättäminen oli lainvas-

---

66 Poliisi 2020 esim. kohta 1, 1.9. Yhteistyön tekemisestä käytännössä ks. esim. Notko ym. 2022.

67 Mallin on arvioitu olevan tehokas väline toistuvaan väkivaltaan puuttumisessa. Se on pakottanut viranomaiset kiinnittämään huomiota väkivallan kokonaiskuvaan ja lisännyt uhrien turvallisuutta. Piispa & October 2017. Vuonna 2021 MARAK-työskentelyn kohteena oli 155 asiakasta (THL 2023, s. 18).

68 Esim. STM 2022, s. 18–19; Ruuskanen 2023, s. 19–21. Koulutuksen tärkeydestä myös Lidman 2024, s. 27–28, 52–53.

69 Liimatainen & Rantaeskola 2022.

70 Liimatainen & Rantaeskola 2022, s. 44–45, 71–72.

71 Poliisin ohje 2019b kohta 1.3.

tainen menettely. Apulaisoikeuskanslerin mukaan toistuva väkivalta on pikeminkin osoitus vakavan väkivallan riskistä, mikä edellyttää poliisilta rikosilmoituksen ja riskinarvion tekemistä.⁷²

Lähisuhdeväkivallan toiminnallisessa käsikirjassa todetaan, että poliisin ei pitäisi kyynistyä kohdatessaan toistuvia lähisuhdeväkivallan tilanteita.⁷³ Käsikirjan mukaan toistuvat kotihälytykset eivät ole koskaan syy olla kirjaamatta rikosilmoitusta tai olla muuten puuttumatta väkivaltaan. Toistuva väkivalta kasvattaa riskiä väkivallan vakavoitumiseen ja asettaa poliisille erityisiä velvoitteita. Asianmukaisella tilanteeseen puuttumisella väkivallantekijälle osoitetaan, että hänen käyttäytymisensä ei ole hyväksyttävää ja harkittavaksi voi tulla myös rikosprosessuaaliset pakkokeinot väkivallan käytön jatkamisvaaran takia. Käsikirjan mukaan yksittäinen rikosasia pitäisi aina nähdä mahdollisuutena ohjata osapuolet moniammatillisen avun piiriin.⁷⁴

Yhtenä konkreettisena välineenä huolehtia väkivallan uhrin turvallisuudesta on määrätä hänen suojakseen lähestymiskiello. Poliisin lähestymiskielloa koskevassa ohjeessa muistutetaan, että poliisi voi viran puolesta omasta aloitteestaan määrätä väliaikaisen lähestymiskiellon, jonka tarkoituksena on katkaista väkivaltakierre tai muu häirintä mahdollisimman nopeasti. Väliaikainen kiello voi parhaimmillaan ehkäistä vakavampien seurausten syntymistä. Puuttumalla tilanteeseen poliisi osoittaa selkeästi, ettei tapahtunut häirintä, uhkaaminen tai muu lähestymiskiellon edellytykset täyttävä toiminta ole sallittua.⁷⁵

---

72 AOKA 2019a.

73 Aikaisemmissa tutkimuksissa on kiinnitetty huomiota siihen, että jos samaan osoitteeseen saadaan useampia kotihälytyksiä, poliisissa on voinut ilmetä turhautumista tilanteeseen (Laapio 2005, s. 56–59). Fagerlundin tutkimuksessa rikosilmoituksia kirjattiin hieman yli 30 prosentissa fyysistä väkivaltaa koskeneista kotihälytyksistä, olipa kyse toistuvista hälytyksistä tai ei (Fagerlund 2016, s. 56).

74 Liimatainen & Rantaeskola 2022, s. 30, 68.

75 Poliisin ohje 2024 kohta 6.1. Lähestymiskiellon tehostamista koskevassa hallituksen esityksessä korostettiin viranomaisten toimintavelvollisuutta ja madallettiin kynnystä määrätä väliaikaisesta lähestymiskiellosta (HE 143/2022 vp, s. 13–15, 34, 56).

2.3 Lapsen rikosoikeudellinen suoja ja lapsirikostutkinta

Lapsen saamaa rikosoikeudellista suojaa on pyritty parantamaan. Pahoinpitelyissä rangaistavan käyttäytymisen raja on varsin matalalla, ja esimerkiksi tukistamisen tai luunapin antamisen lapselle on katsottu täyttävän pahoinpitelyrikoksen tunnusmerkistön.⁷⁶ Oikeuskäytännössä on katsottu, että pahoinpitelyn kohdistaminen lapseen on erityisen moitittavaa. Tästä syystä teon vahingollisuutta ja vaarallisuutta on arvioitava eri tavalla kuin tilanteissa, joissa rikoksen osapuolet ovat tasavertaisia.⁷⁷

Rikosprosessissa on tapahtunut merkittävä muutos: kun aikaisemmin lasta pyrittiin suojelemaan rikosprosessilta, nykyisin lasta halutaan suojella rikosprosessissa. Rikosprosessiin osallistumista ei pidetä lapsen edun vastaisena, vaan päinvastoin – yhä enemmän on vahvistunut näkemys siitä, että lapsella pitäisi olla pääsy rikosprosessiin ja hänen pitäisi päästä käyttämään hänelle kuuluvia oikeuksia rikosprosessin aikana.⁷⁸ Lapsen oikeuksien keskeisin sopimus on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (LOS), jonka mukaan lapsella on oikeus turvalliseen ja väkivallattomaan elämään. Kansainvälisissä sopimuksissa vahvistettujen lapsen oikeuksien myötä on pyritty kehittämään lapsiystävällisiä prosesseja.⁷⁹

Lapsen etu on otettava huomioon lasta koskevassa rikosprosessissa. Esitutkinnasta lähtien on arvioitava lapsen oikeuksien toteutumista lapsen edun näkökulmasta siten, että lapselle ei saa aiheutua oikeuksien menetyksiä sen takia, että hän on lapsi.⁸⁰ Esitutkinlaissa on useita lapsia koskevia säännöksiä, joilla pyritään turvaamaan sensitiivinen rikosepäilyn selvittely.⁸¹ Esitutkintalain 4:7:n mukaan alaikäisiä on kohdella-

---

76 Varhaisempi rikoslaki piti sallittuna vanhemman lapsen kohdistamaa kuritusväkivaltaa, mutta rikoslaista poistettiin tätä koskeva rikosvastuun kavennus vuonna 1969. Tämän muutoksen jälkeen vanhemman lapsensa kohdistamaa väkivaltaa on pitänyt arvioida pahoinpitelyrikoksena. Kuritusväkivallan kieltoa vahvisti vuonna 1983 lakiin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta asiasta lisätty nimenomainen säännös. Myös korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 1993:151 mukaan huoltaja syyllistyi lievään pahoinpitelyyn, kun hän oli kasvatus-tarkoituksessa tukistanut ja antanut luunapin lapselleen. Esim. Lappi-Seppälä & Ojala 2022, kohta 10.

77 Esim. KKO 2002:2, 2012:9, Lappi-Seppälä & Ojala 2022, kohta 10. Ks. myös esim. KKO 2021:54, jossa on todettu lapsen olevan riippuvainen vanhempiensa hoidosta ja huolenpidosta. Tapauksessa oli kysymys vanhempiensa pahoinpitelemäksi joutuneesta 5–6-vuotiaasta lapsesta, jonka korkein oikeus totesi olleen sekä ikänsä että riippuvuussuhteensa ja alisteisen asemansa takia puolustuskyvytön. Ks. myös Matikkala 2023, kohta 4.3.2.1.

78 Silvennoinen 2020, esim. s. 170 ss., 389–400.

79 Silvennoinen 2020, esim. s. 100–108, 161–165. Ks. myös Toivonen 2017, esim. s. 241–247.

80 Silvennoinen 2000, s. 204. Lapsen edun monitulkintaisuudesta Silvennoinen 2020, s. 199–207.

81 Silvennoinen 2000, s. 208–216; Silvennoinen & Kainulainen 2023, s. 543–547.

va ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla. Alaikäisiin kohdistuva rikostutkinta on mahdollisuuksien mukaan annettava tähän tehtävään erityisesti perehtyneille poliiseille. Samassa säännöksessä todetaan, että tarvittaessa on neuvoteltava lääkärin tai muun asiantuntijan kanssa siitä, voidaanko lapseen kohdistaa tutkintatoimenpiteitä. Poliisiin on ohjeiden mukaan myös huolehdittava siitä, että lapsen tilanne ja olosuhteet jatkuvat poliisin toimien jälkeen turvallisina ja lapsen edun mukaisina.⁸² Poliisilla on lisäksi velvollisuus ilmoittaa sosiaalitoimen lastensuojelutyöntekijälle lapsen mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta (LSL 25 §). Poliisin ohjeiden mukaan ilmoitus tulee tehdä matalalla kynnyksellä.⁸³ 1.10.2023 voimaan tulleella uudistuksella on pyritty nopeuttamaan rikosprosessia, jos kysymys on alaikäiseen kohdistuneesta seksuaali- tai väkivaltarikoksesta.⁸⁴

Esitutinnan aikana on pyritty kehittämään lapsen asemaa rikoksen asianomistajana ja huolehtimaan erityisesti siitä, että lapsen kuuleminen suoritetaan ammattimaisesti ja hienovaraisesti.⁸⁵ Niin sanotun Barnahus-mallin tavoitteena on ollut lasten suojelemiseksi väkivallalta lisätä lasten ja perheiden saamaa tukea, vahvistaa moniammatillista yhteistyötä, kehittää lapsiystävällisiä menettelyjä ja parantaa rikostutkinnan tasoa ja nopeuttaa rikosprosessia.⁸⁶

Poliisi on laatinut ohjeistusta ja käsikirjan siitä, miten lapsirikostutkintaa pitäisi tehdä. Käsikirjassa on kiinnitetty huomiota lapsen oikeuksien toteuttamiseen ja monialaiseen viranomaisyhteistyöhön. Yhteistyötä tehdään lastensuojelun, syyttäjien ja terveydenhuollon kanssa. Esimerkiksi lapsen kuulustelu voidaan tehdä yliopistollisen sairaalan lasten ja nuorten oikeuspsykologian tai -psykiatrian yksikössä. Lapselle voidaan myös tehdä lääkärintarkastus fyysisten vammojen toteamiseksi.⁸⁷ Lapsirikostutkinnan käsikirjassa muistutetaan, että esitutkintalain mukaan esitutkinnassa tulee selvittää rikoksella aiheutettu vahinko. Aineellisten vahinkojen lisäksi kysymys voi olla esimerkiksi sen selvittämisestä, minkälaista haittaa tai vahinkoa rikoksesta epäilty teko on aiheut-

---

82 Ks. Poliisin ohje 2019b kohta 1.3. Poliisin asenteista ja käytännöistä selvittää lapseen kohdistunutta ns. kuritusväkivaltaa ks. Heinonen & Ellonen 2016, s. 512 ss.

83 Poliisin ohje 2019b kohta 2.2.

84 Ks. tarkemmin ETL 3:11.3 (L 136/2023) & ROL 1:8a.3; 5:13.4 (L 137/2023).

85 Poliisin lapsirikostutkinnan nykytilaa arvioitaessa kiinnitettiin huomiota siihen, että lapsiin kohdistuvaa rikostutkintaa oli organisoitu eri puolella Suomea hyvin eri tavalla, ja myös tutkinnan menetelmissä ja osaamisen tasossa oli vaihtelua. Lapsirikostutkintaa tekevät poliisit ilmaisivat huolensa myös riittämättömästä resurssoinnista ja pitkittyneistä esitutkinnoista. Poliisin lapsirikostutkinnan nykytila 2020, s. 14–17, 28–29.

86 Ks. www.barnahus.fi.

87 Käsikirja lapsirikostutkinnasta 2022, esim. s. 90–91, 95–96.

tanut lapsen kehitykselle ja hyvinvoinnille. Lausunnon psyykkisen haitan arvioimisesta voi pyytää lasten ja nuorten oikeuspsykologian ja -psykiatrian yksiköstä.⁸⁸

Poliisin on kannettava oma vastuunsa siitä, että rikoksen asianomistajana oleva lapsi ohjautuu tarvittavan psykososiaalisen tuen palveluihin. Monialaisessa yhteistyössä olisi myös sovittava yhteisistä käytännöistä ja varmistettava lapsen ja perheen ohjaaminen tarvittaviin tuki- ja hoitopalveluihin.⁸⁹

Jos lapsen epäillä joutuneen vanhempansa tekemän väkivallan kohteeksi, lapsen kuuleminen pitäisi järjestää niin, että vanhempi ei pääse vaikuttamaan lapsen kertomukseen, eikä ole riskiä siitä, että lapsi joutuisi vanhempansa suostuttelun tai painostuksen kohteeksi.⁹⁰ Tällaisissa tilanteissa lapselle on tärkeää järjestää jo ensimmäistä kuulustelua varten väliaikainen edunvalvoja, joka käyttää lapsiasianomistajan puolesta puheenvaltaa.⁹¹ Puolueeton edunvalvoja turvaa, että pahoinpitelyepäilyä ryhdytään selvittämään ja että lapsi pääsee turvallisesti rikosprossin aikana esittämään omat oikeudelliset vaatimuksensa ja todistelunsa.⁹² Lapsirikostutkinnan käsikirjassa todetaan, että väliaikaisen edunvalvojan määrääminen on aina perusteltua myös sellaisissa tapauksissa, joissa poliisi esittää syyttäjälle esitutkinnan rajoittamista.⁹³

---

88 Käsikirja lapsirikostutkinnasta 2022, s. 93–94.

89 Käsikirja lapsirikostutkinnasta 2022, s. 100–101.

90 Silvennoinen & Kainulainen 2023, s. 546; Poliisin ohje 2019b kohta 6.1; Käsikirja lapsirikostutkinnasta 2022, s. 82–83.

91 Kun lapsen vanhempi on rikoksesta epäiltynä, hän on esteellinen toimimaan lapsensa puolesta puhevallan käyttäjänä. Ks. tarkemmin Silvennoinen & Kainulainen 2023, esim. s. 557–559.

92 Silvennoinen & Kainulainen 2023, s. 558. Ks. myös Helsingin hovioikeuden 21.9.2023 antama tuomio väliaikaisen edunvalvojan määräämisen tärkeydestä.

93 Käsikirja lapsirikostutkinnasta 2022, s. 52.

Viranomaisilla ja monilla muilla toimijoilla on velvollisuus ilmoittaa lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve tai kehitystä vaarantavat olosuhteet edellyttävät lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Hyvinvointialueelle tehtävän ilmoituksen lisäksi lastensuojelulain 25 §:n mukaan myös pahoinpitelyepäilystä on ilmoitettava salassapito säännösten estämättä poliisille (L 88/2010).

Väkivallaton lapsuus -toimenpideohjelmassa on kiinnitetty huomiota lapsiin kohdistuvan väkivallan ennaltaehkäisyyn, tunnistamiseen sekä avun ja tuen järjestämiseen (STM 2019). Poliisin tekemää lapsirikostutkintaa on kehitetty etenkin Barnahus-mallin avulla.

2.4 Sovittelu

Pari- ja lähisuhdeväkivallan sovittelu on kiistelty kysymys. Sovittelussa rikoksen osapuolet tapaavat toisensa sovittelijan johdolla. Sovittelijat ovat vapaaehtoisia, jotka ovat saaneet koulutusta tehtävänsä hoitamista varten. Sovittelussa pyritään siihen, että rikoksen osapuolet keskustelevat tapahtuneesta ja he hakevat yhdessä ratkaisua heidän välillään vallitsevaan konfliktiin. Sovittelussa laaditaan usein sopimus, jossa sovitaan yhteisesti muun muassa rikoksen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta.⁹⁴ Käytännössä sovittelu johtaa usein syyttämättä jättämiseen. Rikoksenteijä ei siten joudu kantamaan rikos- tai rangaistusvastuuta, vaikka hän on syyllistynyt väkivaltaan läheisessä suhteessa.

Pari- ja lähisuhdeväkivallan sovittelua on vastustettu etenkin siitä syystä, että väkivallankokija ei ole sellaisessa tasavertaisessa asemassa väkivallantekijän kanssa, mitä sovittelussa edellytetään. Kun syytettä ei nosteta, pidetään yllä käsitystä siitä, että väkivalta läheissuhteissa on yhä edelleen yksityisasia, johon ei puututa rikoslain avulla.

---

⁹⁴ Lähisuhdeväkivallan sovittelusta on laadittu hyvän käytännön malli, jonka mukaan sovittelussa voidaan tehdä esim. molempia osapuolia koskeva käyttäytymissopimus. Autere ym. 2023, s. 35–36. Ks. myös Honkatukia 2015, s. 118–119; Qvist 2019, s. 96, 116.

Tällöin väkivallantekijällä säilyy mahdollisuus vaikuttaa oman rikosvastuunsa toteutumiseen väkivallan kohteen kautta, ja hän voi huomata sovittelun avulla hallitsevansa paitsi väkivallan kohdetta myös koko rikosoikeudellista järjestelmää.⁹⁵

Kriittisten puheenvuorojen takia pari- ja lähisuhdeväkivallan sovittelua on pyritty vähentämään ja kohdentamaan tarkoituksenmukaisemmin. Sovittelumenettelyä on kehitetty niin, että sovittelijat saivat koulutusta lähisuhdeväkivallasta ja osapuolet tavattaisiin erikseen ennen yhteistä tapaamista.⁹⁶ Sovittelulain⁹⁷ mukaan läheisissä suhteissa tapahtunut väkivaltaa sisältävä rikos voidaan sovittaa ainoastaan poliisin tai syyttäjän aloitteesta (13.2 §). Myös sovittelun yleiset edellytykset voivat rajata pari- ja lähisuhdeväkivallan sovittamista. Sovittelulain 2 §:n mukaan sovittelu voidaan toteuttaa vain sellaisten osapuolten kesken, jotka ovat vapaaehtoisesti ilmaisseet suostuvansa sovitteluun ja pystyvät ymmärtämään sovittelun ja siinä tehtävien ratkaisujen merkityksen. Ennen suostumuksen antamista rikoksen osapuolelle on annettava tietoa sovitteluun liittyvistä oikeuksista ja hänen asemastaan sovittelussa. Hänellä on oikeus peruuttaa suostumuksensa sovitteluun milloin tahansa sovittelun aikana.

Sovittelulain 3 §:n mukaan rikoksen soveltumista sovitteluun on arvioitava ja huomioon on otettava rikoksen laatu ja tekotapa, rikoksesta epäillyn ja uhrin keskinäinen suhde sekä muut rikokseen liittyvät seikat kokonaisuutena. Sovitteluun soveltuminen edellyttää, että rikoksesta epäilty on myöntänyt pääosin tapahtumainkulun ja että sovittelu on uhrin edun mukaista.⁹⁸ Alaikäiseen kohdistunutta rikosta ei saa ottaa soviteltavaksi, jos uhrilla on rikoksen laadun tai ikänsä vuoksi erityinen suojelun tarve. Hallituksen esityksen mukaan kyse voi olla esimerkiksi lapsen kohdistuneesta seksuaalirikoksesta. Hallituksen esityksessä todettiin, että lähisuhdeväkivaltaa sisältävien rikosten sovitteluun tulee suhtautua pidättyvästi.⁹⁹ Lakivaliokunta totesi, että sovittelulle ei ole edellytyksiä esimerkiksi silloin, jos tekijä käyttää hyväkseen uhrin suojatonta asemaa ja uhri pelkää häntä. Lakivaliokunnan mukaan lähisuhdeväkivaltaa ei pidä sovittaa myöskään silloin, kun väkivalta on toistuvaa tai tekijä pitää väkivaltaa hyväksyttävänä keinona lähisuhteessa ilmenevien ristiriitojen ratkaisemiseksi.¹⁰⁰

---

95 Kritiikistä tarkemmin ks. esim. Niemi-Kiesiläinen 2004, s. 153–164; Qvist 2019, esim. s. 63–69, 208–212; Puu Oksanen 2023.

96 THL 2019, s. 15–17.

97 Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta (1015/2005).

98 LaVM 13/2005 vp, s. 4–6. Ks. myös HE 66/2015 vp, s. 24–25, 57.

99 HE 93/2005 vp, s. 16.

100 LaVM 13/2005 vp, s. 5.

Ristiriitaisia viestejä. Vaikka lakivaliokunta vuonna 2005 ilmoitti suhtautuvansa lähtökohtaisesti pidättyvästi pari- ja lähisuhdeväkivallan sovitteluun, se toi samalla esille, että sovittelu voi tarjota varteenotettavan keinon pari- ja lähisuhteen korjaamiseen etenkin niissä tilanteissa, joissa väkivallantekijä tunnustaa menetelleensä väärin ja aidosti katu tekoaan.¹⁰¹ Lakivaliokunnan mietintöön sisältyi myös vastalause, jossa ehdotettiin pari- ja lähisuhdeväkivallan rajaamista kokonaan sovittelun ulkopuolelle. Perusteluna tuotiin muun muassa esille, että eduskunta oli vasta hiljattain poistanut rikoslaista ns. vakaan tahdon pykälän. Jos pari- ja lähisuhdeväkivaltaa ryhdyttäisiin nyt sovittelemaan, palautettaisiin kiertoteitse vakaan tahdon pykälä lainsäädäntöön.¹⁰²

Poliisin vuonna 2020 lähisuhdeväkivaltaa koskevissa ohjeissa pari- ja lähisuhdeväkivallan sovitteluun suhtaudutaan pidättyvästi. Ohjeiden mukaan on tärkeää, että sovitteluun ohjaamista ei ratkaista yksittäisen poliisimiehen tietojen, näkemysten ja asenteiden mukaan. Ohjaamisen taustalla täytyy olla riittävästi yleistä tietoa lähisuhdeväkivallasta, kuten myös asianomistajan henkilökohtaisista olosuhteista. Ohjeiden mukaan poliisin tulee käyttää erityisen huolellista harkintaa sovitteluun ohjaamisessa ja huomioon on otettava parisuhdeväkivallalle tyypillisiä piirteitä, kuten väkivallan toistuvuus, uhrin alisteinen asema ja rikoksen osapuolten taipumus vähätellä väkivaltaa.¹⁰³ Poliisin ohjeissa todetaan lisäksi, että sovitteluprosessiin ei ole mahdollista liittää samanlaisia uhrin turvallisuutta takaavia elementtejä kuin miten voidaan toimia esitutkinnassa ja oikeudenkäynneissä.¹⁰⁴

Sovitteluun ohjatuista rikos- ja riita-asioista noin kolmasosa on luokiteltu lähisuhhteessa tapahtuneeksi. Sovittelua koskevien tilastotietojen mukaan vuonna 2022 sovitteluun ohjattiin lähes 4 100 lähisuhteessa tapahtunutta rikos- tai riita-asiaa. Kyse oli yleensä rikoslain 21 luvun mukaisista henkeen ja terveyteen kohdistuneista rikok-

---

101 LaVM 13/2005 vp, s. 5.

102 LaVM 13/2005 vp, s. 19–20.

103 Poliisin ohje 2020 kohta 1.11. Poliisin eri ohjeissa sovittelusta puhutaan eri painotuksin. Poliisin vuonna 2019 antamissa yleisissä rikosasioiden sovittelua koskevissa ohjeissa tuotiin esille, että sovittelulakia koskevien esitöiden mukaan pari- ja lähisuhdeväkivallan sovitteluun on suhtauduttava pidättyvästi. Lähisuhdeväkivallan sovittelusta oli kuitenkin saatu myös myönteisiä kokemuksia, jolloin edellytysten täytyessä yksittäisten tapausten sovitteluun ohjaamiselle ei olisi estettä. Poliisin ohje 2019a kohta 4.1. Poliisin vuonna 2020 annettuihin uudistettuihin lähisuhdeväkivaltaa koskeviin ohjeisiin vaikutuksensa oli apulaisoikeuskanslerin päätöksellä, jossa kritisoitiin mm. sovittelua koskenutta ohjeistusta AKOA 2019b kohta 2.6.

104 Poliisin ohje 2020 kohta 1.11. Osa pari- tai lähisuhdeväkivallankokijoista on kokenut sovittelun aikana turvattomuutta Honkatukia 2015, s. 117; Shemeikka ym. 2023, s. 67, 87.

sista: pahoinpitelyistä, lievistä pahoinpitelyistä, mutta pienessä määrin myös törkeitä pahoinpitelyistä.¹⁰⁵

Vuosilta 2020–2021 sovittelutoiminnan tietojärjestelmistä kerätyn aineiston mukaan lähisuhteissa pahoinpitelyrikosten lisäksi muina rikosnimikkeinä oli esimerkiksi laitton uhkaus, kunnianloukkaus, kotirauhan ja viestintärauhan rikkominen, vainoaminen sekä omaisuusrikoksia, kuten vahingonteko, varkaus tai petos. Sovitteluun ohjatuissa ja sovitteluun hyväksytyjen lähisuhteessa tapahtuneiden rikosten joukossa oli jonkin verran seksuaalirikoksia.¹⁰⁶ Aikaisemmassa lähisuhdeväkivallan sovittelua koskevassa tutkimuksessa listattiin pitkälle samanlaisia rikosnimikkeitä, myös seksuaalirikoksia. Kotirauhan rikkomisissa kyse oli esimerkiksi häiriösoitoista tai kotiin tunkeutumisesta. Laittomat uhkaukset olivat sanallisia taikka veitsellä tai ampuma-aseella tehtyjä.¹⁰⁷ Mitä vakavammasta rikoksesta oli kyse, sen suuremmalla todennäköisyydellä sovittelu johti sopimukseen.¹⁰⁸ Tutkimustulos herättää kysymyksen siitä, onko sovittelu varsinkin vakavan väkivallan kohdalla kuitenkin tapahtunut tasavahvojen osapuolten välillä.

Kaikissa sovitteluun ohjatuissa tapauksissa sovittelu ei käynnistynyt esimerkiksi rikoksen osapuolen suostumuksen puutteen takia tai aloitettu sovittelu keskeytettiin. Vuosilta 2020–2021 sovittelutoiminnan tietojärjestelmästä kerätyssä aineistossa oli yhteensä hieman yli 8 000 lähisuhdeasiaa, joista noin 4 500 otettiin soviteltavaksi. Sovitteluun ohjatuista väkivaltarikoksista hieman yli puolet johti tapauksen käsittelemiseen sovittelumenettelyssä ilman sen keskeyttämistä.¹⁰⁹

Aloite sovittelusta tulee yleensä poliisilta.¹¹⁰ Poliisien käytäntö on vaihdellut siinä, missä vaiheessa esitutkintaa pari- ja lähisuhdeväkivaltaa on ohjattu sovitteluun. Esitutkinta on suoritettu loppuun, se on ollut keskeneräinen tai kyse on ollut pelkästä rikosilmoituksesta.¹¹¹ Poliisin vuoden 2020 lähisuhdeväkivaltaa koskevien ohjeiden mukaan esitutkinta on aina suoritettava loppuun asti, vaikka asia olisi sovittelun piirissä. Ohjeissa todetaan lisäksi, että mikään sovittelu ei saa johtaa rikostutkinnan ja syyttee-

---

105 Elonheimo & Leivonen 2023, s. 3–4.

106 SHEMEIKKA ym. 2023, s. 49–54.

107 FLINCK & LIVARI 2004, s. 88, 93–96.

108 FLINCK & LIVARI 2004, s. 73.

109 SHEMEIKKA ym. 2023, s. 32, 48, 50, 52, 55. Ks. myös Elonheimo & Leivonen 2023, s. 4–6.

110 Elonheimo & Leivonen 2023, Liite 1.

111 THL 2019, s. 26.

seenpanon keskeyttämiseen lähisuhdeväkivallassa.¹¹² Tietoa ei ole siitä, minkälainen merkitys poliisin käytäntöihin ohjeilla on ollut.

Syyttäjät ohjaavat rikoksia sovitteluun vain harvakseltaan.¹¹³ Syyttäjien ratkaisukäytäntö on kuitenkin keskeisessä asemassa sen määrittelijänä, nostetaanko sovittelusta huolimatta syyte vai ei. Syyttäjien näkemykset pari- ja lähisuhdeväkivallan sovittelusta ovat vaihdelleet. Osa suhtautui kielteisesti sovitteluun, koska se välittäisi väärää viestiä väkivallan käytön hyväksyttävyydestä lähisuhteissa. Osan mielestä sovittelu voi olla mahdollista huolellisen harkinnan jälkeen. Osa suhtautui sen sijaan myönteisesti sovitteluun, eikä toistuvakaan väkivalta ollut esteenä sovittelulle.¹¹⁴ Syyttäjät olivat eri mieltä myös siitä, oliko sovittelu tuomioistuinkäsittelylle vaihtoehtoinen tai rinnakkainen menettely. Hyvin monille syyttäjille sovittelulla oli merkitystä syyteharkinnassa ja se vaikutti syytteestä luopumisen puolesta. Tosin osa syyttäjistä ei odottanut edes sovittelun lopputulosta, vaan teki ratkaisunsa jo ennen sitä.¹¹⁵ Selvityksessä ei kerrota, mikä ratkaisu oli, mutta todennäköisesti kyse oli syytteen nostamisesta luopumisesta.

Lähisuhdeväkivallan sovittelua koskevassa selvityksessä annettiin yli 500 henkilölle mahdollisuus osallistua kyselyyn, mutta vain 25 henkilöä tarttui tähän mahdollisuuteen.¹¹⁶ Kyselyyn vastanneista suurin osa oli kokonaisuudessaan tyytyväisiä sovitteluun. He pitivät sovittelijoita puolueettomina, ilmapiiriä luottamuksellisena ja turvallisena, vuorovaikutusta toimivana, ja heitä kuunneltiin asiallisesti ja tasapuolisesti.¹¹⁷ Hieman yli puolet kertoi väkivallan loppuneen sovittelun jälkeen. Vastausten mukaan sovittelu ei välttämättä ollut vaikuttanut väkivaltaan tai käytetty väkivalta oli saanut uudenlaisia muotoja.¹¹⁸ Selvityksessä

---

112 Poliisin ohje 2020 kohta 1.11.

113 Vuonna 2022 syyttäjät ohjasivat sovitteluun lähes 1 200 rikosta, mutta tietoa ei ole siitä, kuinka moni rikoksista koski lähisuhdeväkivaltaa. Elonheimo & Leivonen 2023, Liite 1.

114 Sambou & Uotila 2010, s. 169–170. Vastaavia tuloksia saatiin vuonna 2017 tehdyssä syyttäjäkyselyssä: osan mielestä sovitteluun soveltuisi vain lievä väkivalta, kun taas osan mielestä vakavampikaan väkivalta ei ollut esteenä sovittelulle. Yhtäältä syyttäjät uskoivat sovittelun tarjoavan lähisuhdeväkivallassa rikoksen osapuolille oikeudenkäyntiä paremman ratkaisun, ennaltaehkäisevän lähisuhdeväkivallan uusiutumista, tukevan päihteiden käytön vähentämistä ja tuovan osapuolille psykologista helpotusta. Toisaalta syyttäjät kiinnittivät huomiota siihen, että kirjallisen esitutkimateriaalin perusteella oli vaikea arvioida osapuolten välillä vallitsevaa tilannetta ja sitä, onko väkivallantekijä kuitenkin painostanut uhrin sovitteluun. THL 2019, s. 28–29.

115 THL 2019, s. 28–29. Ks. myös Sambou & Uotila 2010, s. 173–174.

116 Heistä 10 oli asianomistajia, 8 sekä asianomistajana että epäiltyinä, 5 epäiltyinä ja 2 ei osannut määrittellä oikeudellista asemaansa. Kysymys oli yleensä avio- tai avopuolisoista. Vastanneiden mukaan rikosnimikkeenä oli lievä pahoinpitely (n=16), pahoinpitely (n=11) tai törkeä pahoinpitely (n=1). Shemeikka ym. 2023, s. 31, 36–40.

117 Shemeikka ym. 2023, s. 63 ss. Kysely toteutettiin ilmeisesti vuonna 2022.

118 Shemeikka ym. 2023, s. 76–77.

haastatteluun osallistui 11 henkilöä. Myös heistä suurin osa oli tyytyväisiä sovitteluprosessiin. Yksi sovitteluun osallistumisen syy oli se, että asia saataisiin käsiteltyä nopeammin kuin odotellessa tapauksen etenemistä tuomioistuimeen.¹¹⁹

Toisessa tutkimushankkeessa haastatellut 9 parisuhdeväkivallankokijaa antoivat sovittelusta sekä positiivista että negatiivista palautetta. Vakavaa ja toistuvaa parisuhdeväkivaltaa kokeneilla naisilla palaute oli yleensä kriittisintä. Haastatteluista kävi ilmi, että naiset olivat saattaneet piilotella pitkään väkivaltaa, ja he olivat huolissaan siitä, miten väkivallan käsittely sovittelussa tai tuomioistuimessa vaikuttaisi väkivallantekijän käyttäytymiseen. Sovittelun ei myöskään välttämättä uskottu estävän väkivallan toistumista.¹²⁰

Sovittelukäytännöissä suhtautuminen toistuvan väkivallan sovitteluun on vaihdellut. Osan mukaan toistuvaa väkivaltaa pitäisi pystyä käsittelemään sovittelussa, kun taas osan mukaan se on este sovittelulle.¹²¹ Rikosoikeuden näkökulmasta on selvää, että toistuvaa väkivaltaa ei pitäisi sovittaa ja varsinkin toistuvan väkivallan käytön pitäisi johtaa rikos- ja rangaistusvastuuseen.

---

119 Shemeikka ym. 2023, esim. s. 33, 64, 93–98. Ks. myös Flinck & Iivari 2004, s. 87 ss.; Niemi-Kiesiläinen 2005.

120 Honkatukia 2015, esim. s. 113–115, 117–119, 121–123. Toistuvaa väkivaltaa kokeneiden kokemukset eivät sen sijaan olleet muita kriittisempiä lähisuhdeväkivallan sovittelua koskevassa selvityksessä ks. Shemeikka ym. 2023, s. 96.

121 Eri toimijat kokivat vaikeaksi toistuvan väkivallan määrittelyn (THL 2019, s. 13–14, 18–19, 24, 26, 31). Toistuva väkivalta saattoi estää tapauksen ottamisen soviteltavaksi, mutta lähisuhdeväkivallan sovittelua koskevassa tutkimuksessa saatiin tietoa siitä, että toistuvaakin väkivaltaa oli soviteltu. Tutkimuksessa esitettyjen suositusten mukaan toistuvaa väkivaltaa ei tarvitsisi pyrkiä seulomaan sovittelusta pois, vaan sovittelumenettelyn kehittämisessä voisi entistä selkeämmin ottaa huomioon lähisuhdeväkivallan toistuvan luonteen. Shemeikka 2023, esim. s. 23, 92, 96, 105. Myös THL:n sovittelijoille laatimissa suosituksissa on katsottu, että toistuva väkivalta ei ole ehdoton sovittelun este, vaan toistuvuutta arvioitaessa kiinnitettäisiin huomiota väkivallan määrään, luonteeseen, aikajänteeseen ja mahdollisen väkivallan käytön molemminpuolisuuteen. Kyse olisi kokonaisarviointista, jossa väkivallan toistuvuus voi kuitenkin olla merkki siitä, että väkivallankokijalla ei ole riittävästi voimavaroja osallistua sovitteluun, eikä väkivallantekijä ole ottamassa vastuuta väkivallankäytöstä. Autere ym. 2023, s. 17–19. Ks. myös OM 2023, s. 62, 69.

”Poliisin vuonna 2020 antamissa ohjeissa on todettu, että parisuhdeväkivallan ohjaamisessa sovitteluun on tehtävä huolellista harkintaa, jossa on otettava huomioon mm. väkivallan toistuvuus ja uhrin alisteinen asema. Sovittelu ei myöskään saa johtaa rikostutkinnan ja syytteenpanon keskeyttämiseen lähisuhdeväkivallassa.” (Poliisin ohje 2020 kohta 1.11.)

Varmaa tietoa ei ole siitä, kuinka moni poliisin tutkimista pari- ja lähisuhdeväkivaltarikoksista ohjataan sovitteluun. Eri tilastotietoja vertailemalla on arvioitu, että luku saattaisi olla 20–30 prosenttia.¹²² Tilastojen perusteella tiedetään sen sijaan, että sovitteluun ohjattujen lähisuhdevaltarikosten määrä on ollut kasvussa. Tilastojen pidemmän ajanjakson tarkastelu osoittaa, että lähisuhdeväkivaltarikosten määrä on kaksinkertaistunut vuoden 2011 lievän pahoinpitelyn syyteoikeuden muuttamisen jälkeen.¹²³ Luku on huolestuttava, koska lievän syyteoikeuden muuttamisella pyrittiin saattamaan lievätkin pahoinpitelyt rangaistusjärjestelmän piiriin.¹²⁴

Vallitsevaa tilannetta voi pitää erikoisena, jossa kaksi toisilleen vastakkaista kehityskulkua on ristiriidassa. Kansainvälisten sopimusten myötä valtio on pyrkinyt kantamaan paremmin vastuunsa pari- ja lähisuhdeväkivaltaan torjumisessa, mutta yleistyvän sovittelumenettelyn kautta on heikennetty rikosvastuun toteuttamista.¹²⁵ Eduskunnan käsiteltäväksi annettiin syksyllä 2024 hallituksen esitys, jolla halutaan lopettaa läheisissä suhteissa tapahtuneiden väkivaltaa sisältävien rikosten sovittelu. Sovittelulakiin tehtävällä muutoksella pyritään vaikuttamaan myös siihen, että rikosprosessi ei päättyisi lähisuhteissa tapahtuneissa rikoksissa sovittelun perusteella.¹²⁶ Kun pari- ja lähisuhdeväkivallan sovittelu kielletään, muutoksen tavoitteena on selkeyttää eri toimijoiden suhtautumista sovitteluun ja osoittaa sitä kohtaan selkeä kielteinen kanta.

---

122 THL 2019, s. 25.

123 Vertailu kohdistui vuosiin 2010 ja 2022. Ks. tarkemmin Jauhiainen 2023, s. 199–202.

124 HE 78/2010 vp, s. 10; ks. edellä luku 1.5

125 Ks. myös Nousiainen & Pylkkänen 2001, s. 180–181.

126 HE 130/2024 vp, esim. s. 29.

2.5 Syyttäjän tekemä syyteharkinta

Syyttäjän tekemän syyteharkinnan ytimessä on kysymys siitä, nostaako hän syytteen rikoksesta epäiltyä vastaan. Kun syyttäjä arvioi esitutkintaviranomaiselta saamaansa esitutkinta-aineistoa, hän ottaa yleensä kantaa moniin kysymyksiin. Keskeisimpänä on ratkaistava, täyttääkö käsillä oleva teko jonkun rikoksen tunnusmerkistön, onko rikoksesta riittävä näyttö syytteen nostamista varten vai onko perusteita tehdä syyttämättä jättämistä koskeva päätös. Syyttäjä voi tehdä poliisin aloitteesta myös esitutkinnan rajoittamista koskevan päätöksen.

Esitutkinnan rajoittaminen. Esitutkinnan rajoittaminen perustuu ennen kaikkea prosessitaloudellisiin näkökulmiin. Rajoittamalla esitutkintaa pyritään säästämään poliisin, syyttäjien ja tuomioistuimien voimavaroja ja keskittämään ne vakavien rikosasioiden käsittelemiseen. Poliisi tekee esityksen esitutkinnan rajoittamisesta syyttäjälle, joka tekee asiasta lopullisen päätöksen. Edellytykset esitutkinnan rajoittamiselle kytkeytyvät syyttämättä jättämistä koskeviin perusteisiin.

Esitutkintalain 3 luvun 10 § (L 805/2011): **Esitutkinnan rajoittaminen**

Syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä päättää, ettei esitutkintaa toimiteta tai että se lopetetaan, jos syyttäjä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 7 tai 8 §:n taikka muun vastaavan lainkohdan nojalla tulisi jättämään syytteen nostamatta eikä tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi syytteen nostamista.

Syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä myös päättää, että esitutkinta lopetetaan, jos tutkinnan jatkamisesta aiheutuvat kustannukset olisivat selvässä epäsuhteessa tutkittavana olevan asian laatuun ja siitä mahdollisesti odotettavaan seuraamukseen tai jos jo suoritettujen esitutkintatoimenpiteiden perusteella on varsin todennäköistä, että syyttäjä tulisi jättämään syytteen nostamatta muulla kuin 1 momentissa mainitulla perusteella. Esitutkinnan lopettaminen edellyttää lisäksi, ettei tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi esitutkinnan jatkamista.

Esitutkinta on 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa aloitettava uudelleen, jos siihen asiassa ilmenneiden uusien seikkojen vuoksi on perusteltua syytä.

Poliisin vuonna 2023 antamissa ohjeissa muistutetaan, että esitutkinnan rajoittaminen on aina poikkeus lakisääteisestä esitutkinnan toimittamisvelvollisuudesta.¹²⁷ Koska esitys esitutkinnan rajoittamisesta tehdään jo esitutkinnan aikana, päätöksen tekeminen ei edellytä syyttäjältä syytekynnyksen ylittymistä. Esitutkinnan rajoittamista koskevassa päätöksessä ei oteta kantaa rikoksesta epäillyn henkilön syyllisyyteen. Myöskään oikeus- tai näyttökysymysten epäselvyys ei estä esitutkinnan rajoittamista.¹²⁸ Valtakunnansyyttäjän syyttäjille antamien ohjeiden mukaan vähimmäisvaatimuksena on, että käsillä olevan esitutkinta-aineiston perusteella rikos voidaan yksilöidä ja edellytyksiä esitutkinnan rajoittamiselle pystytään arvioimaan. Eri perusteet esitutkinnan rajoittamisen taustalla asettavat erilaisia vaatimuksia esitutkinnassa hankitulle selvitykselle.¹²⁹

Esitutkinnan rajoittamista voidaan esittää esimerkiksi prosessuaalisella niin sanotulla ei näyttöä-perusteella. Tutkinnanjohtaja arvioi jo tehtyjen esitutkintatoimien perusteella, että lisää näyttöä ei olisi enää saatavissa, eikä se tulisi riittämään syytteen nostamiseen.¹³⁰ Valtakunnansyyttäjän mukaan perusteen käyttäminen tulee kyseeseen vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Lisänäytön saamisen tulee olla tiedossa olevien seikkojen valossa epätodennäköistä ja suuritöistä. Mitä vähäisemmästä rikosepäilystä on kyse, sen suurempi on kuitenkin prosessitaloudellinen vaikutus.¹³¹ Esitutkinnan rajoittamisesitys voi perustua myös harkinnanvaraisesta syyttämättä jättämisestä koskeviin perusteisiin. Lähisuhdeväkivallan toiminnallisessa käsikirjassa on esitetty, että esitutkinnan rajoittaminen voisi hyvin harvoin tulla kyseeseen vähäisyysperusteella.¹³²

Harkinnanvarainen syyttämättä jättäminen. Syyttämättä jättäminen voi perustua prosessuaalisiin syihin, kuten siihen, että näyttö ei riitä syytteen nostamiseen. Syyttäjä voi tehdä päätöksen syyttämättä jättämisestä myös silloin, vaikka hän arvioi syytekynnyksen ylittyvän. Oikeudellisesti kysymys on harkinnanvaraisesta syyttämättä jättämisestä.¹³³ Harkinnanvarainen syyttämättä jättäminen voi perustua rikoksen

---

127 Poliisin ohje 2023 kohta 6.

128 VKS 2016:5 kohta 2; Fredman ym. 2020, s. 316–317.

129 VKS 2016:5 kohta 2.

130 Poliisin ohje 2023 kohta 6.

131 VKS 2016 kohta 3.1

132 Liimatainen & Rantaeskola 2022, s. 90.

133 Aikaisemmin puhuttiin syyksi lukevasta tai seuraamusluonteisesta syyttämättä jättämisestä, mutta termi ei ole oikea. Vuonna 2015 toteutetun uudistuksen jälkeen harkinnanvarainen syyttämättä jättäminen ei pidä enää sisällään rikosoikeudellista moitearvostelua, eli syyttäjä ei katso rikoksesta epäillyn syyllistyneen rikokseen. Syyttäjän ratkaisun sisältönä on ainoastaan toteamus siitä, että syytekynnyksen ylittymisestä huolimatta syytettyä ei nosteta. HE 58/2013 vp, s. 5, 7, 20–21.

vähäisyyteen, rikoksentekijän nuoruuteen, seuraamusten kohtuuttomuuteen tai tarkoituksettomuuteen. Kysymys voi lisäksi olla yhteisen rangaistuksen määräämiseen liittyvistä niin sanotuista konkurrenssisyistä, prosessitalouteen liittyvistä kustannusnäkökohdista ja rikoksesta epäillyn tunnustamisesta. Seuraavaksi tarkastellaan selvitysaineiston kannalta tärkeimpiä laissa määriteltyjä perusteita, eli vähäisyysperustetta sekä kohtuus- ja tarkoituksenmukaisuusperustetta.

Vähäisyysperuste. Harkinnanvaraisella syyttämättä jättämisellä tavoitellaan prosessitaloudellista säästöä, jolloin syyttäjien tehtävänä on arvioida, minkälaisia rikoksia on perusteltua viedä tuomioistuinten käsiteltäväksi. Vähäisyysperuste on sovellettavissa vain sellaisiin vähäisiin rikoksiin, joista ei ole odotettavissa sakkoa ankarampaa rangaistusta. Teon haitallisuuden arvioimisella viitataan sen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen. Rikoksesta epäillyn syyllisyys liittyy tahallisuuden eri asteisiin ja rangaistusta mitattaessa sovellettaviin perusteisiin. Vähäisyysarviointia tehdään suhteessa käsillä olevaan rikoslajiin, jolloin teon voidaan katsoa olevan rikoslajinsa normaalitapaukseen verrattuna vähäinen.¹³⁴

Vähäisyysperuste (ROL 1:7.1 L 670/2014): Syyttäjä saa jättää syytteen nostamatta, jos epäilystä rikoksesta ei olisi odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakko ja sitä on sen haitallisuus tai siitä ilmenevä rikoksesta epäillyn syyllisyys huomioon ottaen kokonaisuutena arvostellen pidettävä vähäisenä.

Vähäisyysperusteen soveltamisessa kysymys on yleensä kokonaisarvioinnista, jossa arvioidaan samanaikaisesti teon haitallisuutta ja tekijän syyllisyyttä. Käytännössä vähäisyysperustetta on yleensä sovellettu vähäisten rikosten lieviin tekemuotoihin.¹³⁵ Esitutinnan rajoittamista harkittaessa vähäisyysperuste voi ilmetä esitutinnan alussa siten, että kyseessä on vähäisen rikoslajin varsin lievä teko.¹³⁶

---

134 HE 82/1995, s. 38–39; HE 79/1989, s. 13.

135 Lappi-Seppälä 2000, s. 282–283.

136 VKS 2016:5 kohta 2. Poliisin ohjeissa on todettu, että poliisi voi itsenäisesti tehdä päätöksen toimenpiteistä luopumisesta ETL 3:9:n mukaisella vähäisyysperusteella. Arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota mm. parisuhdeväkivallassa sen toistuvuuteen, minkä seurauksena rikosta ei voida pitää mainitussa säännöksessä tarkoitetulla tavalla kokonaisuutena arvostellen vähäisenä. Poliisin ohje 2023 kohta 7.1. Lähisuhdeväkivallan toiminnallisen käsikirjan mukaan säännös tulee harvoin sovellettavaksi lähisuhdeväkivallassa (Liimatainen & Rantaeskola 2022, s. 89).

Kohtuus- ja tarkoituksenmukaisuusperuste. Harkinnanvaraista syyttämättä jättämistä koskevien säännösten ansiosta pystytään välttämään tilanteita, joissa rankaiseminen olisi kohtuutonta tai tarkoituksetonta. Kysymys on yksittäiseen tapaukseen liittyvistä seikoista, joilla ei ole välttämättä yhteyttä rikolliseen tekoon tai epäillyn rikosentekijän syyllisyyteen.

Kohtuus- ja tarkoituksettomuusperuste (ROL 1:8.1 1-kohta L 670/2014): Jollei tärkeä yleinen tai yksityinen etu muuta vaadi, syyttäjä saa jättää syytteen nostamatta, jos: oikeudenkäyntiä ja rangaistusta olisi pidettävä kohtuuttomina tai tarkoituksettomina ottaen huomioon rikoksesta epäillyn ja asianomistajan välillä saavutettu sovinto tai muu epäillyn toiminta tekonsa vaikutusten estämiseksi tai poistamiseksi, hänen henkilökohtaiset olonsa, teosta hänelle aiheutuvat muut seuraukset, sosiaali- ja terveydenhuollon toimet tai muut seikat.

Kohtuus- ja tarkoituksettomuusperusteen avulla on mahdollista kiinnittää huomiota moniin erilaisiin tekijöihin. Kysymys voi olla epäillyn rikosentekijän omasta aktiivisuudesta rikoksen selvittämisessä, epäillyn henkilön käyttäytymisestä teon jälkeen tai epäiltyä ympäröivistä olosuhteista. Yhtenä konkreettisena perusteena syyttämällä jättämiselle voi olla se, jos rikoksesta epäilty on sosiaali- ja terveydenhuollon piirissä. Rikoksesta epäilty on voinut hakeutua esimerkiksi päihdehoitoon, jolloin rankaiseminen voisi katkaista tai estää aloitetun hoitosuhteen.¹³⁷

Syyttämättä jättämisen puolesta voi puhua se, jos rikoksen osapuolet ovat osallistuneet sovitteluun tai he ovat muulla tavalla sopineet rikoksesta ja vahingon korvaamisesta. Vaikka säännöksen soveltamista ei ole rajattu vain lieviin rikoksiin, sen painavampia tulee olla perusteiden, mitä vakavammasta rikoksesta on kyse.¹³⁸ Syyttäjien harkinnassa rikoksen laadulla ja lajilla on merkitystä arvioitaessa syytteen nostamisen kynnyksen ylittymistä. Valtakunnansyyttäjän ohjeen mukaan sovittelu on suositeltavaa asianomistajarikoksissa.¹³⁹ Vuoden 2011 jälkeen lieväkään pahoinpitely lähi-suhteessa ei ole enää asianomistajarikos. Syyttämättä jättämistä koskevan hallituksen esityksen mukaan ROL 1:8.1.1-kohdan mukaisia ”muita seikkoja” arvioitaessa voidaan antaa merkitystä asianomistajan esittämälle nimenomaiselle toiveelle siitä, että syy-

---

137 HE 82/1995 vp, s. 39; HE 79/1989 vp, s. 15.

138 HE 82/1995 vp, s. 39; HE 79/1989 vp, s. 15; Lappi-Seppälä 2000, s. 29.

139 VKS 2016:6 kohta 3.2

tettä ei nostettaisi.¹⁴⁰ Kun otetaan huomioon lainsäätäjän muuttunut näkemys pari- ja lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen tärkeydestä ja rikosvastuun toteuttamisesta, tätä ohjetta olisi tulkittava siten, että asianomistajan mielipiteelle pari- ja lähisuhdeväkivaltatapauksissa ei annettaisi ratkaisevaa merkitystä.

Yleinen tai yksityinen etu. Kohtuus- ja tarkoituksenmukaisuusperusteen soveltaminen edellyttää, että yleinen tai yksityinen etu ei vaadi syytteen nostamista. Yksityinen etu viittaa ennen kaikkea rikoksen asianomistajan yksityisoikeudellisiin vaatimuksiin, jolloin on kyse hänen esittämistään vahingonkorvausoikeudellisista vaatimuksista. Esitutinnan rajoittaminen tai syyttämättä jättäminen ei kuitenkaan edellytä rikoksen asianomistajan suostumusta, eikä pelkkä mahdollinen vahingonkorvausvaade estä päätöksen tekemistä.¹⁴¹ Poliisin ohjeissa muistutetaan, että asianomistajalla voi olla vahingonkorvaisintressin lisäksi jokin muukin tärkeä intressi syytteen nostamiselle. Vaikka yksityinen intressi olisi tärkeää vähäisempi, poliisin on harkittava esitutinnan jatkamista ainakin siihen saakka, kunnes asianomistajan käytettävissä on rikoksesta riittävät tosiasiatiedot ja muu selvitys vaatimustensa toteuttamiseksi.¹⁴²

Yleisellä edulla viitataan tavallisesti rangaistusjärjestelmän yleisestävään vaikutukseen. Kysymys ei ole pelkästään rangaistusvastuun toteuttamisesta, vaan myös siitä, että rangaistusjärjestelmä toimii hyväksyttävällä tavalla tasapuolisesti (legitiimisti).¹⁴³ Valtakunnansyyttäjän ohjeissa puhutaan rikosoikeudellista järjestelmää kohtaan tunnetusta luottamuksesta ja järjestelmän toiminnan yhdenvertaisuudesta. Yleinen etu voi puoltaa teon moitittavuuden osoittamiseksi syytteen nostamista. Yleinen etu voi vaatia esitutinnan toimittamista esimerkiksi tapauksissa, joissa rikosepäily on herättänyt suurta julkista huomiota, tutkittavana on uudenlainen rikollinen ilmiö, rikoksesta epäilty on yhteiskunnallisesti huomattavassa asemassa tai jos rikollisen toiminnan jatkamisen vaara on ilmeinen.¹⁴⁴ Pari- ja lähisuhdeväkivallan kohdalla kyse voi olla esimerkiksi rikollisen toiminnan jatkamisvaarasta, jos esitutkinnassa on saatu näyttöä väkivallan monimuotoisuudesta, pitkäkestoisuudesta tai toistuvuudesta.

---

140 HE 82/1995 vp, s. 39.

141 VKS 2016:5 kohta 5.2; VKS 2016:6 kohta 3.2.

142 Poliisin ohje 2023 kohta 6.

143 Esim. Lappi-Seppälä 2000, s. 291–292.

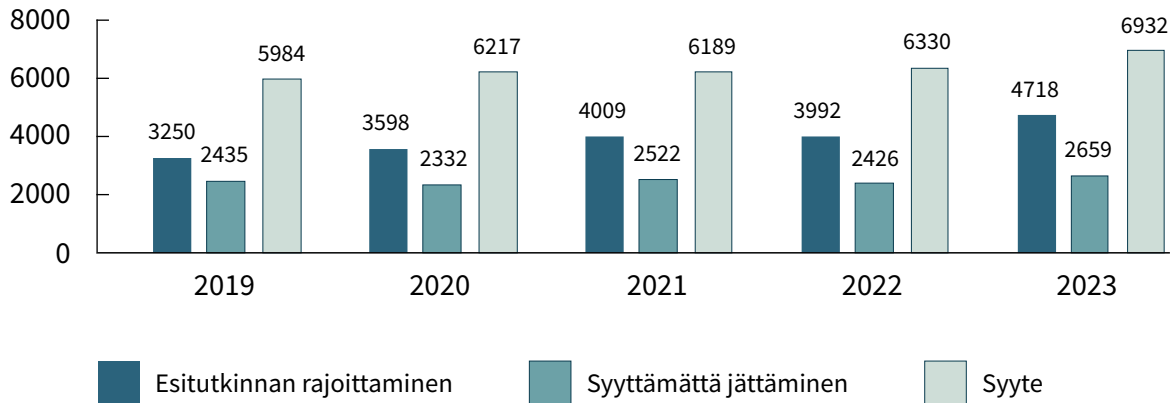
144 VKS 2016:5 kohta 5.1; Poliisin ohje 2023 kohta 6. Ks. myös VKS 2016:6 kohta 3.2.

Yleisen edun vaatimus voi saada erilaisen painoarvon rikosprosessin eri vaiheissa. Esitutinnan rajoittaminen ja syyttämättä jättäminen ei enää pidä sisällään kannanottoa rikoksesta epäillyn henkilön syyllistymisestä rikokseen. Yleinen etu voi vaatia, että yhteiskunnan moitteen osoittamiseksi väkivallantekijää vastaan nostetaan syyte, jotta tuomioistuinkäsittelyn kautta päästään toteuttamaan rikos- ja rangaistusvastuuta. Yleisen edun vaatimuksen katsotaan painavan oikeudellisessa harkinnassa sitä enemmän mitä vakavampi rikos on kyseessä. Kun lainsäädännössä ja korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä on haluttu korostaa läheisissä suhteissa tapahtuneen väkivallan moitittavuutta, sen voisi olettaa vaikuttavan yleisen edun arvioinnissa. Jos lähisuhdeväkivallan sovittelua kieltävä lainmuutos etenee, myös sen pitäisi vaikuttaa poliisin ja syyttäjien harkitessa yleisen edun sisältöä.

2.6 Tilastotietoa syyttäjien ratkaisuista pahoinpitelyrikoksissa

Tilastokeskus ei enää tilastoi syyttäjien tekemiä ratkaisuja, mikä vaikeuttaa rikosoikeudellisen kontrollikoneiston toiminnan kokonaisvaltaista tarkastelua. Tätä selvitystä varten pyydettiin Valtakunnansyyttäjän toimistolta tilastotietoja syyttäjien tekemistä ratkaisuista pahoinpitelyrikoksissa.

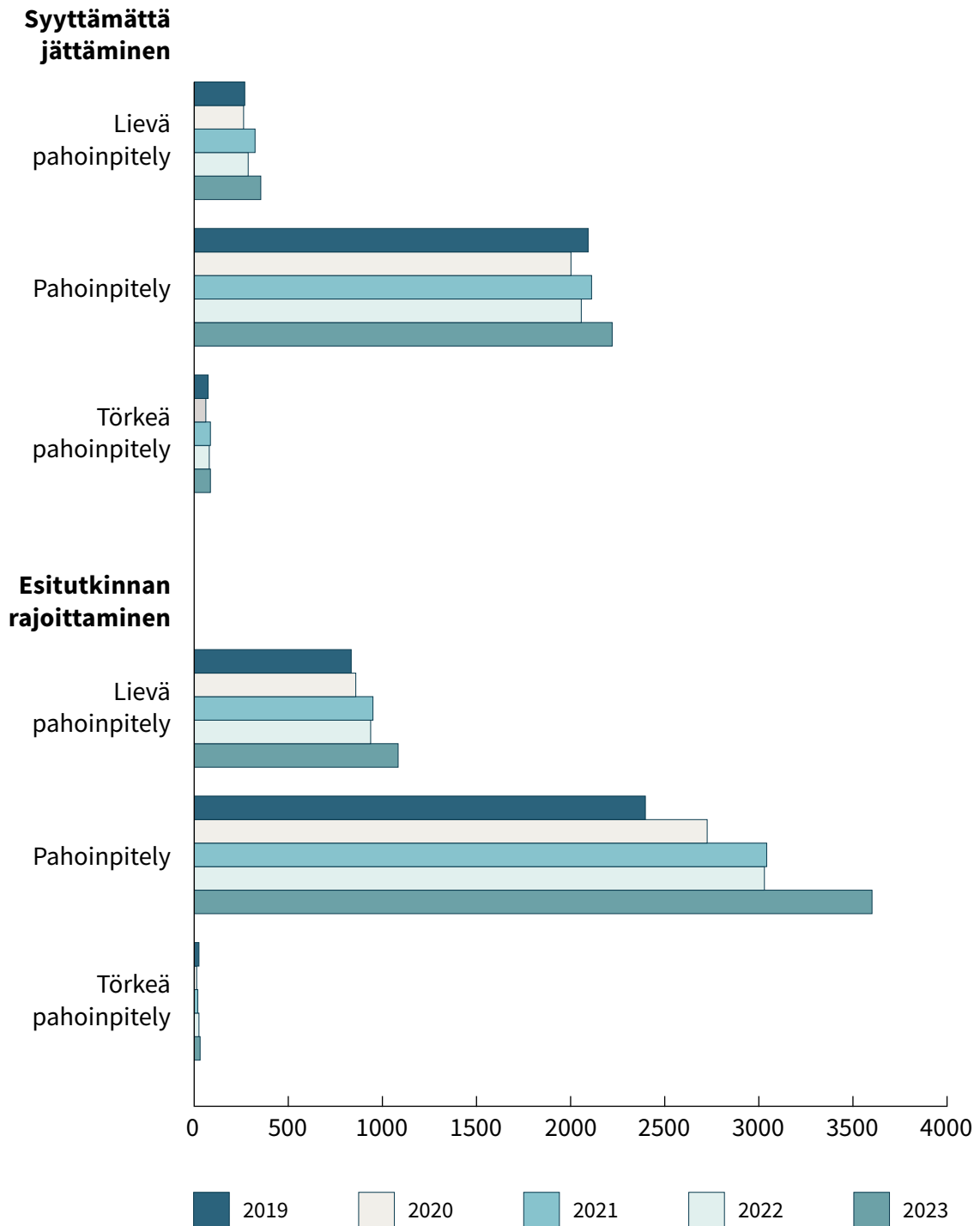
Syyttäjät tekivät vuosina 2019–2023 keskimäärin lähes 13 000 ratkaisua pahoinpitelyrikoksista (RL 21:5–7) vuosittain. Syytteen nostamisesta oli keskimäärin noin 6 300 ratkaisua, esitutinnan rajoittamisesta 3 900 päätöstä ja syyttämättä jättämisestä lähes 2 500 päätöstä. Kuvioista 2 käy ilmi, että lukumääräisesti eniten ratkaisuja tehtiin syytteen nostamisesta. Jos esitutinnan rajoittamista ja syyttämättä jättämistä koskevat päätökset lasketaan yhteen, viime vuosien kuva muuttuu. Vuosina 2019–2020 nostettiin enemmän syytteitä kuin niistä luovuttiin, mutta vuosina 2021–2023 tehtiin enemmän päätöksiä esitutinnan rajoittamisesta ja syyttämättä jättämisestä kuin syytteen nostamisesta. Esitutinnan rajoittamisesta on tehty enemmän päätöksiä kuin syyttämättä jättämisestä, mikä tarkoittaa, että tutkinnanjohtajien esityksillä on nykyisin syyttäjien ratkaisuharkinnassa merkittävä asema.

KUVIO 2 Syyttäjän tekemiä ratkaisuja pahoinpitelyrikoksissa (RL 21:5–7) vuosina 2019–2023
(Lähde: Valtakunnansyyttäjän toimisto)¹⁴⁵

Kuviossa 3 tarkastellaan pahoinpitelyrikoksissa rikosnimikkeiden jakautumista esitutinnan rajoittamista ja syyttämättä jättämistä koskeissa päätöksissä vuosina 2019–2023. Rikosnimikkeistä yleisin oli perustunnusmerkistön mukainen pahoinpitely. Lievä pahoinpitely esiintyi rikosnimikkeenä etenkin esitutinnan rajoittamista koskeissa päätöksissä. Törkeästä pahoinpitelystä tehtiin vain vähän päätöksiä esitutinnan rajoittamisesta tai syyttämättä jättämisestä.

¹⁴⁵ Kuviossa esitettyjen tietojen lisäksi syyttäjiä koskeissa tilastoissa ratkaistuihin asioihin sisältyy jonkin verran ns. hallinnollisia päätöksiä, kun asia on esimerkiksi yhdistetty muuhun vakavampaan rikosasiaan tai siirretty tuomioistuimen ulkopuoliseen sakkomenettelyyn.

KUVIO 3 Syyttäjän tekemät esitutkinnan rajoittamista ja syyttämättä jättämistä koskevat päätökset pahoinpityrikkoksissa (RL 21:5–7) rikosnimikkeittäin vuosina 2019–2023 (Lähde: Valtakunnansyyttäjän toimisto)

Taulukosta 2 käy ilmi, että esitutinnan rajoittamista tai syyttämättä jättämistä koskevista päätöksistä lukumääräisesti suurin osa on koskenut perustunnusmerkistön mukaista pahoinpitelyepäilyä. Vuosina 2019–2023 keskimäärin noin 5 000 päätöstä tehtiin vuosittain perustunnusmerkistön mukaisesta pahoinpitelystä. Lieviä pahoinpitelyitä oli keskimäärin noin 1 200 ja törkeitä pahoinpitelyitä noin 100 vuodessa.

TAULUKKO 2 Syyttäjien tekemiä päätöksiä pahoinpitelyrikoksissa (RL 21:5–7) vuosina 2019–2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Esitutinnan rajoittamista koskeva päätös					
Lievä pahoinpitely	832	861	950	940	1 083
Pahoinpitely	2 395	2 722	3 039	3 025	3 602
Törkeä pahoinpitely	23	15	20	27	33
Yhteensä	3 250	3 598	4 009	3 992	4 718
Syyttämättä jättämistä koskeva päätös					
Lievä pahoinpitely	267	264	326	290	356
Pahoinpitely	2 093	2 003	2 108	2 057	2 217
Törkeä pahoinpitely	75	65	88	79	86
Yhteensä	2 435	2 332	2 522	2 426	2 659

Lähde: Laskettu Valtakunnansyyttäjän toimiston toimittamista luvuista

Eri perusteiden käyttö. Esitutkinnan rajoittaminen voi perustua useisiin eri syihin. Vuosina 2019–2023 kaikissa pahoinpitelyrikoksissa (RL 21:5–7) esitutkinnan rajoittamista koskevista päätöksistä valtaosa on tehty sillä perusteella, että rikosasian tutkiminen lopetettiin (ETL 3:10.1). Rikosnimikkeittäin tarkasteltuna eri perusteiden käytössä oli jonkin verran vaihtelua. Törkeässä pahoinpitelyssä suurin osa esitutkinnan rajoittamisesta perustui prosessuaalisiin syihin, jolloin kysymys on todennäköisesti ollut näytön saamiseen liittyvistä vaikeuksista. Lievissä pahoinpitelyssä esiintyi hieman enemmän päätöksiä siitä, että esitutkintaa ei ryhdytty toimittamaan.

Kysyttäessä väkivaltarikosten asianomistajilta mielipidettä syyttäjien tekemästä syyttämättä jättämisestä kävi ilmi, että osa piti päätöstä oikeana ja perusteltuna, kun taas osa koki pettymystä ja mielsi sen tarkoittavan häneen kohdistuneen pahoinpitelyn sivuuttamista tai mitätöimistä (Kainulainen & Saarikkomäki 2014, s. 52–54).

Valtakunnansyyttäjän toimittamissa tilastotiedoissa syyttämättä jättämistä koskevat tilastot on jaettu kahteen luokkaan: prosessuaalisiin ja harkinnanvaraisiin.¹⁴⁶ Vuosina 2019–2023 kaikissa pahoinpitelyrikoksissa (RL 21:5–7) tehtiin hieman enemmän harkinnanvaraisia kuin prosessuaalisia syyttämättä jättämisistä. Harkinnanvaraisia oli 52 ja prosessuaalisia 48 prosenttia. Harkinnanvaraisia päätöksiä oli keskimäärin lähes 1 300 ja prosessuaalisia lähes 1 200 päätöstä vuodessa. Yhteensä päätöksiä oli noin 2 500 vuodessa.

Tarkasteltaessa syyttämättäjättämispäätösten jakautumista näiden kahden luokan välillä on mahdollista todeta, että niiden esiintyminen vaihtelee rikosnimikkeittäin. Perustunnusmerkistön mukaisesta pahoinpitelystä ja lievästä pahoinpitelystä on tehty melko tasaisesti syyttämättäjättämispäätöksiä molemmilla perusteilla, mutta harkinnanvaraisia päätöksiä on ollut hieman enemmän. Törkeässä pahoinpitelyssä paino-

---

¹⁴⁶ Prosessuaalinen syy liittyy esimerkiksi riittämättömään näyttöön, rikoksen vanhentumiseen tai rikoksen osapuolen kuolemaan. Harkinnanvaraisista perusteista ks. luku 2.5.

piste on sen sijaan ollut selkeästi prosessuaalisissa päätöksissä. Syyttäjien ratkaisukäytäntöä selittää se, että harkinnanvaraisen syyttämättä jättämisen käyttö ohjautuu vähäisempiin rikoksiin, ja esimerkiksi yleisen edun vaatimuksen katsotaan edellyttävän syytteen nostamista vakavista rikosepäilyistä. Syyttäjien pahoinpitelyrikoksia koskevien tilastotietojen perusteella ei ole mahdollista selvittää, kuinka monessa tapauksessa on ollut kysymys pari- tai lähisuhdeväkivallasta.

Luku 2: Yhteenveto:

- Nykyinen rikoslaki ei tunnista pari- ja lähisuhdeväkivallan monimuotoisuutta.
- Tekorikosoikeuteen perustuva rikoslaki soveltuu huonosti toistuvaan ja pitkäestoiseen pari- ja lähisuhdeväkivaltaan.
- Esitutinnan rajoittamista on perusteltu ennen kaikkea prosessitaloudellisilla syillä.
- Harkinnanvarainen syyttämättä jättäminen voi perustua esimerkiksi rikoksen vähäisyyteen tai siihen, että rikoksesta epäillyn oikeudenkäyntiä ja rangaistusta olisi pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana.
- Pari- ja lähisuhdeväkivallassa sovittelun käyttö ja sen merkitys rikosprosessissa on kiistelty kysymys. Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys, jossa ehdotetaan lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumista.

3 Tutkimustehtävä, -aineisto, -menetelmä ja eettiset kysymykset

3.1 Tutkimustehtävä

Tässä tutkimuksessa arvioidaan, minkälaisia ratkaisuja syyttäjät ovat tehneet pari- ja lähisuhdeväkivaltatapauksissa. Tutkimusaineistona käytetään syyttäjien pahoinpitelyrikoksista (RL 21:5–7) vuonna 2022 tekemiä päätöksiä esitutkinnan rajoittamisesta ja syyttämättä jättämisestä. Tutkimuksessa selvitetään, minkälaisesta lähisuhdeväkivallasta oli kyse, millä perusteella päätös tehtiin ja miten sitä perusteltiin. Päätöksistä etsitään tietoa rikoksen osapuolten välisestä suhteesta, heidän suhtautumisestaan rikosepäilyyn, epäillyssä rikoksessa käytetyn väkivallan laadusta ja sen aiheuttamista seurauksista. Tutkimuksessa selvitetään, millä perusteella syytteen nostamisesta on luovuttu ja miten syyttäjät perustelivat tekemiään ratkaisuja. Yhtenä kysymyksenä tarkastellaan, miten sovittelu näkyi päätöksissä.

3.2 Tutkimusaineisto, -menetelmä ja eettiset kysymykset

Tutkimusaineisto muodostettiin syyttäjien vuonna 2022 tekemistä esitutkinnan rajoittamista ja syyttämättä jättämisestä koskevista päätöksistä, joissa epäiltynä rikoksena oli pahoinpitelyrikos (RL 21:5–7). Rekisteritietojen perusteella ei ole mahdollista selvittää, milloin kysymys on pari- tai lähisuhteesta, vaan nämä tapaukset oli etsittävä syyttäjien tekemien ratkaisujen joukosta.

Valtakunnansyyttäjän toimisto toimitti yhdenvertaisuusvaltuutetulle vuoden 2022 ratkaisuisista diaarinumerot, joiden perustella tehtiin satunnaisotanta päätösten saamiseksi. Satunnaisotannassa kiinnitettiin huomiota siihen, että aineistoa saataisiin sekä esitutkinnan rajoittamisesta että syyttämättä jättämisestä. Otannan kohteeksi otettiin valtakunnallisesti eri syyttäjäalueilla tehtyjä päätöksiä, jotka koskivat pahoinpitelyrikosten eri rikosnimikkeitä.

Valtakunnansyyttäjän toimisto toimitti satunnaisotannan kohteeksi valikoituneet päätökset valtuutetulle. Niiden joukosta etsittiin pari- ja lähisuhdeväkivaltaa koskevat tapaukset, jotka otettiin tarkemman lähiluvun kohteeksi. Päätöksiä lukiessa saavutettiin varsin pian saturaatiopiste, mikä tarkoitti sitä, että pari- ja lähisuhdeväkivaltaa koskeissa päätöksissä ja niiden perusteluissa toistui keskenään hyvin samankaltaisia piirteitä. Päätösten etsimistä jatkettiin siihen asti, kunnes niitä oli yhteensä 200.

Oikeudellinen viitekehys määrittelee, minkälaisien oikeudellisten periaatteiden ja säännösten sisällä lainsoveltajat toimivat. Lähiluvun avulla syvennyttiin syyttäjien ratkaisukäytäntöön ja siihen, minkälaisilla tekijöillä oli merkitystä syyttäjien tekemässä syyteharkinnassa. Kokonaiskuvan rakentamiseksi esitutkinnan rajoittamista ja syyttämättä jättämistä koskevista päätöksistä esitetään yleisiä kuvailevia määrällisiä tietoja. Päätöksiä analysoitiin myös laadullisen sisällönerittelyn keinoin. Analyysin tarkoituksena oli löytää lainsoveltamiskäytännöstä tunnusomaisia piirteitä ja arvioida sitä, miten syyttäjät ovat käyttäneet harkintavaltaansa ja perustelleet tekemiään ratkaisuja.

Tutkimusaineisto sisältää arkaluonteista tietoa epäillystä rikoksesta, sen osapuolista ja tapahtumaolosuhteista. Päätökset sisälsivät osin salassapidettävää tietoa. Tutkimusta tehtäessä on kiinnitetty erityistä huomiota siihen, että kenenkään aineistossa esiintyvän henkilön yksityisyys tai turvallisuus ei vaarannu. Tätä periaatetta noudatetaan myös tutkimustuloksista raportoitaessa, eikä aineistoesimerkkeinä käytetä pitkiä kuvauksia tai lainauksia yksittäisestä päätöksestä. Tapauskuvauksista kävi toisinaan ilmi, että väkivallankokija oli haavoittuvassa asemassa esimerkiksi sairauden, vanhuuden tai liikkumista rajoittavan vamman takia. Aineistokuvauksissa ei nosteta myöskään tällaisia esimerkkejä esille.

Lähiluvun kohteina olleista päätöksistä pystyttiin muodostamaan tyypillisiä tapauksia, koska monissa päätöksissä oli keskenään samanlaisia piirteitä ja niissä toistettiin samankaltaisia perusteluja. Tyypillisissä tapauksissa yhdistyy useissa eri päätöksissä ilmenneitä olosuhteita ja tekijöitä. Koska tapauskuvauksissa hyödynnettiin usei-

ta aineistoon sisältyneitä päätöksiä, yksikään kuvaus ei perustu vain yksittäiseen tapaukseen. Yksityisyyden vahvistamiseksi tapauskuvauksen yksityiskohtia on saatettu muuttaa. Tutkinnanjohtajan tai syyttäjän esittämistä perusteluista esitetään muutamia yksittäisiä lainauksia, mutta niitä ei ole mahdollista yhdistää aineistossa esiintyneisiin henkilöihin.

3.3 Sanastoa

Tutkimusaineistossa on kysymys syyttäjien tekemistä ratkaisuista, joihin ei oikeudellisesti sisälly toteamusta rikoksesta epäillyn syyllistymisestä pahoinpitelyyn. Tämä tarkoittaa, että rikosprosessin aikana ei ole oikeudellisesti vahvistettu rikoksesta epäillyn henkilön syyllisyyttä pahoinpitelyyn. Tutkimusraportissa puhutaan usein rikoksen osapuolista ja tyypillisiä tapauksia muodostettaessa on käytetty päätöksissä esiintyneitä ilmaisuja, jolloin väkivallan kohde voi kertoa miehensä tekemästä pahoinpitelystä tai rikoksesta epäillyn asemassa ollut mies tai nainen on voinut myöntää käyttäneensä väkivaltaa.

Asianomistaja: Rikoksen uhri eli se henkilö, johon rikos on kohdistunut.

Lapsi: YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen (LOS) määritelmän mukaisesti kaikki alle 18-vuotiaat ovat lapsia.

Lähisuhdeväkivalta: Lähisuhdeväkivalta tarkoittaa, että väkivallantekijän ja väkivallankokijan välillä vallitsee läheinen suhde. Kysymys voi olla parisuhteesta, vanhemman ja lapsen välisestä suhteesta taikka muusta sukulaisten tai samassa taloudessa asuvien välisestä läheisestä suhteesta.

Pahoinpitely: Pahoinpitely tarkoittaa rikoslaissa kriminalisoituja tekoja. Rikoslain 21 luvussa on kriminalisoitu lievä pahoinpitely, pahoinpitely ja törkeä pahoinpitely.

Parisuhdeväkivalta: Parisuhdeväkivalta tarkoittaa, että väkivallantekijä ja väkivallankokija ovat keskenään parisuhteessa. He voivat olla avio- tai avoliitossa taikka seurustelusuhteessa. Parisuhde voi olla myös päättynyt, jolloin kyse on entisestä avio- tai avopuolisosta taikka seurustelukumppanista.

Uhri: Raportissa käytetään toisinaan rikoksen asianomistajasta uhri-sanaa.

Virallisen syytteen alainen rikos: Rikoksen tutkiminen tai rikosasian eteenpäin vieminen rikosprosessissa tapahtuu viranomaisten päätöksillä, eikä edellytä asianomistajan esittämää syytepyyntöä.

Väkivallankokija: Väkivallan uhri, eli henkilö, johon väkivaltaa on kohdistettu.

Väkivallantekijä: Raportissa puhutaan usein väkivallantekijästä, vaikka rikosprosessissa hänen oikeudellinen asemansa voi olla rikoksesta epäilty. Väkivallantekijä ei tässä raportissa tarkoita henkilöä, jonka syyllisyys väkivaltaan olisi todettu rangaistukseen johtaneella tuomiolla.

Väkivalta: Väkivalta tarkoittaa tässä raportissa vallan, kontrollin tai fyysisen voiman tahallista käyttämistä taikka sillä uhkaamista toista henkilöä vastaan, mikä aiheuttaa tai voi aiheuttaa fyysisen tai psyykkisen vamman. Väkivalta voi erityisesti lapsiin kohdistuessa johtaa kehityksen häiriytymiseen tai perustarpeiden tyydyttämättä jättämiseen, mikä voi olla seurausta aktiivisesta tekemisestä tai perustua laiminlyöntiin huolehtia lapsen hyvinvoinnista ja perustarpeista.¹⁴⁷ Väkivalta voi saada monenlaisia muotoja ja ilmetä esimerkiksi fyysisenä, henkisenä, seksuaalisena tai taloudellisena väkivaltana. Väkivallalla viitataan laajempaan ilmiöön kuin mitä on tällä hetkellä kriminalisoitu rikoslaissa.

---

147 THL 2020, s. 5.

4 Esitutkinnan rajoittaminen ja syyttämättä jättäminen pari- ja lähisuhdeväkivallasta

4.1 Yleistä

Selvitysaineisto muodostuu vuodelta 2022 kerätyistä 200 esitutkinnan rajoittamista tai syyttämättä jättämistä koskevasta päätöksestä, joissa henkilön on epäilty syyllistyneen pahoinpitelyrikokseen (RL 21:5–7). Esitutkinnan rajoittamisesta oli 118 ja syyttämättä jättämisestä 82 päätöstä, mikä käy ilmi taulukosta 3.

TAULUKKO 3 Esitutkinnan rajoittamista tai syyttämättä jättämistä koskeva päätös

	N	%
Esitutkinnan rajoittamista koskeva päätös	118	59,0
Syyttämättä jättämistä koskeva päätös	82	41,0
Yhteensä	200	100

Lähde: Selvitysaineisto

Rikoksesta epäiltyä henkilöä epäiltiin yleensä perustunnusmerkistön mukaisesta pahoinpitelystä. Hieman yli kolmannes rikosepäilyistä koski lievää pahoinpitelyä. Törkeä pahoinpitely oli rikosnimikkeistä harvinaisin. (Ks. taulukko 4.) Pahoinpitelyrikoksen lisäksi ei yleensä ollut muita rikosepäilyjä. Muutamissa päätöksissä rikoksesta epäiltyä epäiltiin pahoinpitelyn ohella esimerkiksi laittomasta uhkauksesta, lievästä omaisuusrikoksesta tai ampuma-aserikoksesta.

TAULUKKO 4 Rikosnimikkeiden jakautuminen

	N	%
Lievä pahoinpitely	70	35,0
Pahoinpitely	114	57,0
Törkeä pahoinpitely	16	8,0
Yhteensä	200	100

Lähde: Selvitysaineisto

Esitutinnan rajoittamista tai syyttämättä jättämistä koskeva päätös on koskenut yhtä rikoksesta epäiltyä henkilöä. Rikoksista epäiltyjä oli 200, joista suurin osa oli miehiä (67,5 %). Naisia rikoksista epäillyistä oli noin joka kolmas (32,5 %). Yhdessä esitutinnan rajoittamista tai syyttämättä jättämistä koskevassa päätöksessä on voinut olla useampi rikoksen asianomistaja. Tästä syystä asianomistajien lukumäärä on hieman suurempi kuin rikoksesta epäiltyjen määrä. Taulukosta 5 käy ilmi, että asianomistaja oli yhteensä 211. Heistä yli 60 prosenttia oli naisia tai tyttöjä, kun taas miehiä tai poikia oli alle 40 prosenttia.

TAULUKKO 5 Rikoksesta epäiltyjen ja asianomistajien lukumäärä ja sukupuoli

	Rikoksesta epäilty		Rikoksen asianomistaja	
	N	%	N	%
Mies	135	67,5	79	37,4
Nainen	65	32,5	132	62,6
Yhteensä	200	100	211	100

Lähde: Selvitysaineisto

Pari- lähisuhdeväkivaltaa koskevat päätökset oli mahdollista jakaa kolmeen luokkaan, mitä kuvataan taulukossa 6. Suurin osa väkivallasta oli tapahtunut parisuhteessa (58,3 %), jolloin henkilöt olivat keskenään avio- tai avoliitossa tai heidän kerrottiin seurustelevan. Parisuhde oli joissakin tapauksissa päättynyt, jolloin rikoksesta epäiltynä oli entinen puoliso tai seurustelukumppani.

Toiseksi eniten väkivaltaa epäiltiin tapahtuneen vanhemman ja lapsen välillä siten, että lapsen vanhempaa tai muuta samassa perheessä asuvaa aikuista, kuten isäpuolta, epäiltiin pahoinpitelyrikoksesta. Päätöksistä lähes joka kolmas oli tapahtunut vanhemman ja lapsen välillä (31,3 %). Lukua voi pitää yllättävän suurena, koska lapsen erityisen suojan tarpeen voisi arvioida edellyttävän rikosvastuun toteuttamista väkivallantekijää vastaan.¹⁴⁸

Lopuissa päätöksistä oli kysymys muista lähisuhteista (10,4 %). Rikoksesta epäilty oli esimerkiksi muu lähisukulainen, kuten isovanhempi, joka ei asunut asianomistajana olleen lapsen kanssa. Suurimmassa osassa muita lähisuhteita rikoksen molemmat osapuolet olivat aikuisia, jolloin kyse oli esimerkiksi vanhemman ja aikuisen lapsen tai aikuisten veljesten välisestä väkivallasta.

TAULUKKO 6 Rikoksesta epäillyn ja asianomistajan välinen lähisuhde

Parisuhde	123	58,3
Vanhempi – alaikäinen lapsi	66	31,3
Muu	22	10,4
Yhteensä	211	100

Lähde: Selvitysaineisto

¹⁴⁸ Aikaisemmissa syyttäjättä jättämistä koskevilla selvityksillä vastaavia lapsia kohdistuneita päätöksiä on ollut lukumääräisesti todella vähän (ks. edellä luku 1.4).

Taulukossa 7 esitettyjen tietojen mukaan parisuhdeväkivaltaa koskevissa päätöksissä rikoksesta epäiltynä oli yleensä mies. Noin 71 prosentissa päätöksiä epäiltiin miehen syyllistyneen parisuhdeväkivaltaan, kun taas nainen oli epäiltynä alle kolmasosassa päätöksistä (29,3 %). Rikoksen asianomistajana oli yleensä nainen. Yli 70 prosentissa päätöksistä pahoinpitelyrikoksen asianomistajan sukupuoli oli nainen. Miehiä oli asianomistajina alle kolmasosassa päätöksistä (27,6 %). Lähes kaikissa parisuhdeväkivaltaa koskevissa päätöksissä rikoksen asianomistajat olivat eri sukupuolta.

Naisen ollessa epäiltynä pahoinpitelyrikoksesta suurimmassa osassa päätöksiä epäiltiin parisuhteen osapuolten syyllistyneen molemminpuolisesti väkivaltaan. Tällöin myös mies oli epäiltynä ja hänestä tehtiin erillinen esitutkinnan rajoittamista tai syyttämättä jättämistä koskeva päätös. Vain muutamassa päätöksessä pelkästään nainen oli epäiltynä parisuhdeväkivallasta.

TAULUKKO 7 Parisuhdeväkivallassa rikoksesta epäiltyjen ja asianomistajien määrä ja sukupuoli

	Rikoksesta epäilty		Rikoksen asianomistaja	
	N	%	N	%
Mies	87	70,7	34	27,6
Nainen	36	29,3	89	72,4
Yhteensä	123	100	123	100

Lähde: Selvitysaineisto

Vanhemman ja alaikäisen välisessä suhteessa on ollut kysymys tapauksista, joissa vanhempaa on epäilty lapsensa pahoinpitelystä (RL 21:5–7). Taulukosta 8 selviää, että rikoksesta epäiltyjä miehiä oli jonkin verran enemmän kuin naisia. Miehiä oli epäiltyistä noin 59 ja naisia 41 prosenttia. Rikoksen asianomistajista hieman suurempi osa oli tyttöjä kuin poikia. Asianomistajien lukumäärä on rikoksesta epäiltyjä suurempi, koska osassa päätöksiä lapsia oli useampi kuin yksi. Vanhemman epäiltiin tällöin kohdistaneen väkivaltaa useampaa lasta kohtaan.

TAULUKKO 8 Vanhemman ja alaikäisen lapsen välisessä suhteessa rikoksesta epäiltyjen ja asianomistajien määrä ja sukupuoli

	Rikoksesta epäilty		Rikoksen asianomistaja	
	N	%	N	%
Mies	34	58,6	31	47,0
Nainen	24	41,4	35	53,0
Yhteensä	58	100	66	100

Lähde: Selvitysaineisto

4.2 Päätösten tietosisältö

Lähiluvun kohteena oli 200 pari- ja lähisuhdeväkivaltaa koskenutta päätöstä esitutkinnan rajoittamisesta ja syyttämättä jättämisestä. Päätösten tietosisältö vaihteli. Osa oli niukkoja, mutta suurimmasta osasta päätöksiä oli mahdollista saada tietoa tämän selvityksen kannalta kiinnostavista kysymyksistä.

Selvitysaineistoon kuuluneissa päätöksissä kuvattiin tavallisesti rikosepäilyä, käytettyä väkivaltaa, tapahtumaolosuhteita, esitutkinnan tuloksia ja rikoksen osapuolten toimintaa tapahtuman jälkeen. Päätöksissä kerrottiin rikoksen osapuolten ohjaamisesta sovitteluun tai jos rikosepäilyä takia oli käynnistetty lastensuojelun toimia. Esitutkinnan rajoittamisissa keskeisessä osassa oli tutkinnanjohtajan tekemä esitys, jonka syyttäjä hyväksyi. Syyttämättä jättämisissä syyttäjä arvioi itsenäisesti saamansa esitutkinta-aineiston perusteella rikosepäilystä saatavaa näyttöä, käytetyn väkivallan vakavuutta ja muita perusteita, jotka puhuivat syytteestä luopumisen puolesta.

Arvioitaessa lähiluvun kohteena ollutta aineistoa kokonaisuudessaan on mahdollista todeta, että päätökset olivat yleisesti ottaen selkeästi perusteltuja. Päätöksissä tuotiin ilmi, millä perusteella päätös rikosprosessin lopettamisesta oli tehty ja yksittäisen tapauksen erityispiirteitä suhteutettiin käytettyyn perusteeseen. Vain muutamassa yksittäisessä päätöksessä oli sisäisiä ristiriitaisuuksia. Esimerkiksi ensin todettiin, että asianomistaja ei ollut hakeutunut lääkäriin, mutta myöhemmin perusteluissa viitattiin lääkärinlausuntoon.

4.3 Näyttöä parisuhdeväkivallasta

Selvitysaineiston perusteella ei ole mahdollista arvioida yleisesti, miten perusteellisesti poliisi pyrkii selvittämään pari- tai lähisuhdeväkivaltaa ja hankkimaan siitä näyttöä.¹⁴⁹ Lähiluvun kohteena olleissa päätöksissä vaikutti kuitenkin tavallisesti siltä, että syyttäjälle asti edenneissä tapauksissa oli esitutkinnan aikana yritetty selvittää tapahtumien kulkua. Parisuhdeväkivalta tapahtui yleensä kotioiloissa ilman ulkopuolisia todistajia. Aineistossa kuvattiin usein rikoksen osapuolten kertomuksia ja kuulustelujen tuloksia. Lisäksi kerrottiin muusta saatavilla olevasta näytöstä tai sen puutteesta.

Positiivista oli se, että useissa päätöksissä selostettiin kotihälytyksen saaneen poliisi-partion toimia ja poliisien tekemiä havaintoja. Parisuhteen osapuolten kuuleminen erikseen ja poliisipartion toimien huolellinen dokumentointi ja näytön kerääminen voivat olla tärkeä osa todistusaineistoa (ks. edellä luku 2.2). Selvitysaineistosta kävi ilmi, että poliisi oli ottanut valokuvia asunnosta löytyneistä tappelun jäljistä tai asianomistajan saamista vammoista. Poliisia oli kuulusteltu esitutkinnassa todistajana, jolloin hän oli kertonut esimerkiksi asianomistajan pelokkaasta tai järkyttyneestä mielentilasta. Kyse saattoi olla myös muista poliisin tekopaikalla tekemistä havainnoista, kuten siitä, että naisen päänahassa oli paljas aukko irti revityn hiustukon seurauksena.

Osassa päätöksiä esitutkinnan rajoittamiseen tai syyttämättä jättämiseen päädyttiin näytöllisten syiden takia. Tutkinnanjohtajan esityksen mukaan jo suoritettujen esitutkintatoimien perusteella oli varsin todennäköistä, että esitutkintaa jatkamalla ei olisi saatavissa lisää näyttöä tapahtumista, eikä asiassa tultaisi saamaan riittävää näyttöä syytteen nostamiseksi. Tämä olisi lopputulos, vaikka epäillyn rikoksen selvittämiseksi tehtäisiin kaikki kohtuudella vaadittavat ja tehtävissä olevat esitutkintatoimenpiteet.

Miehen epäiltiin pahoinpidelleen vaimoaan. Nainen näytti paikalle saapuneelle poliisipartiolle kuhmua päässään, joka oli syntynyt miehen tönäistyä hänet seinää vasten. Mies ei voimakkaan humalatilan takia muistanut tapahtumia, mutta kiisti kuitenkin syllistyneensä väkivaltaan. Nainen ei ollut käynyt lääkärissä, eikä kehon jäljistä ollut valokuvia. Nainen oli soittanut hälytyskeskukseen, mutta ei enää myöhemmin halunnut puhua tapahtumista, eikä hänellä ollut vaatimuksia.

---

149 Mahdollisesta saatavilla olevasta näytöstä ks. esim. Kainulainen & Niemi 2017, s. 146–147; Liimatainen & Rantaeskola 2022, s. 31–32, 70–71.

Tutkinnanjohtaja teki esityksen esitutinnan rajoittamisesta, koska muuta näyttöä pahoinpitelystä ei saatu, eikä asiassa selvitettyjen seikkojen perusteella mikään viitannut siihen, että asiassa olisi saatavissa lisänäyttöä esitutinnan toimittamiseksi.

Syyttäjä toisti tutkinnanjohtajan esittämän perustelun, ja totesi lisäksi, että asianosaisten kertomukset erosivat toisistaan ja käsillä oli niin sanottu sana vastaan -tilanne. Tapahtumalla ei ollut silminnäköisiä. Hän arvioi, että suoritettun esitutinnan perusteella oli varsin todennäköistä, että hän tulisi syyttäjänä jättämään syytteen nostamatta riittämättömän näytön takia. Syyttäjän mukaan myöskään tärkeä yleinen tai yksityinen etu ei vaatinut esitutinnan jatkamista, ja tästä syystä hän hyväksyi tutkinnanjohtajan esityksen esitutinnan rajoittamisesta.¹⁵⁰

Näytöllisiä vaikeuksia ilmeni osapuolten muistamattomuuden, ristiriitaisten kertomusten, rikoksesta epäillyn kiistämisen tai asianomistajan kertomusta vastaan sotivan tai sitä tukevan ulkopuolisen todistusaineiston puutteen takia. Muutamissa tapauksissa väkivallan tapahtuessa oli läsnä muita henkilöitä, mutta todistaja oli haluton puhumaan tapahtumista, koska hän ei halunnut sekaantua asiaan.

Joissakin tapauksissa ongelmia aiheutti asianomistajan esitutinnan edetessä tapahtunut vaikeneminen, haluttomuus osallistua rikosprosessiin tai kertomuksen muuttaminen. Rikoksen asianomistajana ollut nainen perui kuulustelutilanteessa aikaisempia puheitaan tai ilmoitti yhdessä rikoksesta epäillyn miehensä kanssa, että mitään väkivaltaa ei ollut tapahtunut. Muutamissa tapauksissa syyttäjä arvioi, että asianomistajan kertomuksen muuttaminen ei muodostanut estettä syytteen nostamiselle, koska suoritettun esitutinnan perusteella rikoksesta epäillyn syyllisyyden puolesta oli olemassa todennäköiset syyt. Tästä huolimatta syytettä ei nostettu.

Toisinaan vaikutti siltä, että rikoksen asianomistajan kertomusta ei pidetty uskottavana tai riittävänä näyttönä väkivallasta. Rikoksesta epäillyn kiistämisen lisäksi asianomistajan kertomuksen uskottavuutta heikensi jokin muu seikka. Poliisiopartio ei ollut esimerkiksi havainnut merkkejä väkivallasta tai tilanteessa läsnä olleen todistajan havainnot eivät vastanneet asianomistajan kertomusta.

---

150 Tapauskuvaus ei perustu yksittäiseen selvitysaineiston tapaukseen, vaan sisältää useisiin eri tapauksiin sisältyneitä tyypillisiä piirteitä.

Tapauksissa oli vaihtelua siinä, minkälaista näyttöä pahoinpitelystä oli saatavilla asianomistajan kertomuksen lisäksi ja miten sen riittävyttä arvioitiin. Päätöksissä viitattiin esimerkiksi lääkärinlausuntoihin, todistajien kertomuksiin, poliisipartion havaintoihin, valokuvattuihin vammoihin ja tallenteeseen, joka oli tehty hälytyskeskukseen soitosta. Syyttäjän arviossa asianomistajan kertomusta tuki esimerkiksi partion välittömästi tapahtuman jälkeen ottamat valokuvat. Päätöksissä siteerattiin lääkärinlausuntoa, jonka kirjaukset vammoista ja muista seurauksista tukivat asianomistajan kertomusta. Rikoksesta epäilty saattoi myös myöntää syyllisyytensä joko kokonaan tai osittain.

Asianomistaja oli saattanut pyrkiä dokumentoimaan toistuvaa parisuhdeväkivaltaa, ja hän oli esimerkiksi ottanut kuvia pahoinpitelyn aiheuttamista vammoista. Nainen saattoi myöhemmin ilmoittaa menettäneensä kuva-aineiston puhelimen katoamisen myötä. Viimeksi mainitun esimerkin perusteella voi todeta, että esitutkinnassa pitäisi pyrkiä ottamaan talteen kaikki saatavilla oleva näyttö väkivallasta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Yksi huolestuttava tulos oli myös se, että riittävää näyttöä ei välttämättä saatu silloin, kun nainen kertoi miehen kuristaneen häntä. Kuristamista voi pitää niin vakavana väkivallan muotona, että esitutkinta on tehtävä erityisen huolellisesti ja sen aikana on selvitettävä kokonaisvaltaisesti parisuhdeväkivallan eri muotoja ja esiintymistä. Kuristamista voidaan pitää vakavan väkivallan uhan riskitekijänä¹⁵¹, minkä seurauksena poliisiin olisi tehtävä tilanteessa myös riskinarviointi.

Näyttökynnys. Selvitysaineiston perusteella ei ole mahdollista arvioida, minkälaisista näyttöä syyttäjät yleensä edellyttävät pari- ja lähisuhdeväkivallassa syytteen nostamisen tueksi. Joissakin tapauksissa katsottiin, että epäillyn kiistämisestä huolimatta tapauksessa oli käsillä syytteen nostamiseen vaadittavat todennäköiset syyt. Toisissa tapauksissa katsottiin, että syytekynnys ei ylittynyt, kun epäillyn kiistämisen vuoksi näyttö typistyi asianomistajan kertomuksen varaan. Päätöksissä saatettiin todeta, että partio ei havainnut kamppailun merkkejä asunnossa, asianomistajassa ei näkynyt pahoinpitelemisen jälkiä tai uhri ei ollut valitellut kipua poliiseille. Asianomistajan kertoman pahoinpitelyn ja hänen kehossaan havaittujen jälkien välillä ei aina katsottu olevan syy-yhteyttä tai sitä pidettiin epäselvänä. Partio oli esimerkiksi havainnut

---

151 Liimatainen & Rantaeskola 2022, s. 46–48. Väkivallan yleisyyttä mittaavan kyselytutkimuksen mukaan naisista lähes 10 prosenttia kertoi entisen kumppanin kuristaneen tai yrittäneen kuristaa häntä, kun taas miehillä vastaava luku oli 0,8 prosenttia (Heiskanen & Ruuskanen 2010, s. 22).

asianomistajassa naarmuja, mutta niiden aiheuttajasta ei ollut tietoa. Myös lääkäri oli muutamassa yksittäisessä tapauksessa arvioinut, että asianomistajan saama vamma oli voinut aiheutua myös muulla tavalla kuin pahoinpitelemisen seurauksena.

Joissakin riittämättömän näytön takia tehdyissä päätöksissä olisi ollut saatavilla välistä näyttöä. Varsinkin näissä tapauksissa voi kysyä, onko syytekynnys asetettu liian korkealle tai olisiko esitutkintaa koskeva lisätutkintapyyntö voinut tuottaa lisää todistusaineistoa.¹⁵² Tapauksissa näyttönä olisi ollut esimerkiksi naapurin tekemiä havaintoja, lääkärinlausuntoja tai valokuvia pahoinpitelyn jäljistä. Esimerkiksi yhdessä tapauksessa syyttäjä ei pitänyt valokuvien todistusarvoa merkittävänä epäiltäessä pitkään jatkunutta parisuhdeväkivaltaa, koska valokuvien kuvaamispäivä ei käynyt esitutkinta-aineistosta ilmi. Syyttäjän tekemä arvio on yksi konkreettinen osoitus siitä, miten pitkään jatkunutta parisuhdeväkivaltaa voi olla vaikea käsitellä tekurikosoikeuden pohjautuvassa järjestelmässä.

Miehen epäiltiin lyöneen ja kuristaneen avopuolisoaan. Naisen mukaan lyöntejä oli kohdistettu eri puolelle kehoa, myös kasvoihin. Kuristaminen oli tapahtunut kahdella kädellä. Poliisipartio oli havainnut naisen verta valuneen nenän, mutta ei nähnyt kaulalla jälkiä. Nainen kuitenkin aristeli kaulaansa ja valitti tuntevansa kipua monessa kohti kehoaan. Syyttäjän arvioissa asianomistajan kertomus ei riittänyt osoittamaan, että mainitut vammat olisivat syntyneet puolison tekemän pahoinpitelyn seurauksena. Syyttäjän mukaan vammat eivät myöskään olleet kovin vakavia. Syyttäjä katsoi, ettei asiassa ollut syytekynnyksen ylittävää riittävän todennäköistä näyttöä ja jätti syytteen nostamatta.¹⁵³

---

152 Syytekynnyksen vaihtelemista syyttäjien keskuudessa ilmentävät myös apulaisvaltakunnansyyttäjän ratkaisemat tapaukset. Kihlakunnansyyttäjä oli jättänyt syytteen nostamatta riittämättömän näytön takia, mutta apulaisvaltakunnansyyttäjä arvioi syytekynnyksen ylittyneen. Viiden eri pari- ja lähisuhdeväkivaltaa koskevan tapauksen esittely ks. Liimatainen & Rantaeskola 2022, s. 46–47.

153 Tapauskuvaus ei perustu yksittäiseen selvitysaineiston tapaukseen, vaan sisältää useisiin eri tapauksiin sisältyneitä tyypillisiä piirteitä.

4.4 Parisuhdeväkivalta

Suurin osa lähiluvun kohteina olleista päätöksistä koski parisuhdeväkivaltaa (N=123). Selvitysaineiston päätökset jakoutuivat melko tasaisesti esitutinnan rajoittamisten ja syyttämättä jättämisten välillä, eikä eri päätöstyypeissä ollut merkittäviä sisällöllisiä eroja. Esitutinnan rajoittamiseen tai syyttämättä jättämiseen päädyttiin hyvin usein kohtuus- ja tarkoituksenmukaisuussyistä. Tämän jälkeen harkinnanvaraisista perusteista yleisin oli vähäisyysperuste. Vain muutamassa yksittäisessä tapauksessa esiintyi jokin muu peruste, kuten esimerkiksi kustannusperuste, kun rikosten osapuolten haastaminen oikeudenkäyntiin olisi ollut kallista heidän ulkomaille muuttonsa takia. Esitutinnan rajoittamisen tai syyttämättä jättämisen taustalla oli näyttöön liittyvät vaikeudet noin viidesosassa tapauksia.

Esitutinnan rajoittamista ja syyttämättä jättämistä koskevissa päätöksissä arvioitiin tavallisesti parisuhdeväkivallan vakavuutta, sen aiheuttamia seurauksia ja toistuvuutta. Merkitystä oli lisäksi parisuhteen osapuolten toiminnalla rikosepäilyn tapahtuessa ja sen jälkeen. Jos he olivat sopineet asian, osallistuneet sovitteluun tai hankkineet apua parisuhteensa ongelmiin, sen katsottiin puhuvan rikosprosessin päättämisen puolesta.

Esitutinnan rajoittamista koskevissa esityksissä tutkinnanjohtaja perusteli miksi esitutinnan jatkaminen ei olisi enää tarkoituksenmukaista. Ratkaisun tueksi esitettiin usein useampia eri perusteita. Rikosepäilyn kohteena ollutta väkivaltaa pidettiin vähäisenä, poliisin tiedossa ei ollut aikaisempia epäilyjä, rikoksen osapuolet olivat sopineet asian tai tutkinnanjohtaja arveli syyttäjän kuitenkin päätyvän harkinnanvaraiseen syyttämättä jättämiseen.

Miehen epäiltiin pahoinpidelleen avopuolisoaan heidän yhteisessä kodissaan. Naisen mukaan mies oli kovaäänisen riidan yhteydessä puristanut häntä voimakkaasti käsivarsista, tönäissyt sohvalle, raahannut lattiaa pitkin makuuhuoneeseen, heittänyt sängylle ja lyönyt kasvoihin. Hänelle ei ollut aiheutunut vammoja. Mies oli kuulusteltaessa myöntänyt teon. Nainen kertoi sopineensa asian miehensä kanssa, eikä hänellä ollut asiassa vaatimuksia.

Tutkinnanjohtaja esitti esitutinnan lopettamista. Miehen käyttämä väkivalta oli ollut vähäistä, eikä se aiheuttanut vammoja. Poliisin tiedossa ei ollut aikaisempia keskinäisiä pahoinpitelyepäilyjä. Mahdollista oikeudenkäyntiä ja rangaistus-

ta oli pidettävä tarkoituksettomina ottaen huomioon osapuolten välinen sovinto ja se, ettei asianomistajalla ollut vaatimuksia.

Syyttäjä hyväksyi tutkinnanjohtajan esityksen. Syyttäjä arvioi, että vaikka epäilystä rikoksesta saataisiin esitutkinnassa syytteen nostamiseen riittävä selvitys, hän tulisi jättämään syytteen nostamatta kohtuus- ja tarkoituksenmukaisuusperusteella. Ratkaisua puolsi vammojen ja aikaisempien pahoinpitelyepäilyjen puute, saavutettu sovinto ja se, ettei asianomistajalla ollut vaatimuksia. Myöskään yleinen tai yksityinen etu ei vaatinut syytteen nostamista.¹⁵⁴

Epäiltyä väkivaltaa. Selvitysaineistossa kuvattiin hyvin tyypillistä parisuhdeväkivaltaa. Rikoksesta epäiltynä ollut mies oli esimerkiksi pitänyt naisesta kiinni, puristanut voimakkaasti käsivarsista, estänyt poistumasta yhteisestä kodista, kiskonut vaatteista tai tarttunut kaulasta kiinni. Käytettyä väkivaltaa ei aina ilmeisesti pidetty kovin vakavana, kun rikoksesta epäillyn miehen kerrottiin esimerkiksi ”läpsineen kasvoille” tai ”huitaisseen pään seudulle”.

Päätösten mukaan miehen epäiltiin lyöneen naista eri puolille kehoa, iskeneen nyrkillä kasvoihin tai silmään. Mies oli myös töninyt, heiteltyt, retuuttanut tai raahannut naista eri huoneiden välillä, repinyt hiuksista, kaatanut lattialle ja potkinut. Mies oli kaatamisen jälkeen voinut lyödä naisen päätä lattiaan tai estää puolisoa liikkumasta istumalla naisen päällä. Nainen saattoi kertoa miehen kuristaneen häntä tai mies oli käyttänyt teräasetta. Joistakin tapauksista kävi ilmi, että lapsi oli ollut läsnä väkivaltaisessa tilanteessa. Lapsi oli esimerkiksi ollut naisen sylissä, kun mies kävi häneen käsiksi.¹⁵⁵

Naisen ollessa rikoksesta epäiltynä miehen mukaan nainen oli esimerkiksi läpsinyt, huitonut, heiteltyt esineillä, raapinut, kynsinyt tai purrut häntä. Joissakin tapauksissa nainen oli käyttänyt astaloa tai teräasetta miestä vastaan. Väkivallan käyttöä vähätteleviä ilmaisuja käytettiin myös epäiltäessä naista. Hänen epäiltiin esimerkiksi ”läpsineen” tai ”huitaisseen keittiöveitsellä”.

---

154 Tapauskuvaus ei perustu yksittäiseen selvitysaineiston tapaukseen, vaan sisältää useisiin eri tapauksiin sisältyneitä tyypillisiä piirteitä.

155 Vanhempien välisellä väkivallalla on haitallisia vaikutuksia lapselle ks. esim. Piispa ym. 2006, s. 76–77; Siltala ym. 2022, s. 12, 16. Väkivallalle altistuneen lapsen palvelujen tarpeesta ks. esim. Nipuli 2019, s. 70; Siltala ym. 2022, s. 87.

Paikalle hälytetty partio teki havaintoja asianomistajan kehossa olevista naarmuista, punotuksesta, verestä, mustelmista, ruhjeista, puremajäljistä, turvonneesta nenästä, otsaan nousseesta kuhmusta tai lattialta löytyneestä hiustukosta. Asianomistajan käsi-varressa oli esimerkiksi ”pinnallinen verestävä haava” tai ”kaula-alue oli lievästi punertava”. Esitutinnan aikana selvitettiin, että asianomistajalle oli aiheutunut pahoinpitelystä aristelua, kipua tai särkyä.

Selvitysaineistossa oli tapauksia, joissa rikoksen asianomistaja oli hakeutunut lääkäriin saamiensa vammojen takia. Rikoksesta epäilty oli esimerkiksi vääntänyt kädestä niin, että sormi oli murtunut tai nyrkillä lyömisen seurauksena naiselta oli katkennut hammas. Kun mies oli työntänyt tai töninyt naista, hän oli kaatuessaan voinut osua huonekalun terävään kulmaan ja loukata itsensä. Nainen oli voinut vahingoittaa miestä teräaseella tai heittäessään esineitä miestä kohti. Läheskään kaikissa tapauksissa asianomistaja ei ollut hakeutunut lääkäriin. Selvitysaineistossa tuotiin usein ilmi pahoinpitelyn aiheuttamien vammojen puutetta tai vähäisyyttä. Rikoksen asianomistaja saattoi kertoa, ettei hän tarvinnut hoitoa, ”ei edes laastaria”. Myös paikalle saapunut ensihoitoyksikkö oli voinut todeta, ettei hoidon tarvetta ollut.

TAULUKKO 9 Parisuhteessa kuvattua väkivaltaa

- piti ranteista kiinni, puristi käsivarresta, väänsi voimalla ranteista
- tönäsi seinää, ovenkarmia tai huonekalua vasten, tönäsi nurin lattialle
- raapi, kynsi
- repi vaatteista
- heitti esineillä
- kaatoi sohvalle, kaatoi lattialle, kaatoi ja painoi polvella rintakehää
- retuutti, veti lattiaa pitkin, retuutti niin, että asianomistaja löi päänsä
- heitti sohvalle tai sängylle
- repi hiuksista
- puri
- löi, löi ylävartaloon tai kasvoihin, löi avokämmenellä kasvoihin
- löi nyrkillä kylkeen, kasvoihin, nenään, poskeen tai suuhun
- löi vyöllä
- löi päätä lattiaan
- potki, potki maassa makaavaa, potki päähän
- väänsi sormista, mursi sormen
- otti niskasta kiinni, tarttui kaulasta kiinni
- kuristi, kuristi yhdellä kädellä, kuristi kaulaliinalla, kuristi molemmilla käsillä kaulasta
- käytti teräasetta tai vastaavaa välinettä, viilsi teräaseella
- uhkasi tappaa

Lähde: Selvitysaineisto

Lieviissä pahoinpitelyepäilyissä vaikutti siltä, että kyse olisi ollut yksittäisestä teosta. Epäiltyä väkivaltaa kuvattiin usein kertaluonteiseksi lyönniksi, tönimiseksi tai kiinni pitämiseksi. ”Löi kädellä kasvoihin”, ”Löi pari kertaa kasvoihin”, ”Löi suuhun”, ”Löi kerran nyrkillä kylkeen”. Kaikissa selvitysaineiston tapauksissa ei kuvattu rikosepäilyn kohteena ollutta väkivaltaa, vaan päätöksessä todettiin esimerkiksi seuraavasti: ”NN:n epäiltiin tehneen ruumiillista väkivaltaa puolisolleen NN”.

Pariskunnan kotiuduttua ravintolasta heille oli tullut sanaharkkaa. Naista epäiltiin pahoinpitelystä, kun hänen epäiltiin lyöneen miestäns kirjalla päähän. Miestä epäiltiin pahoinpitelystä, kun hän oli saamansa iskun jälkeen tarttunut puolisostaan voimakkaasti kiinni, repinyt vaatteista ja yrittänyt tönäistä naisen nurin.

Syyttäjä jätti molemmat syyttämättä vähäisyysperusteella. Tätä puolsi käytetyn väkivallan laatu ja tilanne kokonaisuudessaan. Perusteluissa tukeuduttiin vähäisyysperustetta koskeviin edellytyksiin toteamalla, että epäiltyä pahoinpitelyä voitiin sen haitallisuus huomioon ottaen pitää kokonaisuutena arvostellen rikoslajissaan vähäisenä, josta olisi seuraamuksena odotettavissa lievä sakkorangaistus.¹⁵⁶

Perustunnusmerkistön mukaisissa pahoinpitelyissä rikosepäilyn kohteena ollut väkivalta oli yleensä voimakkaampaa ja teonkuvauksiin sisältyi tavallisesti useita erilaisia tekemuotoja. Rikoksesta epäillyn miehen epäiltiin esimerkiksi lyöneen, tönineen ja potkineen naista. Väkivallankuvauksista välittyi tietoa teon kestosta, kun väkivaltaa oli esimerkiksi käytetty kodin eri huoneissa tai epäilty oli käynyt naiseen käsiksi useita kertoja illan aikana. Selvitysaineistoon sisältyi vain muutama törkeää pahoinpitelyä koskenut rikosepäily, joissa oli kyse esimerkiksi teräaseen käyttämisestä tai myrkytyspäilystä. Näissä tapauksissa tapahtumienkulku jäi kuitenkin epäselväksi, minkä seurauksena parisuhdeväkivaltaepäilystä tehtiin esitutkinnan rajoittamista tai syyttämättä jättämistä koskeva päätös. Lieviissä ja perustunnusmerkistön mukaisissa pahoinpitelyissä valtaosa päätöksistä tehtiin kohtuus- ja tarkoituksenmukaisuussyistä.

Molemmat epäiltynä ja asianomistajana. Osassa tapauksia parisuhteen molemmat osapuolet olivat sekä rikoksesta epäiltyinä että rikoksen asianomistajina. Päätöksissä

---

156 Tapauskuvaus ei perustu yksittäiseen selvitysaineiston tapaukseen, vaan sisältää useisiin eri tapauksiin sisältyneitä tyypillisiä piirteitä.

kuvattiin usein parisuhteessa tapahtunutta pahoinpitelyä molemminpuolisena väkivaltana, mitä tapahtui tasavahvojen kumppanien välillä. Rikoksesta epäillyn miehen sanoin: ”Meillä oli molemminpuolinen painitilanne”.

Myös poliisin ja syyttäjän arvioissa nostettiin esille väkivallan käytön molemminpuolisuus. Syyttäjän ratkaisussa saatettiin tuoda esille, että asianosaisten menettelyä voitiin sinänsä pitää moitittavana. Kyse oli kuitenkin ”keskinäisestä tappelutilanteesta”, jossa molempien saamat vammat olivat jääneet vähäisiksi ja asianosaiset olivat sittemmin sopineet asian. Nämä seikat puhuivat sen puolesta, että tärkeä yleinen tai yksityinen etu ei vaatinut syytteen nostamista.

Päätöksissä ei yleensä kyseenlaistettu sitä, oliko väkivallan käyttäminen miehen ja naisen välillä tosiasiallisesti tasavahvaa. Aineistosta löytyi muutama yksittäinen tapaus, joissa naisen syyllisyyttä pidettiin vähäisenä. Esimerkiksi yhdessä tapauksessa molemmat olivat epäiltyinä toisiinsa kohdistuneesta pahoinpitelystä. Syyttäjän mukaan nainen oli rimpuillessaan irti miehen tiukasta otteesta syyllistynyt lievään pahoinpitelyyn, kun naisen ”käsi oli mahdollisesti osunut [miestä] kasvoihin”.

Asianomistajan rangaistusvaatimuksesta luopuminen. Selvitysaineistossa oli tapauksia, joissa asianomistaja oli esitutkinnan edetessä ilmoittanut, että hän ei enää halunnut selvittää rikosasiaa esitutkinnassa, eikä jatkaa rikosprosessia käräjäoikeudessa. Useissa päätöksissä toistui toteamus siitä, että asianomistaja oli peruuttanut rangaistusvaatimuksensa, eikä hänellä ollut vahingonkorvausoikeudellisia vaateita puolisoaan vastaan. Hän oli päinvastoin saattanut toivoa, että esitutkintaa ei jatketaisi tai syytetä ei nostettaisi. Tutkinnanjohtajien esityksissä ja syyttäjien ratkaisussa tällaisten seikkojen katsottiin puhuvan rikosprosessin lopettamisen puolesta. Asianomistaja esitti tällaisia toiveita niin parisuhteen jatkuessa kuin sen päätyttyä. Selvitysaineiston mukaan molemmissa tapauksissa päädyttiin rikosprosessin päättämiseen. Syyttäjä totesi esimerkiksi seuraavasti: ”Asianomistajan esittämän toiveen ja suhteen päättymisen vuoksi esitutkinnan jatkamista, mahdollista oikeudenkäyntiä ja rangaistusta voidaan pitää tässä yksittäistapauksessa tarkoituksettomina.”

Miehen epäiltiin lyöneen naisystävänsä nyrkillä kasvoihin. Nainen oli valitelut poliisipartiolle kipeää poskeaan, joka punoitti hieman. Toisessa muutamaa kuukautta myöhemmin tapahtuneessa rikosepäilyssä miehen epäiltiin riitatilanteessa lyöneen naista useita kertoja nyrkillä ylävartaloon, kaataneen lattialle ja potkaisseensa mahaan. Nainen oli käynyt seuraavana päivänä lääkärissä.

Poliisin soittaessa myöhemmin asianomistajalle kävi ilmi, että hän oli sopinut asian miehensä kanssa ja ilmoitti luopuvansa rangaistusvaatimuksesta.

Syyttäjä arvioi suoritetun esitutkinnan perusteella, että asiassa oli todennäköiset syyt epäillä miehen syyllistyneen pahoinpitelyyn ja että edellytykset syytteen nostamiselle olivat olemassa. Syyttäjä teki kuitenkin syyttämättä jättämistä koskevan päätöksen kohtuussyistä. Perusteluissa vedottiin asian laatuun, vähäisiksi jääneisiin vammoihin ja asianomistajan tahtotilaan, joiden takia oikeudenkäyntiä ja rangaistusta olisi tässä yksittäistapauksessa pidettävä kohtuuttomana ja tarkoituksettomana.¹⁵⁷

Selvitysaineistossa ei yleensä problematisoitu asianomistajan esittämää toivetta tai pohdittu, minkälaisia vaikuttimia sen taustalla voi olla. Syyttäjä saattoi päinvastoin todeta, että asianomistaja oli uskottavalla tavalla ilmoittanut vaatimuksista luopumisesta ja siitä, ettei hän halunnut rikosprosessin etenemistä. ”Asianomistaja oli ilmaissut voimakkaasti tahtonsa siitä, ettei asiaa vietäisi eteenpäin.” Muutamista päätöksistä kävi ilmi, että syyttäjä oli perillä parisuhdeväkivallan erityispiirteistä, ja pahoinpidellyn naisen kertomuksen muuttumista tai halukkuutta vetäytyä rikosprosessista osatiin tulkita tästä näkökulmasta käsin. Päätöksissä tuotiin esimerkiksi esille, että naisen toiminnan taustalla saattoi vaikuttaa pelko. Tästä huolimatta kaikissa selvitysaineiston tapauksissa oli luovuttu rikosvastuun toteuttamisesta pahoinpitelyrikoksesta epäiltyä kohtaan, vaikka syytekynnyksen katsottiin ylittyneen.

Myöntämistä ja kiistämistä. Rikoksesta epäillyn suhtautuminen pahoinpitelyepäilyyn vaihteli kiistämisen ja myöntämisen välillä. Kiistämisen taktikat olivat useissa tapauksissa samanlaisia. Miehen mukaan hän ei ollut käyttänyt fyysistä väkivaltaa, vaan kyse oli ainoastaan puolisoiden välisestä sanaharkasta tai riidan yhteydessä tapahtuneesta tönimisestä, mikä ei hänen mielestään ole rikos. Mies kiinnitti huomiota puolisonsa käyttäytymiseen, ja hän oli vain puolustautunut tai vastannut naisen käyttämään väkivaltaan. Joissakin tapauksissa mies korosti itse olevansa naisen väkivaltaisen käytöksen uhri. Jos pariskunnasta molemmat olivat epäiltyinä ja asianomistajina, he saattoivat puolin ja toisin syyttää toisiaan pahoinpitelemisestä tai vedota itsepuolustukseen.

---

157 Tapauskuvaus ei perustu yksittäiseen selvitysaineiston tapaukseen, vaan sisältää useisiin eri tapauksiin sisältyneitä tyypillisiä piirteitä.

Rikoksesta epäilty myös vähätteli käyttämänsä väkivaltaa ja kuvasi sitä lievempänä kuin asianomistaja. Se oli vain ”pienää tuuppimista”, hän oli vain ”kevyesti” tönäissyt naista tai hänen piti ”rauhoitella” riehuvaa puolisoaan ja hän oli ainoastaan tässä tarkoituksessa pitänyt naista aloillaan.

Joidenkin päätösten perusteella vaikutti siltä, että rikoksesta epäilty piti puolisolle aiheutuneita seurauksia ennalta-arvaamattomina vahinkoina. Miehen mukaan hänen tarkoituksenaan ei ollut satuttaa puolisoa, vaan saada nainen luopumaan riitelystä tai siirtymään toiseen paikkaan. Nainen oli kuitenkin yllättäen onnistunut loukkaamaan itsensä, kun hän oli esimerkiksi kaatunut miehen tönäisyn seurauksena. Vastaavia selityksiä esitti rikoksesta epäillyn asemassa ollut nainen. Kun nainen oli ottanut teräaseen käteensä ja ”huitonut” sillä puolisoaan kohti, hänellä ei ollut vahingoittamistarkoitusta, eikä hän edes yrittänyt osua mieheen. Myös naisen heittäminen esine oli saattanut yllättäen aiheuttaa miehelle verta valuvan haavan.

Selvitysaineistossa oli monia tapauksia, joissa rikoksesta epäilty myönsi syyllisyytensä. Hän ei ollut halunnut käyttää väkivaltaa, mutta ”hänen hermonsa pettivät”. Mies myönsi esimerkiksi ”riidan johtaneen käsirysyyn” tai hän myönsi aiheuttaneensa naisen saamat vammat. Mies oli myös voinut soittaa ensiavun paikalle, kun nainen oli pahoinpitelyn seurauksena esimerkiksi menettänyt tajuntansa. Selvitysaineistossa oli tapauksia, joissa mies oli huomannut myöhemmin puolisossaan mustelmia, mutta hän ei tiennyt tai muistanut niiden syntytapaa. Mies epäili itsensä kuitenkin niiden aiheuttajaksi tai uskoi puolisoaan, kun tämä niin kertoi.

Parisuhdeväkivallan toistuminen. Myönteisenä tutkimustuloksena voi pitää sitä, että päätöksissä otettiin kantaa väkivallan jatkuvuuteen. Vaikutti siltä, että parisuhdeväkivallan mahdollista aikaisempaa esiintymistä oli selvitetty esitutkinnassa, mutta päätösten perusteella ei saa kattavaa tietoa siitä, millä tavalla selvittelyä oli tehty. On myös muistettava, että väkivallankokija voi piilotella aikaisemmin tapahtunutta väkivaltaa tai hän ei välttämättä nimeä kaikkea itseensä kohdistunutta väkivaltaa pahoinpitelyksi.

Päätöksissä kerrottiin usein, että poliisin tai syyttäjän tiedossa ei ollut, että osapuolten välillä olisi ollut aikaisemmin väkivaltaa. Tieto vaikutti olevan peräisin rikoksen asianomistajalta ja joskus myös epäillyltä. Joissakin tapauksissa viitattiin asianosaisen välillä solmittuun sovittelusopimukseen, jonka mukaan aikaisempaa väkivaltaa ei

ollut. Poliisi oli myös tarkastanut omat tietojärjestelmänsä.¹⁵⁸ Päätösten mukaan järjestelmästä ei yleensä löytynyt vanhempia merkintöjä, mutta aineistossa oli muutama poikkeuskin. Aikaisemmat merkinnät eivät kuitenkaan muodostuneet esteeksi esitutinnan rajoittamiselle tai syyttämättä jättämiselle. Rikosprosessin kestäessä tarkastus saattoi kohdistua pahoinpitelyepäilyn jälkeiseen aikaan ja asianomistajalta oli saatettu kysyä väkivallan jatkumisesta. Joistakin päätöksistä kävi ilmi, että rikoksesta epäilty oli vakuutellut, että väkivallan käyttö ei tulisi enää toistumaan. Hän oli esimerkiksi kertonut pariskunnan välillä sovituisista toimista riitojen vähentämiseksi.

Tutkinnanjohtajan ja syyttäjän harkinnassa rikosprosessin päättämistä puolsi, jos nyt tutkittavana ollut rikosepäily oli tapahtunut parisuhteessa ensimmäistä kertaa. ”Rikoksesta epäilty ei ole poliisin järjestelmien mukaan aikaisemmin syyllistynyt tämänkaltaiseen rikokseen, eikä osapuolilla ole aikaisempia tämänkaltaisia juttuja”. ”Poliisin tiedossa ei ole osapuolten välisiä muita pahoinpitelyepäilyjä”. Tämän lisäksi useissa päätöksissä tuotiin esille, että kysymys oli yksittäisestä tapahtumasta. ”Tapaus on ollut yksittäinen eikä osapuolten välillä ole ollut aikaisempaa lähisuuhdeväkivaltaa”. Tutkinnanjohtajan mukaan käsillä oli esimerkiksi ”kertaluonteinen riitatilanne”, jossa käytetty väkivalta oli lajissaan vähäistä ja lyhytkestoista.

Vakavampaa parisuhdeväkivaltaa. Selvitysaineistoon kuului tapauksia, joissa oli selvää, että kyse oli pidempään jatkuneesta parisuhdeväkivallasta. Tämä ilmeni rikoksen pitkistä tekoajasta, eri aikoina tapahtuneista pahoinpitelyepäilyistä tai tapauskuvauksesta, jossa asianomistaja tai epäilty kertoi väkivallan käytön toistuvuudesta. Asianomistajan kertomus välitti toisinaan tietoa hänen kokemastaan voimakkaasta pelkotilasta ja vakavan väkivallan uhasta. Vakavana väkivaltana voi pitää esimerkiksi tapauksia, joissa oli kuristettu, potkittu päähän tai käytetty teräasetta. Joissakin tapauksissa väkivallan kohde oli liikuntarajoitteisena erityisen haavoittuvassa asemassa. Myös lapsen läsnäoloa väkivaltaisissa tilanteissa voi pitää teon moitittavuutta lisäävänä tekijänä.

Päätöksissä saatettiin tuoda esille, että toistuvaa parisuhdeväkivaltaa ei pitäisi lähtökohtaisesti sovitella, eikä myöskään syytteen nostamisesta luopuminen tulisi kyseen. Syyttäjä saattoi ottaa kantaa käytetyn väkivallan laatuun, kuten kuristamiseen. ”Vaikka ilmoituksen perusteella tilanteessa käytettyä väkivaltaa on kuristamisen osal-

---

158 Lähisuuhdeväkivallan toiminnallisessa käsikirjassa on tuotu esille, että kokonaiskuvan muodostamiseksi parisuhdeväkivallasta poliisin on esitutinnan aikana tarkastettava poliisin omista rekistereistä löytyvät tiedot mahdollisista aikaisemmista epäilyistä tai väkivallan merkeistä (Liimatainen & Rantaeskola 2022, s. 74).

ta pidettävä potentiaalisesti vaarallisena ja moitittavana, ei asianomistajalle ole aiheutunut tilanteessa vakavia vammoja”. Selvitysaineiston tapauksissa toistuva tai vakava väkivalta ei ollut esteenä syytteestä luopumiselle. Sen puolesta puhui esimerkiksi soviteluun osallistuminen tai asianomistajan esittämä pyyntö, ettei asiaa vietäisi käräjille.

Punnintaa rikosprosessin jatkamisen puolesta ja vastaan. Osassa päätöksiä syyttäjä tunnisti parisuhdeväkivallan moitittavuuden tai tapaukseen liittyneet erityiset piirteet, jotka puolsivat esitutinnan jatkamista tai syytteen nostamista. Syyttäjä saattoi ensin todeta perustellessaan syyttämättä jättämistä: ”Rikosepäily on ollut vakava osapuolten lähisuhde huomioiden”, mutta syytekynnyksen ylittymisestä huolimatta tapauksesta löytyi syyttäjän mukaan syyttämättä jättämisen puolesta puhuvia seikkoja.

Syyttäjät olivat voineet kirjoittaa perustelunsa siten, että niissä punnittiin sekä syytteen nostamisen puolesta että sitä vastaan puhuvia seikkoja. Päätöksessä lähdettiin liikkeelle esimerkiksi siitä, että jokaisella henkilöllä on oikeus ruumiilliseen koskemattomuuteen. Perusteluissa vedottiin kansalliseen oikeuskäytäntöön ja Suomea velvoittaviin kansainvälisiin sopimuksiin, joissa parisuhteessa tapahtunutta ruumiillisen koskemattomuuden loukkaamista pidettiin erityisen moitittavana. Syyttäjien mukaan väkivallan käyttöön piti suhtautua aina ankarasti. Erityisen varauksella ja huolellisesti oli harkittava esitutinnan rajoittamista tai syyttämättä jättämistä lähisuhdeväkivalta. Perusteluissa tuotiin ilmi, että viranomaisten toimintavelvollisuus korostui, mikäli kysymyksessä ei ollut kertaluonteinen pahoinpitely, vaan väkivalta oli luonteeltaan toistuvaa.

Syyttäjä saattoi ensin todeta, että hän arvioi syytekynnyksen ylittyneen osapuolten kertomusten ja suoritettun esitutinnan perusteella. Syyttäjän arvion mukaan rikosasiassa oli siten todennäköiset syyt epäillä kyseessä olevan henkilön syyllistyneen siihen rikokseen, josta häntä epäiltiin esitutkinnassa. Hän jätti kuitenkin syytteen nostamatta perustunnusmerkistön mukaisesta pahoinpitelystä kohtuusperusteella.

Syyttäjä toi perusteluissaan esille, että väkivallan käyttöön on aina suhtauduttava asiaan kuuluvalla vakavuudella, eikä väkivaltaa voida pitää hyväksyttävänä. Erityisen tarkkaan oli harkittava syyttämättä jättämistä tapauksissa, joissa oli kyse läheisissä suhteissa tapahtuneesta väkivaltaepäilystä. Varsinkin epäiltäessä toistuvaa väkivaltaa syytteestä luopumiseen oli suhtauduttava pidättyvästi.

Syyteharkinnan kohteena olleessa tapauksessa asianosaiset olivat käsitelleet asiaa sovittelussa ja asianomistaja oli luopunut vaatimuksistaan. Koska yleinen tai yksityinen etu ei vaatinut syytteen nostamista, syyttäjä teki päätöksen syyttämättä jättämisestä kohtuussyistä.¹⁵⁹

Kaikissa selvitysaineistoon kuuluneissa tapauksissa syyttäjät löysivät tekijöitä, jotka puolsivat heidän harkinnassaan esitutinnan rajoittamista tai syytteen nostamisesta luopumista. Käytettyä väkivaltaa pidettiin vähäisenä, pahoinpitelyrikoksesta ei ollut aiheutunut vakavia fyysisiä seurauksia, osapuolet olivat selvitelleet asiaa ja päässet yhteisymmärryksessä sovintoon, eikä asianomistajalla ollut vaatimuksia. Syyttäjä totesi esimerkiksi seuraavasti: ”Vaikka lähisuhdeväkivalta on aina erityisen moitittava väkivallan muoto, voidaan nyt käsiteltävää tekoa pitää sillä tavalla vähäisenä, ettei se vaadi pidemmälle menevää viranomaisten väliintuloa”.

Yleinen ja yksityinen etu. Esitutinnan rajoittamista ja syyttämättä jättämistä koskevissa perusteissa edellytetään usein, että tärkeä yleinen tai yksityinen etu ei vaadi esitutinnan jatkamista tai syytteen nostamista. Selvitysaineistossa tämä lain vaatima edellytys toistettiin monissa tapauksissa fraasinomaisesti ilman, että sen sisältöä olisi arvioitu. ”Tässä yksittäistapauksessa myöskään tärkeä yleinen tai yksityinen etu ei vaadi esitutinnan jatkamista taikka syytteen nostamista.”

Syyttäjä saattoi puhua yleisestä edusta myös viittaamalla asian luonteeseen tai laatuun, mikä ei muodostanut estettä rikosprosessin päättämiseksi. ”Asia ei ole luonteeltaan tai laadultaan sellainen, että esitutkintaa tulisi jatkaa tärkeän yleisen edun vuoksi.” Toisissa perusteluissa tulkittiin asian luonnetta eri tavalla ja katsottiin, että se voisi päinvastoin puoltaa rikosprosessin jatkamista. Esimerkiksi yhdessä päätöksessä syyttäjä toi ensin esille, että koska kyse oli parisuhteeseen liittyvästä pahoinpitelyepäilystä esitutinnan jatkaminen voisi olla perusteltua yleisen edun kannalta. Käsillä olevassa tapauksessa oli kuitenkin muita tekijöitä, joiden takia esitutkintaa ei jatkettu ja syyttäjä teki päätöksen esitutinnan rajoittamisesta.

Yleisen edun punninnan voi katsoa liittyvän siihen, miten moitittavana parisuhdevaltaa pidettiin ja minkälaisen tekijöiden katsottiin perustelevan sitä, että rikosvastuuta ei lähdetty toteuttamaan rikoksesta epäiltyä väkivallantekijää vastaan. Yksityisen edun

---

159 Perustelujen kuvaus ei perustu yksittäiseen selvitysaineiston tapaukseen, vaan sisältää useisiin eri tapauksiin sisältyneitä tyypillisiä piirteitä.

vaatimuksen arviointi liittyi siihen, että asianomistaja oli monissa tapauksissa luopunut rangaistus- ja vahingonkorvausvaatimuksistaan epäiltyä vastaan. Syyttäjä totesi esimerkiksi seuraavasti: ”Tärkeä yleinen tai yksityinen etu ei vaadi esitutkinnan jatkamista ottaen huomioon epäillyn väkivallan laatu ja määrä, osapuolten olosuhteet sekä se, ettei asianomistajalla ole vaatimuksia”.

Tarkasteltaessa selvitysaineistoa kokonaisuudessaan on mahdollista todeta, että yleisen edun ei katsottu missään tapauksessa vaatineen esitutkinnan jatkamista tai syytteen nostamista. Rikosepäilyn kohteena ollutta väkivalta pidettiin usein vähäisenä. Vaikutti siltä, että erityisesti parisuhdeväkivaltaa käsiteltiin usein kahden ihmisen välisenä konfliktina ja heille annettiin näissä tapauksissa pitkälti päätäntävalta päättää rikosprosessin etenemisestä. Selvitysaineistosta kävi ilmi, että yksi rikoslain puuttumattomuutta ylläpitävä käytäntö oli sovittelu.

4.5 Sopiminen tai sovittelu parisuhdeväkivallassa

Rikosten osapuolten osallistuminen sovitteluun tai muu sopiminen voi olla yksi peruste luopua syytteen nostamisesta. Lähiluvun kohteina olleista parisuhdeväkivaltaa koskeneissa tapauksissa valtaosassa puhuttiin sovittelusta, sovitteluun ohjaamisesta tai osapuolten välisestä keskinäisestä asian sopimisesta. Tällöin perusteluista löytyi tavallisesti myös maininta siitä, että asianomistaja luopui rangaistus- ja korvausvaatimuksistaan tai että hänellä ei ollut mitään vaatimuksia puolisoaan tai ex-puolisoaan kohtaan.

Selvitysaineiston perusteella vaikutti siltä, että sovitteluun ohjaamisen seurauksena oli suurimmassa osassa tapauksia syntynyt sovinto. Joissakin päätöksissä kuvattiin sovittelumenettelyä ja kerrottiin, että parisuhteen osapuolia oli ensin kuultu erikseen ja sen jälkeen asiasta oli keskusteltu yhteisesti. Mies oli saattanut myöntää syyllisyytensä, olla pahoillaan tapahtuneesta ja pyytää anteeksi. Osapuolten kerrottiin saavuttaneen sovinnon asiassa ja he olivat pariskuntana valmiita tekemään asioita suhteensa parantamiseksi. Sovittelun jälkeen asianomistajalla ei ollut rangaistus- tai vahingonkorvausvaatimusta, mikä edelleen puolsi tutkinnanjohtajien ja syyttäjien harkinnassa rikosprosessin päättämistä.

Molempia avopuolisoita epäiltiin toisiinsa kohdistamasta pahoinpitelystä. Mies oli illan aikana käynyt naiseen käsiksi, kun heille oli tullut riitaa. Mies oli retuuttanut naista eri huoneiden välillä, lyönyt avokämmenellä kasvoihin, saanut nai-

sen kaatumaan ja iskenyt hänen päätänsä lattiaan. Nainen oli purrut miestä käsi-
varteen ja iskenyt television kaukosäätimellä otsaan.

Syyttäjä totesi syyttämättä jättämistä koskevissa päätöksissään, että molempien
kohdalla oli todennäköiset syyt epäillä heidän syyllistyneen pahoinpitelyyn. Mo-
lemmat olivat kuitenkin suostuneet sovitteluun, ja asiaa oli käsitelty sovittelu-
toimistossa. Sovittelusopimuksen mukaan pariskunta oli ollut useita vuosia yh-
dessä, eikä heidän välillään ollut aikaisemmin tapahtunut vastaavaa. He olivat
keskustelleet tilanteesta avoimesti ja laatineet kirjallisen sovittelusopimuksen.
Kumpikin oli myös ilmoittanut, ettei heillä ole vaatimuksia toisiaan kohtaan.
Syyttäjä totesi perusteluissaan, että huomioon ottaen tekoon liittyneet olosuh-
teet, väkivallan molemminpuolisuus ja kertaluonteisuus sekä osapuolten teke-
mä sovinto mahdollista oikeudenkäyntiä ja rangaistusta olisi tässä yksittäis-
tapauksessa pidettävä tarkoituksettomina. Näistä syistä tärkeä yleinen etu ei
vaatinut syytteen nostamista, eikä yksityinen etukaan, koska asianomistajilla ei
ollut vaatimuksia. Syyttäjä jätti molempien kohdalla syytteen nostamatta koh-
tuus- ja tarkoituksenmukaisuussyistä.¹⁶⁰

Pelkkää riitelyä? Useissa esitutinnan rajoittamista ja syyttämättä jättämistä koske-
vissa päätöksissä puhuttiin osapuolten välillä vallinneesta riitatilanteesta. Tapahtuma-
tietojen mukaan kysymys oli keskinäisestä riitelystä, jonka aikana rikoksesta epäiltynä
ollut mies oli käyttänyt ruumiillista väkivaltaa puolisoaan kohtaan. Riita nousi esille ri-
koksesta epäillyn ja asianomistajan kertomana, mutta myös poliisi ja syyttäjä puhui-
vat riitelystä. Rikoksen osapuolet saattoivat kertoa paikalle saapuneelle poliisipartiolle
riidan taustoista. Heillä oli esimerkiksi erimielisyyttä arkisista asioista tai lasten hoita-
misesta. Riitelyä ilmeni niin parisuhteen aikana, erotilanteissa kuin eron jälkeenkin.

Rikoksesta epäillyn mukaan heille oli tullut puolison kanssa suukopua, ja hän oli sen
aikana esimerkiksi tarttunut puolisoa kiinni, lyönyt kerran suuhun tai ottanut yhdellä
kädellä kaulasta. Jotkut rikoksista epäillyistä miehistä myönsivät ylireagoineensa ri-
idan aikana, mutta saattoivat vakuuttaa, ettei sellainen tulisi enää toistumaan. Rikoksen
asianomistaja kertoi puolestaan, että vastaavaa väkivaltaa oli tapahtunut useamman
kerran ”keskinäisissä riitatilanteissa”. Myöhemmin esitutinnan aikana asianomistaja
saattoi ilmoittaa, että hänellä ei enää ollut ”vastaavanlaisia riitoja” miehensä kanssa.

---

160 Tapauskuvaus ei perustu yksittäiseen selvitysaineiston tapaukseen, vaan sisältää useisiin eri tapauksiin sisäl-
tyneitä tyypillisiä piirteitä.

Myös poliisin tai syyttäjän arvioinneissa puhuttiin väkivallan käytön sijasta riidasta tai riitelystä. Syyttäjän esittämässä perusteluissa esitutkinnan rajoittamiseksi saatettiin todeta, että eroamassa olleen pariskunnan välille oli tullut ”fyysiseksi äitynyt riitatilanne”. Riidan lomassa käytettyä väkivaltaa pidettiin usein vähäisenä tai epätyypillisenä. Rikosprosessin päättämistä perusteltiin tuomalla ilmi, että ”vastaavaa riitely ei ole heille tavanomaista” tai ”poliisin tiedossa ei ole aikaisempia riitatilanteita osapuolten kesken”. Joistakin päätöksistä välittyi kuva siitä, että riitelemine ja väkivalta rinnastettiin. Vaikutti siltä, että väkivallan käyttämistä puolisoa kohtaan ei pidetty niin moitittavana, kun sitä oli edeltänyt riita. Syytteen nostamatta jättämiseen vaikutti molempien osapuolten käyttäytyminen pahoinpitelyn tapahtuessa ja sen jälkeen. Kun pariskunta oli selvittänyt välinsä tai hankkinut apua parisuhteen ongelmiin, syytettä ei nostettu.

Väkivaltaa tunnuttiin pitävän perheen vuorovaikutusongelmana, mihin sovittelu oli tarjonnut apua. Päätöksissä puhuttiin riidan sopimisesta ja siitä, että pariskunta halusi vielä jatkaa yhteistä elämää. Sovittelussa oli käyty keskustelua hyvässä ja rakentavassa hengessä, molemmat olivat pyytäneet toisiltaan anteeksi tapahtunutta ja he olivat nyt hyvässä väleissä. Molemminpuolisia anteeksipyyntöjä oli esitetty niin kumpaakin koskevassa väkivaltaepäilyssä kuin silloinkin, kun vain miestä epäiltiin pahoinpitelystä.

Tapauksille oli ominaista, että pariskunta halusi jatkaa elämäänsä yhdessä, ja rikoksen asianomistaja oli luopunut rangaistus- ja korvausvaatimuksista. Myös rikoksesta epäilty saattoi esittää toiveen rikosprosessin päättämisestä. Eroamassa olleiden tai eronneiden pariskuntien kohdalla arvioitiin, että rikosepäilyn jälkeen tapahtuneen välien selvittelyn ja tilanteen rauhoittumisen myötä rikosprosessin jatkaminen olisi tarkoitukseton tai kohtuuton. Esimerkiksi yhdessä tapauksessa syyttäjän mukaan asian vieminen rikosprosessissa eteenpäin käräjäoikeuden käsiteltäväksi oli tarpeetonta, mutta myös kohtuutonta ottaen huomioon osapuolten nykyiset paremmat välit ja kummankin osapuolen esitutkinnassa ilmoittama tahto rikosprosessin päättämisestä.

Joissakin päätöksissä kerrottiin, että osapuolet olivat hakeneet apua tai he olivat ainakin suunnitelleet sellaista. Esimerkiksi hakeutuminen päihdehoitoon nousi esille. ”Osapuolet olivat [sovittelun] lisäksi hakeutuneet tarpeelliseksi katsottujen tukitoimien piiriin, jotta vastaavanlaisilta tilanteilta voitaisiin jatkossa vältyä”. Syyttäjä vaikutti tukevan myös pariskunnan välistä tunnettyöskentelyä: ”Ottaen myöskin huomion osapuolten halun työstää tapahtumaan liittyviä tunteita ja kokemuksia keskustelemalla, katson, että oikeudenkäyntiä ja mahdollista rangaistusta on pidettävä tässä yksittäisessä tapauksessa tarkoituksettomina.”

Osapuolten osallistuminen sovitteluun tai muunlainen sovinnon saavuttaminen on yksi esitutkinnan rajoittamisen ja harkinnanvaraisen syyttämättä jättämisen mahdollistava tekijä (ks. edellä luku 2.5). Esimerkiksi yhdessä tapauksessa sekä mies että nainen olivat epäiltyinä toistensa pahoinpitelemisestä. Sovittelussa he olivat esittäneet omat näkemyksensä tapahtumista ja tapaukseen liittyvistä taustatekijöistä. Vaikka syyttäjä piti molempia tekoja moitittavina, osapuolten saavuttama sovinto puhui rikosprosessin jatkamista vastaan.

Kaikki sovitteluun ohjatut pahoinpitelyn asianosaiset eivät pitäneet sovittelua tarpeellisena, eivätkä he osallistuneet sovittelumenettelyyn. Rikoksen asianomistaja ei välttämättä ollut alun perinkään halukas osallistumaan sovitteluun tai hän perui suostumuksensa sovitteluun. Sovittelu oli myös voitu keskeyttää rikoksesta epäillyn kiistäessä käyttäneensä väkivaltaa tai koska sovittelussa ei saatu yhteistä näkemystä tapahtumista. Tällaiset seikat eivät kuitenkaan muodostuneet esteeksi esitutkinnan rajoittamiselle tai syyttämättä jättämiselle. Tutkinnanjohtajien ja syyttäjien harkinnassa rikosprosessi päätettiin myös useissa sellaisissa tapauksissa, joissa ei ollut kyse viralliseen sovittelumenettelyyn osallistumisesta, vaan osapuolet olivat sopineet asian keskenään. Selvitysaineiston perusteella vaikutti siltä, että tutkinnanjohtajien ja syyttäjien kynnys luopua rikosprosessin jatkamisesta oli varsin matalalla, jos osapuolet ilmaisivat jonkinlaista sovintohalukkuutta toisiaan kohtaan.

Parisuhteessa tapahtuneesta molemminpuolisesta pahoinpitelyepäilystä oli tehty sovittelualoite. Sovittelutoimisto ilmoitti, että sovittelua ei käynnistetty. Osapuolet olivat sopineet asian keskenään, eivätkä kokeneet sovittelua tarpeelliseksi. Tutkinnanjohtaja esitti esitutkinnan lopettamista, koska rikoksesta ei ollut odotettavissa sakkoa ankarampaa rangaistusta. Mahdollista oikeudenkäyntiä ja rangaistusta olisi pidettävä kohtuuttomina ottaen huomioon osapuolten välinen sovinto ja se, ettei heillä ollut vaatimuksia toisiaan kohtaan. Syyttäjä hyväksyi tutkinnanjohtajan esityksen ja toisti päätöksessään tutkinnanjohtajan perustelut.¹⁶¹

---

161 Tapauskuvaus ei perustu yksittäiseen selvitysaineiston tapaukseen, vaan sisältää useisiin eri tapauksiin sisältyneitä tyypillisiä piirteitä.

4.6 Vanhemman lapsen kohdistama väkivalta

Lähiluvun kohteena olleessa aineistossa oli 58 päätöstä esitutkinnan rajoittamisesta tai syyttämättä jättämisestä, joissa asianomistajana oli alle 18-vuotias lapsi ja rikoksesta epäiltynä oli lapsen vanhempi tai samassa taloudessa asuva aikuinen, kuten isäpuoli. Rikosnimikkeenä oli yleensä perustunnusmerkistön mukainen pahoinpitely tai lievä pahoinpitely. Vain muutamissa tapauksissa epäiltiin törkeää pahoinpitelyä. Suurimmassa osassa päätöksiä oli kyse esitutkinnan rajoittamisesta, jolloin vedottiin yleensä syyttäjän käytettävissä oleviin harkinnanvaraista syyttämättä jättämistä koskeviin perusteisiin. Kohtuus- ja tarkoituksenmukaisuusperuste esiintyi yleisimpänä, sen jälkeen vähäisyysperuste. Osassa päätöksiä oli kyse epäselvistä näyttökysymyksistä.

Rikoksista epäiltyjä oli 58. Heistä miehiä oli 59 ja naisia 41 prosenttia. Suurimmassa osassa tapauksia oli kysymys lapsen toisesta vanhemmasta, eli isästä tai äidistä. Joissakin tapauksissa molemmat vanhemmat olivat epäiltyinä. Myös isäpuoli tai sijaisvanhempi oli epäiltynä. Alaikäisiä asianomistajia oli yhteensä 66, koska joissakin tapauksissa epäiltiin perheen useamman lapsen tulleen pahoinpidellyksi. Asianomistajista tyttöjä oli 53 ja poikia 47 prosenttia. Kaikissa päätöksissä ei mainittu tarkasti asianomistajan ikää, mutta hänen alaikäisyytensä kävi ilmi tapauskuvauksesta. Asianomistajina oli vauvoja, päiväkotikäisiä lapsia, koululaisia ja teini-ikäisiä nuoria.

Ilmitulo. Selvitysaineiston perusteella sai jossain määrin tietoa siitä, miten pahoinpitelyepäily oli tullut ilmi. Lapsi oli puhunut päiväkodissa tai koulussa itseensä tai sisaruksiinsa kohdistetusta väkivallasta tovereilleen tai opettajalle. Lapsi oli esimerkiksi ollut huolissaan sisaruksestaan, joka oli itkenyt piiskaamisen takia. Myös kuraattori, terveydenhoitaja, lääkäri tai psykologi mainittiin ilmoituksentekijänä. Lääkäri oli ilmoittajana esimerkiksi silloin, kun kysymys oli vauvasta, jonka saamien vammojen perusteella epäiltiin vanhemman ravistaneen lasta kovakouraisesti. Kun lapsi oli lastensuojelun asiakkaana, asia oli voinut tulla ilmi sosiaalityöntekijän kanssa keskusteltaessa. Ilmoituksentekijänä saattoi olla myös turvakodin työntekijä. Muutamissa tapauksissa esitutkinnan käynnistäjänä oli toinen vanhemmista.

Epäiltyyn väkivaltaan liittyneet tilanteet. Epäiltyä väkivaltaa tapahtui erilaisissa tilanteissa. Pienten lasten kertomuksissa vanhempi satutti häntä esimerkiksi tukistamalla, ”kun hän oli tuhma”. ”Jos ei tottele, isä ottaa tukasta kiinni.” Lapsen kertomuksissa vanhempi reagoi lapsen toimintaan kovaäänisellä huutamisella, kiroilemisella

tai kajoamalla lapseen. Lapsi oli siirretty toiseen huoneeseen retuuttamalla tätä niskasta tai vaatteista, mikä ”ei tuntunut [lapsesta] kivalta”.

Lasten kertomusten perusteella vaikutti siltä, että osassa tapauksia vanhemmalla oli vaikeuksia säännellä käyttäytymistään ja väkivaltaa tapahtui, kun ”[äiti tai isä] oli hermostunut”. Varttuneempien lasten kertomuksissa vanhemman käyttämä väkivalta liittyi usein riitatilanteisiin. Vanhemman ja nuoren välillä tuli erimielisyyttä esimerkiksi läksyjen lukemisesta, kotitöiden tekemisestä tai kännykän ja tietokoneen käytön rajoittamisesta.

Epäillyn suhtautuminen rikosepäilyyn. Rikoksesta epäillyn vanhemman suhtautuminen pahoinpitelyepäilyyn vaihteli. Osa myönsi toimineensa väärin, osa kiisti joko kokonaan tai osittain. Vanhemman mukaan kyse oli yleensä yksittäisestä tapahtumasta, jossa hän oli käyttänyt poikkeuksellisen voimakkaita keinoja saadakseen lapsen toimimaan haluamallaan tavalla. Vanhemmalla oli ollut kiire, hän oli väsynyt tai hermot olivat muusta syystä kireällä. Lapsen huono tai uhitteleva käytös oli voinut edeltää fyysistä käsiksi käymistä. Nuori oli esimerkiksi ärsyyntynyt kontrolloinnista, ja vastusti sitä fyysisesti tai ryhtymällä huutamaan ja haukkumaan vanhempiaan.

Yksittäisten konfliktien lisäksi jotkut vanhemmista kertoivat, että hänellä oli jatkuvasi nuoren tai lapsen kanssa vaikeita tilanteita. Joillakin rikoksista epäillyistä vanhemmista vaikutti olevan hankaluuksia myös pienen lapsen toiminnan ohjaamisessa tai rajoittamisessa. Sen puolesta puhui myös esimerkiksi esitutkinnassa kuultu päiväkodin työntekijä, jonka mukaan vanhemmilla oli keinottomuutta asettaa lapselle rajoja.

Päätöksissä puhuttiin lapsen kehityshäiriöistä, erityislapsista, lasten erilaisista diagnooseista tai ylivilkkaudesta. Osa vanhemmista selitti käytöstään vetoamalla siihen, että lapsi oli vilkas ja haastava käsiteltävä. Lapsen omaa käytöstä luonnehdittiin aggressiiviseksi, arvaamattomaksi tai väkivaltaiseksi. Lapsen kanssa työskentelevä henkilö saattoi vahvistaa näitä väitteitä tai ne nousivat esille lastensuojelun piirissä lapsesta tehdyissä arvioinneissa. Vanhemman mukaan pahoinpitelyä koskevassa epäilyssä oltiin väärillä jäljillä, kun lapsen rauhoittamiseen pyrkinyttä toimintaa tai rajojen asettamista oli käsitelty rikosepäilynä pahoinpitelystä.

Lapsen käyttäytymisen luonnehdinta tuli usein esille poliisin tai syyttäjän selostaessa rikosepäilyä, tapahtumaolosuhteita tai kuulustelujen tuloksia. Joissakin päätöksissä esimerkiksi syyttäjä otti kantaa rikoksesta epäillyn asemassa olleen vanhemman

käyttäytymiseen lapsen kasvattajana ja totesi, että lapsen kohdistuva väkivalta ei ole sallittua kurinpitotarkoituksessa, eikä myöskään sellaisissa tilanteissa, joissa lapsen käyttäytyminen on ollut haastavaa. Selvitysaineistosta löytyi kuitenkin muutama päätös, joissa rikosvastuuta vähentävänä tekijänä tunnuttiin pitävän sitä, että lapsen fyysiseen kajoamiseen oli vaikuttanut lapsen tai nuoren oma käytös.

Useampi vanhemmista kiisti käyttäneensä väkivaltaa. Muutama vanhempi raportoi jatkuvista käytösongelmista nuoren kanssa tai muista konflikteista, joiden takia nuori oli nyt valehdellut ja halusi perättömällä ilmoituksella kostaa vanhemmille. Pieni lapsi oli vanhemman mielestä saattanut käsittää tapahtuneen väärin ja käyttää virheellisiä sanavalintoja. Toisinaan vanhempi toi esille, että hänen tarkoituksensa ei ollut satuttaa lasta tai hän vähätteli käyttämäänsä väkivaltaa, koska hän oli vain ”läpsäissyt” lasta.

Vanhempi muuttaa käyttäytymistään. Joissakin päätöksissä kerrottiin, miten tapauksen ilmitulo ja sen selvittely oli vaikuttanut vanhempaan. Vanhemman mukaan hänen käytöksensä oli muuttunut, eikä väkivaltaa esiintynyt enää tai ei ainakaan niin usein. Joissakin päätöksissä vanhempi myönsi käyttäytyneensä väärin. Jälkikäteen pohdittuna hänen ei olisi pitänyt provosoitua lapsen käyttäytymisestä tai hänen ei olisi pitänyt käyttää niin voimakkaita otteita. Vanhempi ja lapsi olivat saattaneet käsitellä yhdessä tapahtunutta, ja vanhempi oli pyytänyt käyttäytymistään anteeksi. Joissakin päätöksissä kerrottiin, että anteeksipyyntöjä oli esitetty puolin ja toisin tai että vanhemman ja lapsen välit olivat nyt hyvät. Vanhempi oli myös voinut luvata toimivansa tulevaisuudessa vastaavissa konflikteissa toisin.

Konflikti nuoren kanssa

Yläkouluikäinen nuori ei ollut ryhtynyt tekemään kotitöitä äitinsä pyynnöstä. Kiistely vanhemman ja nuoren välillä eskaloitui, ja äiti tönä tyttäreltä kohti keittiötä. Äiti riuhtaisi kännykän nuoren kädestä, jolloin nuori kaatui tavoitellessaan sitä takaisin.

Tytär kertoi esitutkinnassa, että vastaavia konflikteja ei enää ollut. Äidin mukaan hänen tarkoituksenaan ei ollut satuttaa tyttäreltä ja hän oli pyytänyt tyttäreltään anteeksi.

Tutkinnanjohtajan mukaan kysymys oli yksittäisestä tilanteesta, eikä sosiaalitoimella ollut huolta äidin käytöksestä tai alaikäisen kotioloista. Syyttäjä teki tut-

kinnanjohtajan esityksestä esitutkinnan rajoittamista koskevan päätöksen, koska piti tekoa vähäisenä, eikä esitutkinnan jatkaminen ollut enää tarpeellista.¹⁶²

Epäilty väkivalta. Pahoinpitelyepäilyt olivat tyypillisesti tapahtuneet kotiooloissa ja tapauksissa oli kyse ruumiillisesta väkivallasta. Päätöksissä puhuttiin tukistamisesta, luunapista, korvasta vetämisestä, ranteista tai niskasta kiinni ottamisesta, lapsen heittämisestä sängylle, vaatteista repimisestä, lapsen lyömisestä, piiskaamisesta tai potkimisesta sekä voimakkaasta tönäisemisestä, jonka seurauksena lapsi kaatui. Lapsen mukaan äiti esimerkiksi repii hiuksista tai läpsii vartaloon ja kasvoille, kun äiti on vihainen. Syyttäjät saattoivat päätöksessään todeta, että vanhempi oli tukistanut lasta, minkä takia käsillä oli syytekynnyksen ylittävä pahoinpitely.

Pahoinpitelyrikoksen tunnusmerkistön täyttyminen ei edellytä, että ruumiillisen väkivallan käytöstä aiheutuisi seurauksia (ks. edellä luku 2.1) Päätöksissä kuvattiin kuitenkin usein väkivallan aiheuttamia seurauksia tai niiden puutetta. Käytetty väkivalta oli voinut aiheuttaa kipua. Lapsen mukaan häntä oli sattunut, hänelle oli tullut paha mieli tai hän oli itkenyt. ”[Vanhempi] puristi ranteista niin, että sattui.” Lapsi kertoi toisinaan pelkäävänsä vanhempaansa, kun tämä suuttui. Lapsen suhtautuminen väkivallan käytöstä epäiltyä vanhempaa kohtaan saattoi olla varautunutta, eikä hän halunnut esimerkiksi lähteä päiväkodista tämän mukaan.

Väkivallan seurauksena lapselle oli voinut tulla mustelmia tai punoitusta, mutta lasta ei yleensä toimitettu lääkäriin. Päätöksissä kerrottiin myös, että lapsen mukaan vanhemman lyönti ei sattunut tai että sen seurauksena oli vain vähäistä kipua. Tutkinnanjohtajien ja syyttäjien arvioissa väkivallan seuraukset eivät olleet vakavia. Myös lääkärinlausuntojen puuttumisen katsottiin ilmeisesti osoittavan väkivallan lievyyttä. ”Esitutkinnan perusteella ei ilmene [lapselle] aiheutuneen vammoja tai tämän käyneen tapahtuneen vuoksi lääkärissä.” Päätöksissä huomio kiinnittyi yksipuolisesti lapsen saamiin fyysisiin vammoihin. Lapselle aiheutuneita henkisiä seurauksia tai väkivallan käytön vaikutuksia lapsen kasvamiselle ja kehittämiselle ei arvioitu.

Väkivallan toistuvuus. Selvitysaineiston mukaan esitutkinnan aikana oli tavallisesti pyritty selvittämään, oliko vastaavia väkivallan käyttöön johtaneita tilanteita esiintynyt aikaisemmin tai oliko vanhempien käytöksestä löydettävissä merkkejä väkivallan

---

162 Tapauskuvaus ei perustu yksittäiseen selvitysaineiston tapaukseen, vaan sisältää useisiin eri tapauksiin sisältyneitä tyypillisiä piirteitä.

käytön jatkamisesta. Vanhempi saattoi vakuutella tapahtuneen ainutkertaisuutta, ja lapsi saattoi olla samaa mieltä. Selvitystä pyrittiin hankkimaan myös perheen ulkopuolelta. Päätöksistä kävi ilmi, että lapsen terveystiedot oli tarkastettu, eikä myöskään lastensuojeluun tai poliisille ollut yleensä tehty aikaisempia tai uusia ilmoituksia. Päätöksissä siteerattiin lapsen päiväkodin tai koulun opettajaa, jonka mukaan lapsesta ei ollut aikaisemmin herännyt huolta, vaan perheessä kaikki oli vaikuttanut olevan hyvin. Ottaen huomioon lapsiin kohdistuvan väkivallan piiloutuvan luonteen tällaisille lausumille ei pitäisi antaa liian suurta painoarvoa.

Monissa päätöksiä todettiin, että kyse oli yksittäisestä teosta. Joissakin tapauksissa vaikutti kuitenkin siltä, että kyse oli pikemminkin vanhemman ankarasta tai kovaotteisesta tavasta kasvattaa lasta tai reagoida lapsen käyttäytymiseen. Joidenkin lasten kertomuksissa vanhemman pelottava käytös oli toistuvaa ja lapsi kertoi, miten vanhemmalla oli jatkuvasti vaikeuksia hillitä itseään. Lapsen tai nuoren puhuttua kodin tapahtumista hän saattoi olla huolissaan siitä, että tieto ei kulkeutuisi vanhemman korviin, koska hän pelkäsi sen aiheuttamia seurauksia. Päätöksiä lukiessa välittyi kuva siitä, että lapsi oli jo oppinut varautumaan vanhempansa väkivaltaiseen käytökseen.

Päätöksistä kävi ilmi, että samasta vanhemmasta oli voitu tehdä jo useita lastensuojeluilmoituksia. Muutamissa päätöksissä epäillyn pahoinpitelyrikoksen teko aika oli pitkä tai satunnaisotantaan perustuvassa aineistossa samasta vanhemmasta löytyi useampi rikosepäily. Varsinkin tapauksissa, joissa väkivallan käyttäminen lasta vastaan on ollut toistuvaa, olettaisi syytekynnyksen ylittyvän. Tämän aineiston avulla ei kuitenkaan pääse arvioimaan sitä, missä menee lopulta kynnyks nostaa syyte lapseen kohdistetusta väkivallasta.

Näyttökysymyksistä. Selvitysaineistossa oli jonkin verran tapauksia, joissa tapahtumienkulusta ei päästy selvyYTEEN. Lapsen kertomus välitti tietoa väkivallasta, mutta kiistävän vanhemman takia näyttö saattoi jäädä vähiin. Aineiston perusteella ei pysty kokonaisvaltaisesti arvioimaan, minkälaisia toimia esitutkinnan aikana oli tehty pahoinpitelyepäilyn selvittämiseksi. Päätösten perusteella vaikutti kuitenkin siltä, että rikosepäilyä oli pyritty selvittämään huolellisesti. Päätöksissä raportoitiin lukuisista lastensuojelun ja poliisin toimista tilanteen selvittämiseksi.

Varsin monissa päätöksissä kerrottiin, että lasta oli kuultu esimerkiksi psykologin toimesta. Lapsen kertomus väkivallasta tai suhtautuminen tapahtuneeseen saattoi muuttua esitutkinnan aikana. Joissakin tapauksissa lapsi oli kertonut kokemastaan

väkivallasta oma-aloitteisesti esimerkiksi päiväkodissa tai koulussa. Kun lasta kuultiin esitutkinnassa, hän ei enää välttämättä halunnut puhua asiasta. Selvitysaineiston perusteella ei pysty arvioimaan, oliko vanhempi pyrkinyt vaikuttamaan lapseen. Tosin muutama maininta löytyi siitä, että lapsen mukaan hänen vanhempansa oli kieltänyt perheasioista puhumisen. Lapsi oli myös voinut pysytellä hiljaisena kuulustelutilanteessa tai jättää vastaamatta tarkentaviin kysymyksiin. Joskus lapsi muutti aiemmin kertomaansa ja kielsi vanhemman olleen väkivaltainen. Lapsi saattoi sen sijaan tuoda esille myönteisiä asioita, joita he tekivät yhdessä. Lapsen mukaan tilanne oli saatanut parantua, he olivat nyt hyvissä väleissä tai hän koki olonsa nykyisin turvallisiksi vanhemman kanssa.

Joissakin päätöksissä todettiin suoraan, että lapsen kuulemisen perusteella ei saatu luotettavaa selvitystä mahdollisesta väkivallasta. Lapsen kertomukseen saattoi liittyä sen luotettavuutta heikentäviä tekijöitä. Muutamissa tapauksissa epäiltiin, että ajankuluminen vaikeutti tapauksen yksityiskohtien muistamista tai että lapsen muistivat olivat muuttunut rikostutkinnan aikana. Kun lapsessa ei ollut ulkoisesti havaittavia vammoja, lääkärinlausuntoa ei ollut, eikä tapahtumalla ollut todistajaa, näyttö saattoi vanhemman kiistäessä jäädä vähiin.

Joissakin päätöksissä oli viitteitä siitä, että väite väkivallasta oli peräisin vanhempien välisestä riitaisesta erosta, mutta mikään selvitys ei viitannut siihen, että lasta vastaan olisi käytetty väkivaltaa. Joissakin päätöksissä kuvattiin päinvastoin lapsen ja vanhemman välillä vallinnutta läheisyyttä tai hyvää vuorovaikutusta. Päätösten mukaan lastensuojelussa tai sosiaalitoimessa ei kannettu huolta lapsen turvallisuudesta. Vaikka näyttökysymykset olisivat jääneet epäselviksi, päätöksissä tuotiin usein esille, että lapsi oli lastensuojelun toimien kohteena ja vanhempi oli saanut opastusta kasvatustilanteita varten.

Nuori hakemassa apua

Juuri yläkoulun aloittanut nuori hakeutui koulupsykologin vastaanotolle ja kertoi isänsä käytöksestä. Isä oli ”läimäissyt” häntä, kun hän ei ollut heti lähtenyt ulkoiluttamaan perheen koiraa. Isä oli ankara ja kuritti jatkuvasti hänen pienempää sisarustaan. Isän huutaessa heille ”naama punaisena” häntä pelotti. Nuori oli huolissaan, mitä kotona nyt tapahtuisi, kun hän oli puhunut asiasta.

Perheen tilannetta selvitetessä kävi ilmi, että kuopus oli vilkas lapsi, jonka käyttäytyminen oli toisinaan haastavaa. Arvion mukaan vanhemmilla saattoi olla keinottomuutta asettaa lapselle rajoja. Kuultaessa esikoista uudelleen hän oli vaitonainen, koska vanhemmat olivat kieltäneet häntä puhumasta kotiasioista. Isä kiisti olleensa väkivaltainen ja sanoi epäilyn olevan pelkkä väärinkäsitys.

Tutkinnanjohtajan mukaan aikaisempia rikosepäilyjä ei ollut. Tapahtumienkulkuun oli vaikea päästä käsiksi. Perhe sai nyt kuitenkin apua lastensuojelusta, joka selvitteli perheen tilannetta ja tarvittavia tukitoimia. Lapsen etu ei edellyttänyt esitutkinnan jatkamista. Syyttäjä hyväksyi tutkinnanjohtajan esityksen ja rajoitti esitutkintaa, koska oikeudenkäyntiä ja rangaistusta olisi pidettävä kohuttomina tai tarkoituksettomina.¹⁶³

Punnintaa syytteen nostamisen puolesta ja sitä vastaan. Päätöksissä tuotiin esille syytteen nostamisen puolesta ja sitä vastaan puhuvia seikkoja. Perusteluissa saatettiin lähteä liikkeelle kansainvälisiin sopimuksiin vedoten lapsen oikeuksista ja lapsen erityisestä suojelutarpeesta. Myöskään lainsäädännössä ei sallita kasvatusväkivaltaa tai mitään muutakaan lasten kaltoinkohtelua. Perusteluissa korostettiin, että vanhempi ei saa turvautua hankalissa kasvatus- tai konfliktitilanteissa väkivaltaan, vaan lapsella on kaikissa olosuhteissa oikeus koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Tästä syyttä poliisin ja syyttäjien mukaan lapsen kohdistuvaan väkivaltaepäilyyn on aina suhtauduttava ankarasti.

Kaikissa selvitysaineistoon kuuluneissa tapauksissa syytteen nostamisesta oli luovuttu. Vaikka perusteluissa ensin tuotiin esille, että lapseen kohdistuvaan väkivaltaan pitäisi aina suhtautua tiukasti, sen ei nyt käsillä olevassa tapauksessa katsottu edellyttävän syytteen nostamista. Päätösten perusteluissa tuotiin esille lukuisia syitä, joiden takia rikosprosessin jatkamisesta luovuttiin. Epäillyn väkivallan käyttäminen liittyi vain yksittäiseen tilanteeseen, joka ei viranomaisten tietojen mukaan ollut enää toistunut. Käytettyä väkivaltaa pidettiin vähäisenä, eikä lapselle ollut aiheutunut kipua tai vammoja, eikä hän ollut hakeutunut lääkäriin. Keskeisenä tekijänä syyttees- tä luopumiselle pidettiin sosiaalitoimen tai lastensuojelun toimia perheen tilanteen selvittämisessä ja tukemisessa.

---

163 Tapauskuvaus ei perustu yksittäiseen selvitysaineiston tapaukseen, vaan sisältää useisiin eri tapauksiin sisältyneitä tyypillisiä piirteitä.

Lapsen kurittaminen

Lapsi kertoi päiväkodissa isänsä suuttuvan, jos hän ei tottele. Isä ottaa häntä myös raivostuessaan kovakouraisesti kiinni, ravistelee ja huutaa vihaisena. Isä on esitutkinnassa myöntänyt joskus menettävänsä malttinsa, kun lapsi ei noudata käskyjä. Perheen tilannetta on selvitetty lastensuojelussa, eikä uusia epäilyjä ole tullut tietoon.

Tutkinnanjohtaja esitti esitutkinnan lopettamista kohtuusperusteella. Perusteluissa tuotiin ilmi, että lainsäädäntömme ei mahdollista ruumiillista kasvatusväkivaltaa, ja lapsella on oikeus koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Lapsiin kohdistuneisiin rikosepäilyihin suhtaudutaan aina asiaan kuuluvalla vakavuudella.

Tutkinnanjohtajan mukaan lapsen huoltaja hyötyy kuitenkin rikosprosessia enemmän lastensuojelun toimista, koska viimeksi mainitun tehtävänä on tukea ja ohjeistaa vanhempia siitä, miten kasvatustilanteissa toimitaan ilman voimakeinoja. Tutkinnanjohtajan mukaan lastensuojeluviranomaisten toimet huomioon ottaen oikeudenkäyntiä ja rangaistusta voi tässä tapauksessa pitää kohtuuttomina tai tarkoituksettomina. Myöskään yleinen tai yksityinen etu ei vaadi esitutkinnan jatkamista. Syyttäjä hyväksyi tutkinnanjohtajan tekemän esityksen ja päätti esitutkinnan lopettamisesta.¹⁶⁴

Päätöksissä kerrottiin, että lapsen kohdistunutta väkivaltaepäilyä oli käsitelty moniammatillisessa kokoonpanossa, mikä on positiivinen asia. Myös syyttäjä oli saattanut osallistua kokoonpanoon. Lapsesta oli tehty palveluntarpeen arviointi, jossa selvitettiin, minkälaista tuen tarvetta perheellä oli. Päätöksissä raportoitiin sosiaalitoimen tai lastensuojelun selvitysten tuloksista ja tekemistä toimista. Poliisin ja syyttäjän arvioissa toistui näkemys, että kun lapsi oli nyt lastensuojelun tai sosiaalitoimen asiakkaana, hän olisi oikean viranomaisen toimien kohteena ja saisi tarvitsemaansa apua ja tukea.

Myös vanhemmille oli tarjottu apua siihen, miten lasta pitäisi käsitellä kasvatustilanteissa. Vanhemmalle oli kerrottu, että lasta ei saanut satuttaa, ja kasvatukselliset ongelmatilanteet on mahdollista ratkaista ilman voimakeinoja. Vanhempaa oli opastettu

---

¹⁶⁴ Tapauskuvaus ei perustu yksittäiseen selvitysaineiston tapaukseen, vaan sisältää useisiin eri tapauksiin sisältyneitä tyypillisiä piirteitä.

paremmista toimintamalleista lapsen kanssa tai hänen kanssaan oli haettu uudenlaisia keinoja asettaa lapselle rajoja tai puuttua ylivilkkaan tai muunlaisen diagnoosin omaavan lapsen käyttäytymiseen. Päätöksissä tuotiin ilmi, että perheelle oli tarjottu tukitoimia ja he olivat myös ottaneet niitä vastaan. Vanhemman kerrottiin joskus oma-aloitteisesti hakeneen apua tai perhe oli ollut jo ennen väkivaltaepäilyä lastensuojelun tai sosiaalitoimen asiakkaana. Joistakin lapsista oli tehty jo useita aikaisempia palveluntarpeen arviointeja.

Joissakin päätöksissä tosin todettiin, että lastensuojelussa ei esiintynyt huolta lapsesta, eikä palveluntarpeen arviointia käynnistetty. Joidenkin päätösten mukaan palveluntarpeen arviointi oli vasta edessä. Tästä huolimatta rikosprosessin jatkamisesta luovuttiin, kun tutkinnanjohtaja tai syyttäjä totesi, että lastensuojelu tulee kartoittamaan perheen tilannetta, sopivia tukitoimia ja neuvomaan perheelle parempia kasvatusmalleja. Rikoksen selvittämistä näkökulmasta voi kysyä, kannattaisiko odottaa, minkälaista tietoa lastensuojelu pystyy tuottamaan lapsen tilanteesta. Rikoksesta epäillylle vanhemmalle keskeneräinen rikosprosessi voi myös toimia kannustimena osallistua tapaamisiin lastensuojeluviranomaisten kanssa ja ottaa vastaan neuvoja ja ohjausta.

Selvitysaineistossa oli vain muutama yksittäinen tapaus, jossa vanhemman lapsensa kohdistamaa pahoinpitelyrikosepäilyä oli käsitelty sovittelussa. Sovittelun edellytysten ei pitäisi katsoa täyttyvän, jos kysymys on näin vahvasta riippuvuussuhteesta rikoksen osapuolten välillä.¹⁶⁵ Muutamissa perusteluissa vedottiin siihen, että nuori oli pyytänyt, ettei rikosprosessia jatkettaisi.

Lapsen suojelun ja oikeuksien toteuttaminen. Lapsen ja perheen asiakkuus lastensuojelussa tai sosiaalitoimessa oli merkityksellinen tekijä poliisin ja syyttäjän harkinnassa. Perusteluissa tuotiin ilmi, että lapsen uskottiin nyt olevan suojelun kohteena ja lastensuojelun asiakkuus takaisi sen, että mahdollinen uusi väkivaltaepäily tulisi herkästi viranomaisten tietoon. Lienee myös mahdollista, että poliisi ja syyttäjä uskoivat viranomaisten puuttumisen myötä lapseen kohdistuvan väkivallan loppuvan, kun vanhempi sai opastusta lasten kasvattamisessa. Esimerkiksi yhdessä ratkaisussa argumentoitiin sen puolesta, että perheen saamien tukitoimien ansiosta lapsen ris-

---

¹⁶⁵ Lähisuuhdeväkivallan sovittelusta luopumista koskevassa hallituksen esityksessä tuodaan esille, että sovittelutoimistoista saadun tiedon mukaan vanhemman lapseensa kohdistamia väkivaltarikoksia on soviteltu valtakunnallisesti yhteensä muutamia kymmeniä vuodessa. Väkivallan kohteena ollut nuori oli yleensä lähellä täysi-ikäistymistä, väkivalta oli lievää tai molemminpuolista. Nuorella oli myös pääsääntöisesti mukana edunvalvoja tai sosiaalityöntekijä. HE 130/2024 vp, s. 11. Selvitysaineiston tapauksissa ei ollut mainintaa edunvalvojasta tai sosiaalityöntekijästä.

ki joutua uudelleen vastaavaan väkivallan käyttöön johtaneeseen tilanteeseen olisi huomattavasti vähäisempi.

Esitutinnan rajoittamista ja syyttämättä jättämistä koskevista päätöksistä saatettiin todeta, että rikosprosessia ei pidetty lapsen edun mukaisena. Perusteluissa ei kuitenkaan avattu, miten lapsen etua oli arvioitu ja miksi rikosprosessin jatkaminen olisi vastoin lapsen etua.

Selvitysaineiston perusteella ei voi luotettavasti arvioida lapselle määrätyn edunvalvojan käyttöä. Joidenkin päätösten mukaan edunvalvojan määräämistä oli harkittu, mutta sitä ei pidetty tarpeellisena. Perusteluissa todettiin, että lasta vastaan käytetty väkivalta oli vähäistä, lastensuojelu oli työskennellyt lapsen kanssa tai asiaa oli käsitelty moniammatillisesti. Päätöksistä ei saa tietoa siitä, miten eri viranomaiset olivat pyrkineet arvioimaan lapselle rikoksen asianomistajana kuuluvien prosessuaalisten oikeuksien toteutumista.

Vain muutamista päätöksistä löytyi tieto edunvalvojan määräämisestä. Edunvalvojan suhtautuminen rikosprosessin päättämiseen ei aina käynyt ilmi. Joissakin päätöksistä todettiin, että edunvalvoja ei ollut vastustanut esitutinnan rajoittamista tai syyttämättä jättämistä. Selvitysaineistossa oli myös tapaus, jossa edunvalvoja oli ilmoittanut vaativansa pahoinpitelyrikoksesta epäillylle vanhemmalle rangaistusta ja mahdollisesti vahingonkorvauksia. Edunvalvojan kannanotto ei kuitenkaan muodostunut esteeksi syytteestä luopumiselle. Tiedossa ei ole, miten edunvalvoja suhtautui syyttäjän päätökseen ja miten sen jälkeen toimittiin lapsen oikeuksien toteuttamiseksi.

Selvitysaineistossa oli vain muutama tapaus, joissa pahoinpitelyrikoksesta epäilty vanhempi oli ohjattu sovitteluun alaikäisen lapsensa kanssa. Vanhemman ja lapsen välillä vallitsee kuitenkin niin vahva riippuvuussuhde, että sovittelun edellytysten ei pitäisi katsoa täyttyvän (ks. myös edellä luku 2.4). Muutamissa päätöksistä tuotiin esille, että lapsiasianomistaja oli pyytänyt, että rikosprosessia ei jatkettaisi hänen vanhempaansa vastaan. Tällaisille pyynnöille ei pitäisi antaa poliisin ja syyttäjien ratkaisussa painoarvoa, koska mitä muuta vanhempiensa huolenpidosta riippuvainen lapsi voi sanoa.

5 Yhteenveto

5.1 Keskeiset tulokset

Tässä selvityksessä tarkasteltiin syyttäjien pari- ja lähisuhdeväkivallasta tekemiä päätöksiä esitutkinnan rajoittamisesta ja syyttämättä jättämisestä. Vastauksia haettiin siihen, minkälaisesta lähisuhdeväkivallasta oli kyse, millä perusteella päätös tehtiin ja miten sitä perusteltiin. Selvityksen kohteena ollut aineisto kerättiin valtakunnan-syyttäjän toimiston avustuksella vuonna 2022 tehdyistä ratkaisuksista, joissa rikoksesta epäillyn henkilön epäiltiin syyllistyneen pari- tai lähisuhteessa tapahtuneeseen pahoinpitelyrikokseen (RL 21:5–7).

Lähiluvun kohteena oli 200 päätöstä, joista 118 tehtiin esitutkinnan rajoittamisesta ja 82 syyttämättä jättämisestä. Rikosnimikkeenä oli yleensä perustunnusmerkistön mukainen pahoinpitely (57 %) tai lievä pahoinpitely (35 %). Törkeä pahoinpitely oli rikosnimikkeenä noin 8 prosentissa päätöksistä.

Lähisuhdeväkivallasta lähes 60 prosenttia tapahtui parisuhteessa, noin 30 prosenttia kohdistui lapseen ja lopuissa kymmenessä prosentissa päätöksistä oli kyse muista lähi-suhteista. Rikoksista epäiltyjä henkilöitä oli 200, joista suurin osa oli miehiä (67,5 %). Naisia epäillyistä oli noin joka kolmas (32,5 %). Kaikki rikoksesta epäillyt henkilöt olivat täysi-ikäisiä. Rikoksen asianomistajina oli yhteensä 211 henkilöä, joista suurin osa oli naisia (63,2 %). Miehiä asianomistajista oli alle 40 prosenttia. Asianomistajista alaikäisiä oli noin joka kolmas.

Esitutkinnan rajoittamista koskevilla päätöksillä luovuttiin yleensä esitutkinnan jatkamisesta kohtuus- tai tarkoituksenmukaisuussyistä. Myös päätös syyttämättä jättämi-

sestä tehtiin yleensä kohtuus- ja tarkoituksenmukaisuussyistä. Osassa esitutkinnan rajoittamista ja syyttämättä jättämistä koskevia päätöksiä oli kyse näyttövaikeuksista. Esitutkintaa jatkamalla ei enää arvioitu saavan lisää näyttöä epäselviksi jääneistä tapahtumista tai syyttäjän arvion mukaan tapauksessa ei ollut käsillä riittävää näyttöä syytteen nostamiseksi. Tarkasteltaessa syyttämättäjättämispäätöksiä valtaosassa oli kysymys harkinnanvaraisesta päätöksestä, jolloin syyttäjä katsoi syytekynnyksen ylittyneen, mutta luopui siitä huolimatta syytteen nostamisesta. Tällöin oli yleensä kysymys parisuhdeväkivallasta. Lapsiin kohdistuneissa rikosepäilyissä sen sijaan rikosprosessi päättyi yleensä esitutkinnan rajoittamiseen.

Parisuhdeväkivaltatapauksissa rikoksesta epäilty ja asianomistaja olivat avio- tai avopuolisoita, seurustelukumppaneita tai he olivat olleet parisuhteessa toistensa kanssa. Parisuhdeväkivalta oli voimakkaasti sukupuolittunutta. Rikoksesta epäiltynä oli mies noin 71 prosentissa päätöksiä, ja nainen oli asianomistajana noin 72 prosentissa päätöksiä. Rikoksesta epäillyistä alle kolmannes oli naisia. Asianomistajista noin 28 prosenttia oli miehiä. Näissä tapauksissa tyypillisesti parisuhteen molempia osapuolia epäiltiin väkivallasta, jolloin he olivat sekä epäiltyinä että asianomistajina.

Päätöksissä kuvattiin tyypillistä parisuhdeväkivaltaa. Kysymys oli fyysisen väkivallan käyttämisestä, kun rikoksesta epäillyn miehen epäiltiin esimerkiksi lyöneen, retuuttaneen, tönineen, kaataneen tai potkineen naista. Joissakin päätöksissä puhuttiin vakavista väkivallan muodoista, kuten kuristamisesta, potkimisesta päähän tai teräseen käytöstä. Rikoksesta epäilty nainen oli puolestaan tyypillisesti pitänyt miehestä kiinni, lyönyt tai heittänyt esineillä. Muutamissa päätöksissä oli kysymys vakavasta väkivallasta, kun nainen oli käyttänyt teräsetta tai astalaa miestä vastaan.

Parisuhdeväkivallassa suurta osaa esitutkinnan rajoittamista tai syyttämättä jättämistä koskevista päätöksistä perusteltiin kohtuus- ja tarkoituksenmukaisuussyillä. Rikoksen osapuolten kerrottiin sopineen keskenään asiasta tai osallistuneen rikosten sovittelumenettelyyn. Keskinäisen sopimisen tai sovittelussa tehdyn sopimuksen jälkeen asianomistajalla ei ollut rangaistus- tai korvausvaatimuksia ja hän saattoi toivoa rikosprosessin päättämistä. Nämä tekijät puolsivat niin tutkinnanjohtajien kuin syyttäjien harkinnassa esitutkinnan rajoittamista tai syyttämättä jättämistä. Perustelujen mukaan rikosprosessin jatkamista vastaan puhui myös se, että käytettyä väkivaltaa pidettiin vähäisenä, eikä sen katsottu aiheuttaneen merkittäviä haitallisia seurauksia. Perusteluissa tuotiin usein myös ilmi, että pariskunnan välillä ei ollut esiintynyt aikaisemmin väkivaltaa tai se ei ollut toistuvaa.

Osassa parisuhdeväkivaltatapauksia oli kuitenkin kysymys toistuvasta tai vakavasta väkivallasta. Toistuva väkivalta ilmeni esimerkiksi siten, että rikosnimikkeitä oli useita, teko aika oli pitkä, pahoinpitelyjä oli tapahtunut eri aikoina tai tapauskuvauksesta välittyi tietoa väkivallan jatkuvuudesta. Vakavana väkivaltana voi pitää esimerkiksi tapauksia, joissa tekotapana oli käytetty kuristamista, potkimista päähän tai teräasetta. Myös lapsen läsnäoloa väkivaltaisissa tilanteissa voi pitää rikoksen moitittavuutta lisäävänä tekijänä. Selvitysaineiston tapauksissa myös toistuvassa tai vakavammassa väkivallassa oli luovuttu syytteen nostamisesta väkivallantekijää vastaan esimerkiksi siksi, että osapuolet olivat osallistuneet sovitteluun.

Lapseen kohdistuneissa pahoinpitelyissä rikoksesta epäiltynä oli lapsen vanhempi tai samassa taloudessa asuva aikuinen, kuten isäpuoli. Rikoksesta epäiltynä oli mies lähes 60 ja nainen noin 40 prosentissa päätöksistä. Rikoksen asianomistajista hieman suurempi osa oli tyttöjä kuin poikia. Joissakin tapauksissa sekä isää että äitiä epäiltiin väkivallan käytöstä tai asianomistajana oli useampi saman perheen lapsi. Asianomistajina oli vauvoja, päiväkotikäisiä lapsia, alakoululaisia ja teini-ikäisiä nuoria.

Selvitysaineiston mukaan lapsiin kohdistuneissa pahoinpitelyepäilyissä oli kyse ruumiillisen väkivallan käyttämisestä. Päätöksistä välittyi kuva siitä, että rikosepäilyä oli pyritty selvittämään huolellisesti. Hyvin monissa tapauksissa väkivaltaa epäiltiin tapahtuneen kasvatuksellisissa tai konfliktitilanteissa, kun lapsi tai nuori ei ollut toiminut aikuisen haluamalla tavalla. Päätöksissä puhuttiin tukistamisesta, luunapin antamisesta, lapsen kiinni pitämisestä, lyömisestä, piiskaamisesta tai potkimisesta. Osa rikoksesta epäillyistä vanhemmista myönsi käyttäneensä liian voimakkaita otteita lasta vastaan, osa kiisti väkivallan kokonaan tai osittain. Päätösten perusteella pahoinpitelyepäily kohdistui tavallisesti yksittäiseen tilanteeseen, mutta pienestä osasta päätöksistä välittyi tietoa pidempiaikaisesta tai toistuvasta väkivallan käytöstä lasta kohtaan.

Lapsiin kohdistuneissa pahoinpitelyepäilyissä rikosprosessin jatkamisesta luovuttiin yleensä kohtuus- ja tarkoituksenmukaisuussyistä. Tutkinnanjohtajien ja syyttäjien harkinnassa keskeisenä tekijänä vaikutti se, että lapsi ja perhe oli lastensuojelun tai sosiaalitoimen tukitoimien kohteena. Rikoksesta epäillylle vanhemmalle oli tarjottu apua lapsen kasvatustilanteita varten, ja hän oli saanut opastusta paremmista toimintamalleista lapsen kanssa. Päätöksessä saatettiin todeta, että lapsen katsottiin nyt olevan suojelun piirissä ja mahdollisen uuden väkivaltaepäillyn uskottiin tulevan ilmi.

Yhteenveto:

- Lähiluvun kohteena oli 200 esitutinnan rajoittamista tai syyttämättä jättämistä koskevaa päätöstä vuodelta 2022, joissa rikoksesta epäillyn epäiltiin syyllistyneen pari- tai lähisuhteessa tehtyyn pahoinpitelyrikokseen (RL 21:5–7).
- Suurin osa tapauksista liittyi parisuhdeväkivaltaan, jolloin rikoksesta epäiltynä oli yleensä mies ja rikoksen asianomistajana nainen.
- Noin kolmasosassa päätöksiä oli kysymys lapseen kohdistuneesta pahoinpitelyepäilystä, jolloin rikoksesta epäiltynä oli vanhempi tai samassa taloudessa asuva aikuinen.
- Parisuhdeväkivallassa tehtiin yleensä päätös esitutinnan rajoittamisesta tai syyttämättä jättämisestä kohtuus- ja tarkoituksenmukaisuussyistä. Perusteluissa annettiin merkitystä sille, että osapuolet olivat sopineet asian tai osallistuneet sovitteluun, eikä asianomistajalla ollut rangaistus- tai korvausvaatimuksia. Asianomistaja oli myös saattanut pyytää rikosprosessin päättämistä. Useissa päätöksissä katsottiin lisäksi, että käytetty väkivalta oli ollut vähäistä, se ei ollut aiheuttanut merkittäviä seurauksia, eikä viranomaisten tiedossa ollut aikaisempaa väkivaltaa.
- Lapseen kohdistuneissa pahoinpitelyepäilyissä päätös esitutinnan rajoittamisesta tai syyttämättä jättämisestä tehtiin yleensä kohtuus- ja tarkoituksenmukaisuussyistä. Pahoinpitelyepäily kohdistui tavallisesti yksittäiseen tilanteeseen. Perustelujen mukaan syytteen nostamisesta luovuttiin yleensä siksi, koska lapsi ja perhe oli lastensuojelun tai sosiaalitoimen tukien kohteena.

5.2 Johtopäätökset

Lainsäätäjä on vähitellen tunnistanut, että parisuhteessa ja muissa läheisissä suhteissa tapahtunut väkivalta on vakava yhteiskunnallinen ongelma, johon puuttumista on tehostettava. Taustalla on vaikuttanut etenkin kansainvälinen keskustelu naisiin kohdistuvasta väkivallasta, jossa on korostettu väkivaltaa ihmisoikeuskysymyksenä ja rakenteellisen syrjinnän muotona. Kansainvälisissä ihmisoikeusvelvoitteissa valtioille on asetettu velvollisuus torjua tehokkaasti naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Istanbulin sopimuksen tavoitteena on suojella naisia kaikilta, erityisesti läheisissä suhteissa tapahtuvilta väkivallan muodoilta, mikä edellyttää väkivallan ennaltaehkäisyä, väkivallankokijoille järjestettävää tukea ja palveluita sekä väkivallantekijöiden rikosvastuuseen saattamista.

Lainsäädännön uudistaminen ei ole kuitenkaan ollut johdonmukaista, eikä se ole perustunut yhteiselle jaetulle näkemykselle naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä, sen erityispiirteistä ja aiheuttamista vakavista seurauksista. Hallituksen esityksissä on saatettu puhua naisiin kohdistuvasta väkivallasta, mutta samalla on korostettu väkivallan ilmenemisessä ja sen rikosoikeudellisessa käsittelyssä sukupuolineutraalia otetta. Lainsäätäjä ei ole halunnut ottaa rikoslakia sellaisen kriittisen kokonaisarvioinnin kohteeksi, jossa tavoitteena olisi naisten tehokas ja johdonmukainen suojeleminen. Pysyvä erimielisyys on vallinnut myös siitä, minkälainen merkitys väkivallankokijan mielipiteelle on annettava rikosvastuusta päätettäessä ja mikä on sovittelun asema pari- ja lähisuhdeväkivallan käsittelyssä. (Ks. edellä luku 1.4.)

Lain esitöissä on tuotu esille parisuhdeväkivallassa uhrin vaikea asema suhteessa väkivallantekijään, jolloin väkivallankokijan on vaikea ilmaista itseään. Tästä syystä viranomaisten velvollisuutta vastata rikosprosessin käynnistämisestä ja sen eteenpäin viemisestä on lisätty. Väkivallankokijan tehokas suojeleminen edellyttää sellaista lainsäädäntöä, jonka avulla väkivallantekijä ei pysty suostuttelemaan tai painostamaan uhria esittämään viranomaisille toiveita rikosprosessin päättämisestä.¹⁶⁶

Syyteoikeuksia on laajennettu ja uudistuksissa on korostettu läheisissä suhteissa tapahtuneen väkivallan erityisen moitittavaa luonnetta. Kun vuonna 1994 pahoinpitely yksityisellä paikalla muutettiin virallisen syytteen alaiseksi, haluttiin muutoksen avulla korostaa, että lähisuhdeväkivalta ei ole yksityisasiasia. Vuonna 2004 rikoslaita poistet-

---

¹⁶⁶ Ks. myös Niemi-Kiesiläinen 2004, s. 125–126.

tiin niin sanottu vakaan tahdon pykälä, joka oli saanut syyttäjien ratkaisukäytännössä liian suuren painoarvon ja syytteen nostamisesta luovuttiin asianomistajien esittämien toiveiden perusteella. Vuonna 2011 lähisuhteessa tapahtunut lievä pahoinpitely muutettiin virallisen syytteen alaiseksi. Rikoslain muuttamisella haluttiin puuttua poliisin ja syyttäjien käytäntöihin, ja saattaa lieväkin väkivalta rangaistusjärjestelmän piiriin. (Ks. edellä luku 1.4–1.5.)

Pahoinpitelyrikosten syyteoikeuksia on muutettu, mutta rikoslain tunnusmerkistöihin ei ole haluttu tarttua. Parisuhdeväkivallasta ei ole toistaiseksi tehty erilliskriminalisointia, mutta Petteri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus pakottavan kontrollin kriminalisoinnin tarpeen selvittämisestä.¹⁶⁷ Yhdenvertaisuusvaltuutettu on suositellut pakottavan kontrollin kriminalisoimista.¹⁶⁸ Istanbulin sopimuksen 46 artiklan mukaisia raskauttavia seikkoja ei ole vielä riittävässä mitassa tuotu osaksi suomalaista lainsäädäntöä. Rikoslaisissa pahoinpitelyrikoksen ankaroittavana tekijänä ei ole esimerkiksi osapuolten välistä läheistä suhdetta, rikoksen kohdistumista alaikäiseen tai muuhun haavoittuvassa asemassa olevaan henkilöön taikka rikoksen toistuvuutta tai sen tekemistä lapsen läsnä ollessa. Suurinta osaa näistä tekijöistä ei ole myöskään mainittu yleisinä rangaistuksen koventamisperusteina. Istanbulin sopimusta voimaan saatettaessa riittävänä pidettiin, että tuomari voi ottaa tällaisia seikkoja huomioon rangaistusta mitattaessa. (Ks. tarkemmin luku 1.4.) Jotta tuomari pääsisi arvioimaan rikoksen moitittavuutta pari- ja lähisuuhdeväkivallassa, se edellyttäisi esitutkinnan ja syyteharkinnan suorittamista siten, että rikoksen osapuolten välinen läheinen suhde on otettu huomioon, ja että poliisi ja syyttäjä olisivat pyrkineet saattamaan läheisissä suhteissa tapahtuneen väkivallan tuomioistuinten arvioitavaksi. Selvitysaineiston perusteella näin ei ole toimittu, ei edes tapauksissa, joissa syyttäjä on arvioinut syytekynnyksen ylittyneen.

Selvitysaineiston perusteella ei ole mahdollista arvioida, miten perusteellisesti poliisi pyrkii yleensä esitutkinnassa selvittämään pari- ja lähisuuhdeväkivaltaa. Lähiluvun kohteena olleiden päätösten perusteella vaikutti siltä, että esitutkinnan aikana oli tavallisesti kuulusteltu rikoksen osapuolia, mahdollisia todistajia ja pyritty hankkimaan näyttöä väkivallasta. Myönteistä oli se, että päätöksissä selostettiin kotihälytyksen saaneen

---

167 Vahva ja välittävä Suomi 2023, s. 196.

168 Yhdenvertaisuusvaltuutettu toi esille myönteisen kantansa ollessaan kuultavana eduskunnan lakivaliokunnassa syksyllä 2024. Valiokunta käsitteli hallituksen esitystä pakkoavioliittoa koskevan lainsäädännön selkiyttämiseksi sekä toimenpideoitetta pakottavan kontrollin tunnusmerkistön lisäämisestä rikoslakiin. Ks. myös Valovirta & Kainulainen 2024, s. 67; Tolvanen & Silvennoinen 2023, s. 64.

poliisipartion toimia ja havaintoja. Tämän tiedon perusteella voi arvioida, että poliisin toimintaa kotihälytystilanteissa on pystytty parantamaan ja poliisilla on aikaisempaa parempi valmius tarkkailla merkkejä parisuhdeväkivallasta. Lapsiin kohdistuneissa pahoinpitelyepäilyissä ilmoitus vaikutti tavallisesti tulevan perheen ulkopuolelta, kuten päiväkodin tai koulun opettajan, kuraattorin tai terveydenhoitajan toimesta. Lastensuojelulakiin tehty ilmoittamisvelvollisuutta lisäävä muutos on voinut madaltaa kynnystä ottaa yhteyttä poliisiin, mikä on lasten suojelun näkökulmasta myönteinen asia.

Selvitysaineiston perusteella ei saa kattavasti tietoa poliisin käyttämistä tarkemmista esitutkinta- ja kuulustelumenetelmistä. Esimerkiksi parisuhdeväkivallan selvittämisessä olisi tärkeää, että kuulusteltava poliisi on tietoinen parisuhdeväkivallan piiloutuvasta luonteesta, väkivallan monimuotoisuudesta ja dynamiikasta.¹⁶⁹ Poliisin pitäisi pyrkiä selvittämään väkivallan ilmenemistä ja kestoja kokonaisvaltaisesti, ja tehdä väkivallankokijan suojelemiseksi riskinarviointi. Nämä tekijät ovat olennaisia myös selvittäessä lapsiin kohdistuneita väkivaltaepäilyjä. Esitutinnan rajoittamista ja syyttämättä jättämistä koskevissa päätöksissä tuotiin usein niin parisuhteessa kuin lapsiin kohdistuneissa pahoinpitelyepäilyissä esille, että esitutinnan aikana oli pyritty selvittämään, oliko väkivaltaa esiintynyt aikaisemmin. Tämä on myönteinen tutkimustulos. Lähiluvun kohteena olleissa päätöksissä oli kuitenkin jonkin verran niin puolisoon kuin lapseen kohdistuneissa väkivaltaepäilyissä sellaisia tapauksia, joissa väkivaltaa oli esiintynyt aikaisemmin tai sen käyttäminen oli ollut pidempikestoista. Varsinkin näissä tapauksissa voi kysyä, onko kynnys syytteen nostamiselle asetettu liian korkealle.

Kansainvälisissä sopimuksissa on korostettu naisiin kohdistuvassa väkivallassa rikosvastuun toteuttamista. Lainsäätäjän selkeänä tavoitteena on ollut tehostaa pari- ja lähisuhdeväkivaltaan puuttumista. Kun läheisissä suhteissa tapahtuneet pahoinpitelyt on muutettu asianomistajarikoksesta virallisen syytteen alaiseksi, rikosvastuun toteutumisen ei enää pitäisi olla sattumavaraista ja perustua yksittäisen väkivallankokijan kyyville tai voimavaroille toimia rikosprosessissa. Vaikka rikoslakia on muutettu viimeisen 30 vuoden aikana useaan otteeseen, sen vaikutus lainsoveltamiskäytäntöihin on ollut jossain määrin heikko. Tämän selvityksen perusteella käy ilmi, että pari- ja lähisuhdeväkivallassa rikosprosessi päätetään yhä edelleen esitutkintaa rajoittamalla ja syyttämättä jättämällä, myös tapauksissa, joissa syyttäjä on arvioinut syytekynnyksen ylittyneen. Kun rikosprosessi päättyy esitutinnan rajoittamiseen tai syyttämättä jättämiseen, ei väkivallantekijää ole pyritty saattamaan rikosvastuuseen. Parisuhdeväki-

---

169 Esim. Liimatainen & Rantaeskola 2022, esim. s. 81–84.

valtatapauksissa merkitystä on annettu yhä edelleen väkivallankokijan mielipiteelle, vaikka hänen suojelunsa edellyttäisi viranomaisten huolehtivan rikos- ja rangaistusvastuun toteuttamisesta.

Lapsiin kohdistuvassa väkivallassa lastensuojelu- ja sosiaalitoimien on katsottu muodostavan vaihtoehdon rikosvastuun toteuttamiselle. Lastensuojelu- ja sosiaaliviranomaisten toiminta pitäisi kuitenkin ymmärtää rikosprosessia täydentäväksi menettelyksi, ei sen vaihtoehdoksi. Rikosprosessi ei ole vahingollinen lapselle, vaan lapsen asemaa rikoksen asianomistajana pitäisi pikemminkin tarkastella siitä näkökulmasta, miten lapsi pääsee osalliseksi rikosprosessiin ja miten hän pääsee käyttämään sen aikana hänelle kuuluvia oikeuksia.¹⁷⁰ Selvitysaineiston valossa väliaikaisen edunvalvojan määrääminen vaikutti olevan harvinaista. Edunvalvojan käyttöä olisikin lisättävä, mikä vahvistaisi lapsen itsenäistä oikeudellista asemaa rikosprosessissa.¹⁷¹

5.3 Yhdenvertaisuusvaltuutetun suositukset

1 Esitutinnan rajoittamiseen ja syyttämättä jättämiseen pari- ja lähisuhdeväkivallassa on suhtauduttava pidättyvästi:

Istanbulin sopimuksen yksi keskeisistä tavoitteista on naisten suojeleminen läheisissä suhteissa tapahtuneelta väkivallalta, mikä edellyttää väkivallantekijöiden rikosvastuuseen saattamista. Lainsäätäjä on pyrkinyt osoittamaan virallisen syyteoikeuden laajentamisella, että viranomaisilla on velvollisuus toimia lähisuhdeväkivaltatapauksissa. Muutosten taustalla on vaikuttanut käsitys siitä, että rangaistusten yleisestäävyys on tehokkaampaa, kun päätäntävalta rikosvastuun toteuttamisesta on viranomaisilla, eikä rikoksen uhrilla. Lainsäätäjä on korostanut väkivallan käytön moitittavuutta pari- ja läheisyyksissä. Pahoinpitelyrikoksissa on haluttu vaikuttaa ennen kaikkea poliisi- ja syyttäjäkäytäntöihin siinä, miten pari- ja lähisuhdeväkivaltaa tunnistetaan, tutkitaan ja viedään rikosprosessissa eteenpäin.

---

170 Ks. myös Silvennoinen 2020, esim. s. 389–400.

171 Ks. myös Silvennoinen & Kainulainen 2023, s. 557–559.

Selvitysaineisto osoitti, että pari- ja lähisuhdeväkivallasta tehdään yhä edelleen päätöksiä esitutkinnan rajoittamisesta ja syyttämättä jättämisestä myös sellaisissa tapauksissa, joissa rikosprosessin jatkamista olisi voinut pitää perusteltuna. Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo, että esitutkinnan rajoittamiseen ja syyttämättä jättämiseen pari- ja lähisuhdeväkivallassa on suhtauduttava pidättyvästi. Valtuutetun mukaan syytteiden nostamista on lisättävä, jotta rikosvastuuta pystytään toteuttamaan lähisuhteissa tehdystä väkivallasta nykyistä määrätietoisemmin ja johdonmukaisemmin.

2 Rikostutkinnassa on selvitettävä kokonaisvaltaisesti pari- ja lähisuhdeväkivaltaa:

Pari- ja lähisuhdeväkivalta on piiloutuva ilmiö, ja vain pieni osa tapauksista tulee viranomaisten tietoon. Poliisi kohtaa pari- ja lähisuhdeväkivaltaa kotihälytystilanteissa. Poliisin tekemät käynnit ja havainnot olisi tärkeä dokumentoida huolellisesti, jotta niitä voidaan käyttää osana rikostutkintaa, arvioitaessa väkivallan toistuvuutta ja tehässä riskinarviointia.

Poliisia on koulutettu pari- ja lähisuhdeväkivallan erityispiirteistä, ja koulutusta on tärkeä jatkaa. Esitutkinnan aikana on pyrittävä selvittämään huolellisesti väkivallan ilmenemistä eri muodoissa, sen kestoa ja aiheuttamia seurauksia. Väkivallankokija on kohdattava sensitiivisesti ja viranomaisten on aktiivisesti huolehdittava hänen oikeuksiansa toteutumisesta, myös lasten kohdalla. Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo, että poliisiin ja syyttäjien on huolehdittava pari- ja lähisuhdeväkivaltaepäilyissä, että esitutkinnan aikana on selvitetty kokonaisvaltaisesti väkivallan eri muotoja, esiintymistä ja jatkuvuutta.

Valtuutettu kiinnittää huomiota myös siihen, että EU:n direktiivi naisiin kohdistuvasta väkivallasta (2024/1385) edellyttää väkivallan riskinarvioinnin kehittämistä sekä väkivallankokijoiden ja väkivallantekijöiden palveluihin ohjaamista ja pääsyä. Väkivallankokijaa on kannustettava hakeutumaan terveydenhoitoon ja hankkimaan lausunto saamistaan fyysisistä ja henkisistä vammoista. Myös lasten kohdalla on tarpeellista arvioida pahoinpitelyn aiheuttamia muitakin kuin vain fyysisiä seurauksia. Pahoinpitelemisellä voi olla haitallisia vaikutuksia lapsen kehitykselle ja hyvinvoinnille. Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo, että poliisin uudistaessa lähisuhdeväkivaltaa ja lapsirikostutkintaa koskevia ohjeita on syytä kiinnittää huomiota rikoksen aiheuttamien seurausten ja vahinkojen selvittämiseen.

3 Asianomistajan mielipiteelle, osapuolten väliselle sovinnolle ja sovittelulle annettavaa merkitystä on vähennettävä:

Syyteoikeuden muuttamisella virallisen syytteen alaiseksi on haluttu korostaa viranomaisten toimintavelvollisuutta pari- ja lähisuhdeväkivallassa. Viranomaisten tehtävänä on suojella väkivallankokijaa ja toteuttaa rikosvastuuta väkivallantekijää vastaan. Pari- ja lähisuhteissa tapahtunut väkivalta ei ole yksityisasia. Kun lieväkin pahoinpitely lähisuhteissa on virallisen syytteen alainen rikos, rikosvastuun toteuttaminen ei ole myöskään enää sattumanvaraista ja perustu yksittäisen väkivallankokijan kyvyille ja voimavaroille toimia rikosprosessissa. Selvitysaineisto kuitenkin osoitti, että väkivallankokijan mielipiteelle on annettu yhä edelleen merkitystä. Poliisi- ja syyttäjäkäytännöissä väkivaltaa on käsitelty parisuhteen konfliktina ja osapuolten välisen sovinnon tai sovitteluun osallistumisen on katsottu puhuvan rikosvastuun toteuttamista vastaan.

Yksi rikoslain puuttumattomuutta pari- ja lähisuhdeväkivaltaan ylläpitävä tekijä on rikosten sovittelu. Eduskunnan käsiteltäväksi on annettu syksyllä 2024 pari- ja lähisuhdeväkivallan sovittelun kieltävä hallituksen esitys.¹⁷² Yhdenvertaisuusvaltuutettu kannattaa muutosta, jonka avulla rikosvastuun toteuttamista pari- ja lähisuhdeväkivallassa pyritään tehostamaan. Valtuutettu toteaa, että poliisin ja syyttäjien on muutettava suhtautumistaan osapuolten väliseen sovintoon ja sovitteluun, ja katsottava, ettei se muodosta riittävää vaihtoehtoa rikos- ja rangaistusvastuun toteuttamiselle pari- ja lähisuhdeväkivaltatapauksissa.

4 Lastensuojelu- tai sosiaalitoimia ei pitäisi käyttää vaihtoehtona syytteen nostamiselle:

Lasten rikosoikeudellista suojaa on viime vuosina lisätty ja myös lapsirikostutkintaa on kehitetty lapsisensitiivisellä otteella. Selvitysaineiston perusteella vaikutti siltä, että lapsiin kohdistuvia pahoinpitelyepäilyjä oli pyritty selvittämään huolellisesti. Päätösten perusteluista kävi muun muassa ilmi, että lapsen tilannetta oli arvioitu moniammatillisessa yhteistyössä, mitä on pidettävä positiivisena tuloksena.

---

172 HE 130/2024 vp.

Selvitysaineiston avulla ei pysty arvioimaan lastensuojelun tai sosiaalitoimen tekemiä toimenpiteitä, niiden kestoa tai vaikuttavuutta. Esitutinnan rajoittamista ja syyttämättä jättämistä koskevien päätösten perusteluissa tuotiin ilmi, että lapsen pahoinpitelystä epäillylle vanhemmalle oli tarjottu lastensuojelussa tai sosiaalitoimessa uusia keinoja kasvatusta ja toimia konfliktitilanteissa. Lapsen suojelun näkökulmasta tällaiset toimet ovat tärkeitä ja ne tukevat lasta myös rikosprosessin aikana.

Lapsen oikeus turvalliseen ja väkivallattomaan elämään on niin perustavanlaatuisen oikeus, että sen loukkaamista on pidettävä erityisen moitittavana tekona. Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo, että lapsiin kohdistuneissa väkivaltarikoksissa on toteutettava nykyistä tehokkaammin rikos- ja rangaistusvastuuta. Epäiltäessä vanhempaa lapseensa kohdistuneesta pahoinpitelystä on laskettava syytteen nostamisen kynnystä. Valtuutetun mukaan lastensuojelun tai sosiaalitoimen toimia ei pitäisi käyttää vaihtoehtona rikos- ja rangaistusvastuun toteuttamiselle.

5 Viranomaisten tieto- ja rekisterijärjestelmiä on kehitettävä:

Tilastotietoa ei ole saatavilla kokonaisvaltaisesti pari- ja lähisuhdeväkivallan käsitteilystä rikosprosessissa, koska rikosprosessin kaikissa eri vaiheissa osapuolten välistä suhdetta ei tilastoida. Rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden arvioiminen edellyttää eriteltyä tietoa siitä, miten rikos- ja rangaistusvastuuta toteutetaan eri rikoslajeissa. Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo, että poliisin, syyttäjien ja tuomioistuimien tieto- ja rekisterijärjestelmiä on kehitettävä siten, että läheinen suhde tilastoidaan ja tapausten etenemistä rikosprosessissa pystytään seuraamaan. Tällöin päästään arvioimaan kokonaisvaltaisesti rikosoikeudellisen kontrolli- ja seuraamusjärjestelmän toimintaa ja tekemään vertailuja eri rikoslajien välillä.

Tilastokeskus julkaisee säännöllisesti tietoa esitutkintaviranomaisten ja tuomioistuimien käsittelemistä rikoksista. Syyttäjien ratkaisukäytäntö olisi palautettava osaksi Tilastokeskuksen vuosittain julkaisemia oikeustilastoja, mikä tukisi paremmin kokonaiskuvan muodostamista kontrollijärjestelmän toiminnasta.

Jatkotutkimustarpeita:

Pari- ja lähisuhdeväkivallan käsittelystä rikosprosessissa olisi tehtävä lisää tutkimuksia ja selvityksiä.

- Syytteen nostamisen kynnys pari- ja lähisuhdeväkivallassa
- Pari- ja lähisuhdeväkivallan käsittely käräjä- ja hovioikeuskäytännöissä
- Pari- ja lähisuhdeväkivallan moitittavuuden osoittaminen tuomiois-
käytännöissä
- Rikoksen uhrin erityisen suojelun tarpeen arviointi ja toteutetut toimet
pari- ja/tai lähisuhdeväkivallassa
- Riskinarviointi pari- ja lähisuhdeväkivallassa
- Pari- ja lähisuhteissa tapahtuneen väkivallan aiheuttamien seurausten
selvittäminen esitutkinnassa ja niitä koskevien vahingonkorvausvaatimusten
käsittely käräjä- ja hovioikeuksissa
- Lastensuojelussa kynnys päästä palveluntarpeen arvioinnin piiriin, ja lasten-
suojelun käytännöt ja toimien vaikuttavuus epäiltäessä lapsen joutuneen
vanhempansa pahoinpitelemäksi

Keskeiset lähteet

- Aaltonen, Mikko, Salmi, Venla & Kivivuori, Janne (2014). Examining offender characteristics in police-recorded domestic violence before and after a legal reform. *International Criminal Justice Review* 3/2014, s. 271–284.
- Attila, Hanna, Keski-Petäjä, Miina, Pietiläinen, Marjut, Lipasti, Laura, Saari, Juhani & Haapakangas, Kimmo (2023). Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021. Loppuraportti. Tilastokeskus.
- AOKA 2019a. Apulaisoikeuskanslerin päätös Poliisin menettely parisuhdeväkivaltatilanteessa. Apulaisoikeuskansleri 12.4.2019. OKV/1325/50/2018.
- AOKA 2019b. Apulaisoikeuskanslerin päätös Poliisihallituksen lähisuhdeväkivaltaa koskevista ohjeista. Apulaisoikeuskansleri 28.11.2019. OKV/11/50/2019.
- AOKA 2022. Apulaisoikeuskanslerin päätös Poliisin menettelystä lähisuhdeväkivallan ja seksuaalirikosten esitutkinnoissa. 23.11.2022. OKV/325/70/2022.
- Autere, Minna, Halonen, Anna, Kiviperä, Satu & Rimpilä, Ilona (2023). Lähisuhdeväkivallan sovittelun hyvän käytännön malli: Suosituksia rikos- ja riita-asioiden sovittelun ammattihenkilöstölle. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos.
- Beuker, Aaro & Näsi, Matti (2024). Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2023. Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.
- Elonheimo, Henrik & Leivonen, Aku (2023). Rikos- ja riita-asioiden sovittelu 2022. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos.
- Fagerlund, Monika (2016). Lähisuhdeväkivalta poliisin perheväkivaltatehtävillä. Poliisiammattikorkeakoulu.
- Fagerlund, Monika (2023). Rikosprosessin portinvartijat. Lähisuhdeväkivallan rikosluonteen rajanveto poliisin puuttumisen näkökulmasta. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.
- Flinck, Aune & Iivari, Juhani (2004). Lähisuhdeväkivalta sovittelussa. Tutkimus- ja kehittämishankkeen realistinen arviointi. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Fredman, Markku, Kanerva, Janne, Tolvanen, Matti & Viitanen, Marko (2020). Esitutkinta ja pakkokeinot. Alma Talent.

GREVIO 2019. Baseline Evaluation Report Finland 2019. Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO).

GREVIO 2023. Conclusions on the implementation of recommendations in respect of Finland adopted by the Committee of the Parties to the Istanbul Convention. IC-CP/Inf(2023)7. Adopted on 1 June 2023.

Haapakangas, Kimmo & Lipasti, Laura (2024). Naisiin kohdistuvien väkivaltarikosten eteneminen rikosprosessissa. Tilastaselvitys. Oikeusministeriö.

HE 79/1989 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosoikeudellisista toimenpiteistä luopumista koskevien säännösten uudistamiseksi.

HE 94/1993 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsittäviksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi.

HE 82/1995 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosasioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista alioikeuksissa koskevaiksi lainsäädännöksi.

HE 144/2003 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lähestymiskiellosta annetun lain muuttamisesta ja laiksi rikoslain 21 luvun 17 §:n kumoamisesta.

HE 93/2005 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikosasioiden sovittelusta.

HE 78/2010 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain 21 luvun 16 §:n muuttamisesta.

HE 58/2013 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle syyteneuvottelua koskevaiksi lainsäädännöksi ja syyttämättä jättämistä koskevien säännösten uudistamiseksi.

HE 155/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta, rikoslain 1 luvun 11 §:n muuttamisesta ja ulkomaalaislain 54 §:n muuttamisesta.

HE 66/2015 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi esitutkintalain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 7/2021 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta.

HE 143/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle lähestymiskiellon tehostamista koskevaiksi lainsäädännöksi.

HE 130/2024 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta.

- Heinonen, Anna & Ellonen, Noora (2016). Crime or not? Police officers' perceptions of disciplinary violence, its criminalisation and its investigation. *Policing and Society* 5/2016, s. 503–521.
- Heiskanen, Markku & Ruuskanen, Elina (2010). Tuhansien iskujen maa. Miesten kokema väkivalta Suomessa. HEUNI.
- Hong, Tuuli (2017a). Valtion huolellisuusvelvoite kunniaan liittyvän väkivallan vastustamisessa. Teoksessa Niemi, Johanna, Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi (toim.): Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Vastapaino, s. 305–323.
- Hong, Tuuli (2017b). Yhteisö, kontrolli ja oikeuden konteksti – suojaako rikoslaki yhteisöllisen väkivallan uhria? *Lakimies* 3–4/2017, s. 362–386.
- Honkatukia, Päivi (2015). Restorative justice and partner violence: Victims' views of Finnish practice. Teoksessa Vanfraechem, Inge, Bolivar, Daniela & Aertsen, Ivo (toim.): Victims and restorative justice. Routledge, s. 107–125.
- Husso, Marita (2003). Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Vastapaino.
- Isotalo, Anu (2017). Nuoriin kohdistuva seurusteluväkivalta poliisin rikosilmoitusaineistossa. *Oikeus* 4/2017, s. 442–462.
- Isotalo, Anu (2020). Epäiltynä entinen poikaystävä. Nuoriin naisiin kohdistunut parisuhdeväkivalta pahoinpitelyistä tehdyissä rikosilmoituksissa. *Oikeus* 3/2020, s. 285–305.
- Jauhiainen, Aino (2023). Rikosten sovittelu. Teoksessa Kuusisto Mäkelä, Frida Emilia (toim.). Seuraamusjärjestelmä 2022: Kontrollijärjestelmä tilastojen ja tutkimusten valossa. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, s. 196–209.
- Jonkka, Jaakko (2003). Seuraamusluontoisesta syyttämättä jättämisestä väkivaltarikoksissa. *Defensor Legis* 3/2003, s. 467–480.
- Kainulainen, Heini & Niemi, Johanna (2017). Parisuhdeväkivallan tunnistaminen rikosoikeudellisessa järjestelmässä. Teoksessa Niemi, Johanna, Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi (toim.): Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Vastapaino, s. 138–155.
- Kainulainen, Heini & Saarikkomäki, Elsa (2014). Rikosprosessi väkivaltarikosten uhrien näkökulmasta. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Kainulainen, Heini, Kaittila, Anniina, Nylén, Hanna & Helin, Eija-Liisa (2023). Oikeudellisia näkökulmia parisuhteessa tapahtuvaan taloudelliseen väkivaltaan. *Oikeus* 4/2023, s. 266–276.
- Kimpimäki, Minna (2020). Positiiviset ihmisoikeusvelvoitteet, lähisuhdeväkivalta ja rikosoikeus. *Lakimies* 3–4/2020, s. 324–347.

- Kotanen, Riikka (2013). Näkymättömästä näkökulmaksi. Parisuhdeväkivallan uhrit ja oikeudellisen sääntelyn muutos. Helsingin yliopisto.
- Kotanen, Riikka & Smolej, Mirka (2014). Lähisuhteissa tehtyjen lievien pahoinpitelyiden syyteoikeuden muutos 2011. Lakimuutoksen tavoitteet ja poliisitutkinnan ongelmat tapauksissa, joissa lähisuuhdeväkivalta on toistuvaa. Oikeus 1/2014, s. 7–29.
- Käsikirja lapsirikostutkinnasta (2022). Käsikirja lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten tutkintaan 13.1.2022. Lehtinen, Miia & Rossi, Maria (toim.). Barnahus & Poliisi, Poliisihallitus.
- Laapio, Marja-Liisa (2005). Poliisi ja perheväkivalta. Tapaustutkimus poliisin toimintakulttuurista ja viranomaisverkostosta. Poliisiammattikorkeakoulu.
- Lappi-Seppälä, Tapio & Ojala, Timo (2022). RL 21: Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset. Teoksessa Hakamies, Kaarlo, Helenius, Dan, Melander, Sakari, Ojala, Timo & Rautio, Ilkka: Rikosoikeus. Alma Talent. Kirjoittajien 15.1.2022 päivittämä teksti.
- Lattu, Emmi (2016). Naisten tekemä väkivalta. Tampereen yliopisto.
- LaVM 22/1994 vp. Lakivaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsittäviksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi.
- LaVM 2/2004 vp. Lakivaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä laiksi lähestymiskiellosta annetun lain muuttamisesta ja laiksi rikoslain 21 luvun 17 §:n kumoamisesta.
- LaVM 13/2005 vp. Lakivaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä laiksi rikosasioiden sovittelusta.
- LaVM 21/2010 vp. Lakivaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä laiksi rikoslain 21 luvun 16 §:n muuttamisesta.
- LaVM 16/2022 vp. Lakivaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä laiksi rikoslain muuttamisesta.
- Lidman, Satu (2015). Väkivaltakulttuurin perintö. Sukupuoli, asenteet ja historia. Gaudeamus.
- Lidman, Satu (2024). "Ei mitään kertatoimenpiteitä." Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelman 2020–2023 arviointi. Oikeusministeriö.
- Liimatainen, Minna & Rantaeskola, Satu (2022). Toiminnallinen käsikirja lähisuuhdeväkivaltaan puuttumiseksi ja ennaltaestämiseksi. Poliisi, Poliisihallitus.
- Matikkala, Jussi (2023). Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset. Teoksessa Frände, Dan, Hyttinen, Tatu, Kallio, Heikki, Korkka-Knuts, Heli, Matikkala, Jussi, Tapani, Jussi, Tolvanen, Matti, Viljanen, Pekka & Wahlberg, Markus: Keskeiset rikokset. Edita Lakitieto.

- Niemi-Kiesiläinen, Johanna (2004). Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta. WSOY.
- Niemi-Kiesiläinen, Johanna (2005). Perheväkivallan sovittelu on erosovittelua. *Lakimies* 2/2005, s. 273–278.
- Nikupeteri, Anna (2016). Eron jälkeisen vainon tunnistaminen ja uhrien kohtaaminen. Lapin yliopisto.
- Nipuli, Suvi (2019). Lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen ja ehkäisyn prosessit – Lähisuhdeväkivaltatyön hyvät käytännöt rakenteisiin. Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Notko, Marianne, Husso, Marita, Piippo, Sisko, Fagerlund, Monika & Houtsonen, Jarmo (2022). Intervening in domestic violence. Interprofessional collaboration among social and health care professionals and the police. *Journal of Interpersonal Care* 1/2022, s. 15–23.
- Nousiainen, Kevät & Pentikäinen, Merja (2017). Naisiin kohdistuva väkivalta ihmisoikeuskysymyksenä. Suomi alisuorittajana. Teoksessa Niemi, Johanna, Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi (toim.): Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Vastapaino, s. 51–67.
- Nousiainen, Kevät & Pylkkänen, Anu (2001). Sukupuoli ja oikeuden yhdenvertaisuus. Helsingin yliopisto.
- Nyqvist, Leo (2001). Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Prosessinarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tukevasta asiakastyöstä. Ensi- ja turvakotien liitto.
- OM 2021. Esite rikoksen uhrin oikeuksista.
- OM 2023. Sovittelun tilanne ja kehittämistarpeet oikeusministeriön hallinnonalalla. Sovittelutoimintaa edistävän työryhmän suositukset. Oikeusministeriö.
- Piispa, Minna (2002). Complexity of Patterns of Violence Against Women in Heterosexual Partnerships. *Violence against Women* 7/2002, s. 873–900.
- Piispa, Minna (2008). Väkivallan muodot heteroseksuaalisissa parisuhteissa. Teoksessa Näre, Sari & Ronkainen, Suvi (toim.): Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa. Lapin yliopistokustannus, s. 106–128.
- Piispa, Minna & Heiskanen, Markku (2009). Alkoholien rooli naisten parisuhteessa kokeman väkivallan seurauksissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 1/2009, s. 45–53.
- Piispa, Minna, Heiskanen, Markku, Kääriäinen, Juha & Sirén, Reino (2006). Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos & HEUNI.
- Piispa, Minna & October, Martta (2017). Vaikuttava työkalu toistuvaan parisuhdeväkivaltaan puuttumiseen. *Yhteiskuntapolitiikka* 3/2017, s. 304–312.

- Pirjatanniemi, Elina (2011). Haastavatko ihmisoikeudet Suomen kriminaalipolitiikan? Oikeus 2/2011, s. 154–174.
- Poliisin lapsirikostutkinnan nykytila 2020. Barnahus-hankkeen selvitys. Poliisi, Poliisihallitus.
- Poliisin ohje 2019a. Rikoksen uhrin ohjaaminen ja rikosasioiden sovittelu. Poliisihallituksen 21.10.2019 antama ohje POL-2018-41886.
- Poliisin ohje 2019b. Lapsi poliisitoiminnassa ja esitutkinnassa. Poliisihallituksen 23.12.2019 antama ohje. POL-2019-34669.
- Poliisin ohje 2020. Poliisin toiminta perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa. Poliisihallituksen 5.6.2020 antama ohje POL-2020-28566.
- Poliisin ohje 2023. Esitutkinnan priorisointi ja päätöksenteko. Poliisihallituksen 19.10.2023 antama ohje POL-2023-685548.
- Poliisin ohje 2024. Lähestymiskielto. Poliisihallituksen 10.4.2024 antama ohje POL-2023-141272.
- Puu Oksanen, Pia (2023). Toteutuuko syrjimättömyys, jos toistuvaa väkivaltaa ohjataan sovitteluun? Amnesty International Suomen osasto 17.3.2023.
- Qvist, Tiina (2019). Parisuhdeväkivallan sovittelu Suomessa. Lapin yliopisto.
- Rangaistuskäytännön käsikirja 2023. Kempainen, Heikki, Koskenniemi, Johannes, Mononen, Maija, Mylly, Heidi & Savolainen, Elisa. Alma Talent.
- Ronkainen, Suvi (2008). Kenen ongelma väkivalta on? Suomalainen hyvinvointivaltio ja väkivallan toimijuus. Yhteiskuntapolitiikka 4/2008, s. 388–401.
- Rovaniemen laatuhanke (2017). Rovaniemen hovioikeuspiirin tuomioistuinten laatuhankeen työryhmäraportteja XII.
- Ruuskanen, Elina (2023). Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelman 2020–2023 loppuraportti. Oikeusministeriö.
- Ruuskanen, Minna (2005). Häätävarjelu ja parisuhdeväkivalta. Suomalaisen Lakimiesyhdistys.
- Sambou, Saija & Uotila, Erika (2010). Lähisuhdeväkivallan sovittelun haasteet. Tutkimus lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelussa tehdyistä sopimuksista sekä syyttäjien ja sovittelijoiden näkemyksistä lähisuhdeväkivallan soveltuvuudesta sovitteluun. Oikeus 2/2010, s. 167–176.
- Shemeikka, Riikka, Ramadan, Farid, Alitalo, Erna, Sihvonen, Ari-Pekka, Lindroos, Maria, Laine, Emma, Kempainen, Jaana, Kommeri, Hanna, Pietilä, Piia & Salakka, Ilja (2023). Lähisuhdeväkivallan sovittelu: Yleiset piirteet ja osapuolten kokemukset prosessista. Valtioneuvosto.

- Siltala, Heli, Hisasue, Tomomi, Hietämäki, Johanna, Saari, Juhani, Laajasalo, Taina, October, Martta, Laitinen, Hanna-Leena, Raitanen, Jani (2022). Lähisuhdeväkivallasta aiheutuva palveluiden käyttö ja kustannukset terveys-, sosiaali- ja oikeuspalveluissa. Valtioneuvosto.
- Silvennoinen, Elisa (2020). Lapsen oikeudet ja lapsiasianomistajan rooli esitutkinassa. Itä-Suomen yliopisto.
- Silvennoinen, Elisa & Kainulainen, Heini (2023). Väliaikaisen edunvalvojan määrääminen esitutkinassa. Lakimies 3–4/2023, 538–559.
- Sirèn, Reino & Tuominen, Martti (2003). Pahoinpitelyrikokset 1995 ja 1999. Miten poliisi kontrolliviranomaisena reagoi lainmuutokseen? Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- SM 2016. Rikoksen uhrin suojelutarpeen arviointimenettelyn käsikirja. Sisäministeriö.
- Smolej, Mirka (2014). Kenelle väkivaltarikokset kasautuvat Suomessa? Poliisin tietoon tullut toistuva väkivalta ja sen uhrin. Yhteiskuntapolitiikka 1/2014, s. 21–37.
- STM 2019. Väkivallaton lapsuus. Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ennaltaehkäisystä 2020–2025. Sosiaali- ja terveysministeriö.
- STM 2022. Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2022–2025. Riski, Taina & Viuhko, Minna (toim.). Sosiaali- ja terveysministeriö.
- THL 2019. Lähisuhdeväkivallan sovittelun selvitystyöryhmä. Lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelu. Nykytila ja kehittämisehdotukset. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- THL 2020. Väkivaltakäsitteiden sanasto. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- THL 2021. Lähisuhdeväkivalta 2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- THL 2023. Lähisuhdeväkivalta 2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Toivonen, Virve-Maria (2017). Lapsen oikeudet ja oikeusturva. Lastensuojeluasiat hallintotuomioistuimissa. Alma Talent.
- Tolvanen, Matti & Silvennoinen, Elisa (2023). Selvitys henkisen väkivallan rangaistavuudesta ja vainoamisen oikeuskäytännöstä Suomessa. Oikeusministeriö.
- Vahva ja välittävä Suomi (2023). Vahva ja välittävä Suomi. Petteri Orpon hallitusohjelma 20.6.2023. Valtioneuvosto.
- Valovirta, Anni & Kainulainen, Heini (2014). Lapsi ihmiskaupan kohteena. Yhdenvertaisuusvaltuutettu.
- VKS 2016:5. Esitutkinan rajoittaminen. Valtakunnansyyttäjän 24.10.2016 antama yleinen ohje syyttäjäille. Dnro 22/31/15.

VKS 2016:6. Syyttämättäjättämispäätöksen laatiminen ja sisältö. Valtakunnansyyttäjän 8.12.2016 antama yleinen ohje syyttäjille. Dnro 23/31/16.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuosikertomus 2022.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuosikertomus 2023.

YK 2021. Concluding observations on the seventh periodic report of Finland. Human Right Committee. International Covenant on Civil and Political Rights. United Nations. CCP C/FIN/CO/7. 3 June 2021.

YK 2022. Concluding observations on the eighth periodic report of Finland. Committee on the Elimination of Discrimination against Women. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. United Nations. CEDAW/C/FIN/CO/8. 1 November 2022.

YK 2024. Concluding observations on the eighth periodic report of Finland. Committee against Torture. Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman and Degrading Treatment or Punishment. United Nations. CAT/C/FIN/CO/8. 3 June 2024.

YHDENVERTAISUUSVALTUUTETTU
DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN